

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΘΑΥΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον ἅπαξ τοῦ μηνός,

ὑπὸ

N. ΜΑΤΑΡΑΓΚΑ

τῆς συμπράξεως διαφόρων λογίων.

ΕΤΟΣ ΕΚΤΟΝ.— ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Β'.

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Περὶ χριστιανισμοῦ [ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ N. Νεστορίδου].—Γ. Φ. Σχοιμάνου, Ἐθνικαὶ ἑορταί. Τὰ Ὀλύμπια. [Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ]. Ὁ Ὀμηρος περὶ Σύρου.—Λόπε Δεβέγας.—Ἀγροτικὸς ἐπισκεπτόμενος τὸ Γλάσκουον.—Χαρακτῆρες. Οἱ Νεολόγοι [Montesquieu].—Οἱ νεώτεροι Ῥαψωδοί. [de Fontanes].—Εἰδύλλια Gessner, Φυλλίς καὶ Χλόη—Μενάλκας καὶ ὁ κυνηγὸς Αἰσχύνης—Μίλων.—Ὁ Σιδηρόδρομος τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὠκεανοῦ.—Περὶ ἐκλείψεων.—Πάουλα ἡ Βασιανή [διήγημα Κορσικανόν].—Τὰ μυστήρια τοῦ Ὑστερογράφου [Adrien Huart].—Ἀττικαὶ νύκτες. Οἱ ἀδελφοὶ ἢ Γαλάτεια [δρᾶμα].—Ἐπιστολαὶ πρὸς Σάραν [ἐκ τῶν τοῦ Ῥουσσώ].—Βιβλιογραφία. Ἀττικὸν ἡμερολόγιον.—Ποιήσεις.—Σὺ—Κοιμάται!—Ἀνέκδοτα.—Εἰδοποιήσεις.—Λύσις τοῦ ἐν τῇ Α' φυλλ. γρίφου.—Γρίφος.

Παράρτημα—Ὁ Υἱὸς τοῦ Διαβόλου, μυθιστόρημα Παύλου Φεβάλ.

ΑΘΗΝΗΣΙ

ΤΥΠΟΙΣ «ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑΣ»

Ὀδὸς Πραξιτέλους, Ἀριθ. 22.

1871

23
47

47
4

8900
235
2135
75

3000

77
4

3100

1785

4
3140

Handwritten notes and scribbles.

ΕΘΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΣΥΝΤΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

Ἐκδιδόμενον ἀπαξ τοῦ μηνός.

ΕΤΟΣ ΣΤ'. ΦΥΛΛ. Β'.

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1870.

ΠΕΡΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ὁμιλία τοῦ Καθηγητοῦ
ΚΩΝΣΤ. ΝΕΣΤΟΡΙΔΟΥ

Ἐν τῷ ἐν Πάτραις Ἐμπορικῷ Συλλόγῳ
τοῦ «Ἐρμῶ».

(Συνέχεια καὶ τέλος· ὄρα Φυλλ. Α'.)

Οὕτως, ὡς ἑλέπετε, Κύριοι, καὶ τὴν σήμερον ὁ Χριστὸς ἐστὶν Ἰουδαίους μὲν σκάνδαλον, Ἑλλησι δὲ μωρία· ἡμῖν δὲ τοῖς κλητοῖς Θεοῦ δύναμις καὶ Θεοῦ σοφία. Καὶ τὴν σήμερον ὁ Χριστὸς ἐστὶ σημεῖον ἀντιλεγόμενον. Διὰ τί; Διότι ἐπιπολάζει ἡ ἡμιμάθεια· ἐκ δὲ ταύτης προκύπτει ἡ ἐπιπολαιότης καὶ ἡ ἀσέβεια καὶ ἡ κακοθήεια. Κρίνουσι καὶ κατακρίνουσι τὸν χριστιανισμόν οἱ πολλοὶ οὐχὶ διότι ἐγνώρισαν αὐτὸν καλῶς. Πάντες ὅταν πρόκηται περὶ τῆς ἐκλογῆς ἢ ἀγορᾶς τινος, πόσας καταβάλλομεν προσπαθείας, πόσῃ ἐπιμέλειαν ἐπιδεικνύμεθα ἵνα μὴ ἀπατηθῶμεν; Ἄλλ' ὅταν πρόκηται περὶ τῶν ἱερωτάτων, ὅταν πρόκηται περὶ τῆς θειοτάτης ἡμῶν θρησκείας, τότε παύει ἡ ἔρευνα· τότε ἀρκεῖ ἡ τῶν ἄλλων ἀκοή· τότε ὡς ἀπὸ τρίποδος ἀποφαινόμεθα ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐστὶν οἰκοδόμημα παμπάλαιον καὶ σεσαθρωμένον, οἰκοδόμημα ἐτοιμόρροπον. Τίς ἐκ τῶν κατακρινόντων καὶ ἐκ τῶν καταδικαζόντων τοῦ χριστιανισμοῦ ἐγνώ αὐτοῦ καὶ ἐξ ἰδίας πείρας; Τίς πρῶτον ἐγένετο χριστιανὸς καὶ ὕστερον ἀπεφάνετο ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐστὶ

κακός; Δυστυχῶς πρὶν ἢ ἀναγνώσωμεν τὸ Εὐαγγέλιον, πρὶν ἢ εἰσδύσωμεν εἰς τοῦ χριστιανισμοῦ τὰ μυστήρια ἀποφαινόμεθα κατ' αὐτοῦ. «Διὰ τοῦτο, λέγει ὁ θεῖος Χρυσόστομος, ἀγγῶ καὶ διαπρίομαι τὴν διάνοιαν καὶ τὰ σπλάγχνα κόπτομαι τὴν τοιαύτην ἀναλγησίαν ὄρων... Θεωρῶ γὰρ ἄνδρας ἢ μήτε λογισμὸν πεπαιδευμένον ἐκ τῆς θείας Ἐπιτομῆς κεκτημένους μήτε ὅλως τι τῆς Ἐπιτομῆς ἐπισταμένους μεμνηότας καὶ ἐρεσχελοῦντας.» (Χρυσ. περὶ ἀναθέμ. τόμ. Α' σελ. 846. 691, c.) Καὶ πόθεν γνωρίζουσιν ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐστὶ κακός; Ἐκ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Κέλσου, τοῦ Πορφυρίου, τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τῶν νεωτέρων ἐχθρῶν αὐτοῦ, τοῦ Ρουσῶ, Βολταίρου, Στράους, Ρενάν. «Μὴ δίκην δικάσης, ἔλεγον οἱ πρόγονοι ἡμῶν, πρὶν ἀμφοῖν μῦθον ἀκούσης.» Πρὶν ἢ ν' ἐξετάσης, λέγει καὶ ὁ σοφὸς Σειράχ, μὴ μέμψῃ δι' ἀκοῆς· νόησον πρῶτον καὶ τότε ἐπιτίμα. (ια. 7). Καὶ ὅμως ἐνταῦθα τούναντιον συμβαίνει. Ὅποια μεγίστη ἀδικία! Ἐντεῦθεν καὶ ἑταιρεῖαι συνίστανται καὶ βιβλία ἐνδίδονται καὶ δημοσιεύονται εἰς διάδοσιν τῶν ἀντιχριστιανικῶν αὐτῶν ιδεῶν. Καὶ νῦν μὲν ἐρέμοντι θυμῶ καὶ ἀναφανδὸν κατὰ τῆς θρησκείας ἐπιπηδῶσι καὶ πλατεῖ στόματι ἐξεμοῦσιν ὕβρεις καὶ λοιδορίας καὶ πάντα τὰ τοιαῦτα, καὶ πολὺν πάταγον ποιῶσι καὶ μέγα φυσῶσι. Νῦν δὲ κρύφα καὶ ὑποκριτικῶς ὁμιλοῦσι κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἄλλοτε δὲ ὡς πολύποδες μεταμορφοῦνται καὶ ὡς ὄφεις ζητοῦσι διὰ πανουργίας νὰ καταπίωσι τοὺς ἀπλοῦς καὶ ἀκάκους καὶ δίκτυα ἐξαπλοῦσι καὶ κάθηνται περιμένοντες, ὅπως περιπλέξωσι δολίως ἄκακόν τινα ἢ διε-

φθαζόμενον καὶ φαυλόθειον· οἱ δὲ περιέρχονται γῆν καὶ θάλασσαν, ἵνα ποιήσωνται προσήλυτον ἕνα, ὅταν δὲ ποιήσωνται, καθιστῶσιν αὐτὸν υἱὸν γενένης διπλότερον αὐτῶν. Ἀλλὰ ἡ ὑψηλαύχην αὐτῆ· κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἀντιλαλοῦσα διδασκαλία οὐκ ἔστι τῶν νεωτέρων γέννημα οὐδ' ἐφεύρημα, ἀλλὰ παλαιὰ ἤδη καὶ εὐρωπῶσα.

Ἰδοῦ, Κύριοι, τὰ αἴτια δι' ἃ ἀνελάβομεν τοιαύτην διδασκαλίαν. Ἐχομεν νὰ παλαίσωμεν κατ' ἐχθρῶν φαυλοτήτων, κρυφίων καὶ φανερῶν, διακατεφρόντων τὴν ἀσέβειαν καὶ τὰς ἀντιχριστιανικὰς αὐτῶν ιδέας. Ἀληθές ἐστὶν ὅτι τὸ καταστρέφειν ἐστὶ πανεύκολον, τὸ δὲ οἰκοδομεῖν δυσκολώτατον. *Difficilius defendere quam accusare*, λέγει ὁ Κιντιλιανός (*Lib. V, c. VIII*). Τὸ σαγηνεύειν τοὺς ἀπλοῦς καὶ φαύλους ἐστὶν εὐκόλον, ἀλλὰ τὸ οἰκοδομεῖν καὶ ἀγειν αὐτοὺς εἰς τὴν εὐθείαν, πόσοι κόποι, πόσοι ἀγῶνες; «Πλατεία ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν καὶ πολλοὶ εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δ' αὐτῆς: στενὴ δὲ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωὴν καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ εὐρίσκοντες αὐτήν.» (*Ματθ. ζ', 13. 14*). Ἐὰν δυνθῶμεν οὐχὶ νὰ προσελκύσωμεν τοὺς κατὰ τοῦ χριστιανισμοῦ προληπτικούς, ἀλλὰ νὰ στηρίξωμεν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι τοὺς ἀδυνάτους τῇ πίστει, νομίζομεν ὅτι ἐκπληροῦμεν ἱερὸν καθῆκον. Λέγομεν τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι, διότι κατὰ τὸν σοφὸν Σολομώντα. «Ἐν χειρὶ τοῦ Θεοῦ ἐσμὲν καὶ ἡμεῖς καὶ οἱ λόγοι ἡμῶν, πᾶσα τε φρόνησις καὶ ἐργατειῶν ἐπιστήμη (*Σοφ. Σολ. νζ', 16*).» «Ὁ δὲ Κύριος δώη μοι, κατὰ τὸν αὐτὸν σοφόν, εἰπεῖν κατὰ γνώμην καὶ ἐνθυμηθῆναι ἀξίως τῶν λεγομένων ὅτι αὐτὸς καὶ τῆς σοφίας ὁδηγός ἐστι καὶ τῶν σοφῶν διορθωτής.» (*αὐτόθ. ζ', 15*).

Εἶχον ἐτοιμὴν τὴν περὶ Χριστιανισμοῦ πραγματείαν, ὅτε ἀπὸ ὀλίγων ἡμερῶν κατανοήσας ὅτι τὸ ἔργον ἡμιτελές ἦθελεν εἶσθαι, ἐπεχειρήσα ἐναπληρῶσαι αὐτὸ διὰ ζητήματος λίαν ἐνδιαφέροντος ὑμῖν. Πῶρον δ' ἐστὶ τὸ ζήτημα τοῦτο; Τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ ὡς εἰσαγωγή εἰς τὸν χριστιανισμὸν χρησιμεύει, τὸ τῆς θρησκείας ἐστὶ ζήτημα. Ἐπρεπε προταχθῆναι τὸ ζήτημα τοῦτο· εἰ παρ-

λίπον τοῦτο, ὁμοίᾳ ἴσιν πρὸς οἰκοδόμους οἰκοδομηθῆναι ἀνευ θεμελίων. Πρέπει λοιπὸν ἵνα ἐξετασθῶσι τὰ ἐξ ἧς. Τί ἐστὶ θρησκεία; ὁποῖόν τι ἐστὶν ἡ θρησκεία, ἐμφυτος δὴλον ὅτι τῷ ἀνθρώπῳ ἢ ἐπίστακτος, ἐξῶθεν προσγιγνομένη; Ἀρμύζει αὐτῇ ταῖς γυναῖκα; μόνον ἢ ἀναγκαία ἐστὶ καὶ τοῖς ἀνδράσιν; Ἡ θρησκεία ἐστὶν ὠφέλιμος ἢ ἐπιβλαβής; Ἰδοῦ, Κύριοι, ζητήματα, ἅτινα πρόκεινται εἰς ἐπίλυσιν τῆ ἐσπέρας ταύτης· ἐν ἄλλῃ δ' ἐσπέρα ἀρξόμεθα σὺν Θεῷ τοῦ περὶ χριστιανισμοῦ ζητήματος.

Τί λοιπὸν ἐστὶ θρησκεία; Θρησκεία ἐστὶ σύνδεσμος τῶν λογικῶν ὄντων μετὰ τοῦ ὑψίστου Θεοῦ καὶ εἰός ἐν αὐτῷ (α). Ἡ θρησκεία οὐκ ἐστὶν ἀπλῶς γνώσις τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐστὶ συγχρόνως καὶ εἰός ἐν αὐτῷ, τ. ἔ. ἔκφανσις τῆς μετὰ τοῦ Θεοῦ ἐνώσεως ἡμῶν ἐν ἔργοις. Εἰς τοῦτο ἀποβλέπων καὶ ὁ ἀπόστολος Ἰάκωβος, ἔλεγεν ὅτι «θρησκεία καθαρά καὶ ἀμίαντος παρὰ τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ ναῦτη ἐστὶν, ἐπισκέπτεσθαι ὄρφανούς καὶ χήρας ἐν τῇ θλίψει αὐτῶν, ἀσπιλον ἑαυτὸν διατηρεῖν ἀπὸ τοῦ κόσμου» (*Ἰάκωβ. α', 27*). Ἡ λέξις θρησκεία δὲν ἐμφαίνει τοσοῦτον τὴν μετὰ τοῦ Θεοῦ σχέσιν καὶ ἔνωσιν, ὡς ἡ Λατινικὴ *Religio*, ἣν ὁ μὲν Κικέρων παράγει ἐκ τοῦ *relegere*, ὁ δὲ πατὴρ τῆς ἐκκλησίας Λατίντιος ἐκ τοῦ *Religare*, ὅπερ σημαίνει τὸ συνδέειν, συνάπτειν. *Nomen religionis a vinculo pietatis esse deductum. Deo relegati sumus, unde ipsa re-*

(α) Πολλοὺς καὶ διαφόρους ἔδωκαν ὀρισμούς τῆς θρησκείας ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων μέχρι τῶν νεωτάτων. Κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἡ θρησκεία φερόμετο ὡς μέσον γνώσεως καὶ λατρείας τοῦ Θεοῦ. *Modus cognoscendi colendique Deum!!* Ἡ ἑλλ. λέξις θρησκεία δὲν ἐμφαίνει ὅτι ἡ Λατινικὴ *Religio*. Ἡ λέξις θρησκεία παράγεται ἐκ τοῦ θρησκεύειν καθότι πρῶτοι Ἑρῆες τὰ μυστήρια τῆς θρησκείας εἰδίαζαν. «Λέγεται γὰρ ὡς Ὁρφεύς, Ἑρῆς, πρῶτος ἐτεχνολόγησε τὰ Ἑλλήνων μυστήρια, καὶ τὸ τιμῆν Θεὸν θρησκεύειν ἐκάλεσεν, ὡς θρησκείας οὐσης τῆς εὐρέσεως» (*Σουῖδ. ἐν λ. θρησκεία*). Παραβλ. Πλούτ. ἐν β. Ἀλεξανδρ. § 2. «Πόθεν τὸ θρησκεύειν ὄνομα; λέγει καὶ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός· οὐ παρὰ Ἑρῆων; ὡς ἡ κλήσις πειθέτω σε» (*λογ. ζ'. προβλ. καὶ λογ. λθ'*).

ligio nomen accepit (Lactant. instrit. Divinat. lib. IV, c. 28).

Ἐπειδὴ δὲ ἡ θρησκεία βάσιν ἔχει τὸν Θεόν, ἡ δὲ περὶ Θεοῦ γνώσις φύσει ἐγκατέσπαρται παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ ἐμφυτος αὐτῷ ὑπάρχει, ἡ θρησκεία ἀρα κατὰ ταῦτα ἐστὶν ἐμφυτος, ἐστὶ κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου καὶ οὐχὶ ἐπίστακτος, τ. ἔ. ἐξῶθεν προσγιγνομένη. Ἀλλ' οἱ ἐναντία φρονούντες καὶ δοξάζοντες ἀποδέχονται τὴν θρησκείαν γέννημα ἐξῶθεν προερχόμενον. Καὶ πόθεν λοιπὸν ἡ θρησκεία ἐγενήθη; Ἡ θρησκεία, λέγουσιν οἱ μὲν, ἐστὶν ἀποτέλεσμα τοῦ φόβου ἢ τῆς ἀμαθείας. Ἡ θρησκεία, λέγουσιν ἄλλοι, ἐστὶν ἔργον τῶν πολιτικῶν, τῶν νομοθετῶν, τῶν ἱερέων, τῶν ἀπατεῶνων. Ἡ θρησκεία, ἀποφαίνονται ἄλλοι, ἐστὶν ἔργον τῆς συμφωνίας τῶν λαῶν· οἱ δὲ ἄλλας τιθέασιν αἰτίας, αἰτινες πᾶσαι ἀναιροῦσιν ἀλλήλας. Ἡ θρησκεία λοιπὸν παρὰ μὲν τούτῳ τῷ ἔθνει ἐγενήθη ἐκ τοῦ φόβου καὶ τῆς ἀγνοίας, παρὰ δ' ἐκείνῳ ἐκ τῶν νομοθετῶν, καὶ παρ' ἄλλῳ ἐκ τῶν ἱερέων. Ἀλλ' ἐξ ὧν τούτων τί τὸ πρῶτον καὶ τί τὸ δεύτερον ἐπενεργήσαν εἰς τὴν γέννησιν τῆς θρησκείας; Τὰ πάντα ὁμοῦ συνήρῃσαν ἢ καθ' ἕνα ἕκαστον ἐγένετο αἰτία θρησκείας; Ἀλλ' οὐδὲν τούτων δύνανται ὑποστηρίξαι, διότι οὐκ ἔχουσιν ἀποδείξεις. Σκοπὸς αὐτῶν ἐστὶν ἀποδείξαι ὅτι οὐκ ὑπάρχει Θεός, ἐπομένως ὅτι ἡ θρησκεία ἐστὶ χίμαιρα, ἐστὶ φαντασιοκόπημα.

Ἀλλὰ ψευδός ἐστὶ, Κύριοι, ὅτι ἡ θρησκεία ἐστὶν ἀποτέλεσμα τῆς ἀγνοίας τῶν φυσικῶν φαινομένων τῆς φύσεως. Ἡ ἀγνοία τῶν νόμων τῆς φύσεως γεννᾷ ψευδῆ θρησκείαν, ἐξ ἧς προήλθεν ἡ εἰδωλολατρεία, ὁ πολυθεϊσμός· ἡ ἀγνοία τῶν τῆς φύσεως νόμων οὐδέποτε παρήγαγε γενικῶς τὴν ἰδέαν Θεοῦ κυβερνῶντος τὰ πάντα. Εἰ ἡ περὶ Θεοῦ ἰδέα προέρχεται ἐκ τῆς ἀγνοίας τῶν φυσικῶν φαινομένων, τότε ὅσω λαὸς τίς ἐστὶ βάρβαρος, ὅσω κείτῃ ἐν τῷ σκότῳ τῆς ἀμαθείας, τοσοῦτῳ ὁ λαὸς αὐτός ἐστὶ θρησκευτικώτερος, τοσοῦτῳ ἡ περὶ Θεοῦ ἰδέα ἐστὶ γενικωτάτη παρ' αὐτῷ. Ἡ ἱστορία ὁμῶς δείκνυσι τοῦναντίον, διότι ὑπάρχουσι λαοὶ, παρ' οἷς ἡ περὶ Θεοῦ ἰδέα ἐστὶ τοσοῦτῳ σκοτεινὴ, ὥστε ἀποδεχόμεθα ὅτι αὐτοὶ οὔτε ἔχουσι κἀν ἰδέαν περὶ Θεοῦ. Ὅσω λαὸς τις ἀνεκπαιδευμένος, τοσοῦτῳ ἡ θρησκεία

ἐπεκτείνεται, καθίσταται γενικωτέρα, λαμπρύνεται καὶ λαμβάνει συστηματικώτερον μορφήν. Πότε οἱ Ἕλληνες, Κύριοι, ἐπίστευσαν εἰς τὴν πληθὺν τῶν θεῶν; Ἐπὶ Ὀμήρου ἢ πρὸ αὐτοῦ; Οἱ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος, οἱ Πελασγοὶ, ἐλάτρευον πολλοὺς θεοὺς ἢ οἱ μετὰ ταῦτα, οἱ Ἕλληνες; Οἱ πρὸ τοῦ Νουμᾶ Ῥωμαῖοι εἶχον τὸ πλῆθος τῶν θεῶν ἢ οἱ μετ' αὐτόν; Τί λοιπὸν ἐντεῦθεν συμπεραίνεται; Ἐντεῦθεν συμπεραίνεται ὅτι οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον πολιτιζόμενοι, μᾶλλον τῆς φύσεως τὰς δυνάμεις γινώσκοντες, γίνονται μᾶλλον θρησκοὶ ἢ οἱ ἄγριοι οἱ ἀγνοοῦντες αὐτάς. Ὅθεν καὶ ὁ Βάκων εἶπεν. *Leves gustus in philosophis movere fortasse potest ad atheismum, sed pleniores haustus ad religionem reducere (de augui scient. Lib. 1)* ἤτοι μικρὰ τῆς φιλοσοφίας γεῦσις ἢ πείρα ἴσως δυνατὸν ἵνα φέρῃ εἰς τὴν ἀθεΐαν, ἀλλ' ἐνασχόλησις μείζων εἰς αὐτὴν ἀγει εἰς τὴν θρησκείαν.

Ὁ φόβος ἐγέννησε τὴν θρησκείαν, λέγουσιν ἄλλοι· ὅθεν ἐρρέθη τὸ *primum timor deos fecit in orbe*. Ἴνα ὑποτεθῇ ὁ φόβος ὡς τῆς θρησκείας βάσις, ἀνάγκη ἐστὶν ἵνα ἀποδεχθῶμεν τρία τινά. Πρῶτον ὅτι ἡ τῶν ἀνθρώπων κατάστασις ἦτο ἀγρία· δεύτερον ὅτι ἀρχὴ τῆς θρησκείας ἦτο ἡ πολυθεΐα καὶ τρίτον ὅτι οὐσία τῆς θρησκείας ἐστὶν ὁ φόβος. Ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος, Κύριοι, ἐξῆλθε τῶν χειρῶν τοῦ Δημιουργοῦ οὐχὶ ἄγριος· ἀλλ' ἄνθρωπος τέλειος. Ὁ ἄνθρωπος ἐξηγριώθη, ὁ ἄνθρωπος ἐφοβήθη τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως μετὰ τὴν πτώσιν αὐτοῦ. Ὡς, Κύριοι, ὁ ἄνθρωπος ὁ μετ' ἄλλων συζῶν, ὁ μετ' ἄλλων ὁδοιπορῶν ὑπὸ τὸ τῆς σελήνης φῶς, ἀμα μονωθεὶς, ἀμα ἐρημος τῶν ὁμοίων αὐτῷ γενόμενος, ἀμα τὸ φῶς ἀπολέσας, περίφοβος γίγνεται, οὕτως ὁ ἄνθρωπος διαλύσας τὴν μετὰ Θεοῦ κοινωνίαν, ἀμαρτήσας πρὸς αὐτόν, ἔτρεψε καὶ πανταχοῦ ἐβλεπε τὸν φόβον. Πότε ὁ Ἀδάμ ἐκρύβη ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, πότε ἠσθάνθη τὸν φόβον; Ὅτε ἠμαρτε· τότε ἐκρύβη, τότε ἐφοβήθη.

Καὶ ἡ δευτέρα, Κύριοι, ὑπόθεσις, ὅτι ἀρχὴ τῆς θρησκείας ἦτο ἡ εἰδωλολατρεία, ὁ πολυθεϊσμός, ἐστὶ ψευδής. Τοῦτο μόνον κατὰ τὴν παρελθούσαν ἑκατονταετηρίδα ὑπεστηρίχθη καὶ ἐπιστεῦετο· ἀλλὰ τὴν σήμερον αἱ δυνάμεις ἀνεκπαιδευμένων καὶ ἀ-

περριφθῆσαν. Ἰθέλομεν ἐξέλθει πολὺ τῆς παρουσίας ἡμῶν πραγματείας, εἰ ἐπιχειροῦμεν τὴν ἀνασκευὴν αὐτῶν.

Ἀλλὰ ψευδής ἐστὶν ἐπίσης ὅτι ἡ θρησκεία ἐστὶ τοῦ φόβου παραγόμενον. Τίς, Κύριοι, ἀγνοεῖ, ὅτι τὰ τὸν φόβον προξενούντα ἀντικείμενα διὰ τῆς συνηθείας ἀποβάλλουσιν αὐτόν; Ἡ ἀλώπηξ ὅτε πρῶτον εἶδε λέοντα κατεπλάγη καὶ περίφοβος ἐγένετο, ἀλλ' ὕστερον τοσοῦτον ἐνεθαρρύνθη ὥστε καὶ ἐτόλμησεν ἵνα πλησιάσῃ πρὸς αὐτόν. Καὶ ὁ ἄνθρωπος δύναται μὲν τὸ πρῶτον φοβεῖσθαι τὰς βροντὰς καὶ τὰς ἀστραπὰς, ἀλλ' ἀποβάλλει κατ' ὀλίγον τὸν ἐξ αὐτῶν φόβον. Ἀλλ' ἐὰν ὑποθεθῇ ὅτι ὁ φόβος ἐστὶν αἰτία τῆς θρησκείας, πρέπει ἐξ ἀνάγκης, ἵνα ἀποδεχθῶμεν, ὅτι οἱ προσκυνοῦμενοι θεοὶ ἦσαν φοβεροὶ καὶ ἀποτρόπαιοι. Ἀλλὰ τίνα ποτὲ φόβον παρέσχεν ἡ λατρεία τοῦ ἡλίου, τῆς σελήνης καὶ τῶν ἀστέρων; Προσεκύνθησαν καὶ ἐλάτρευσαν τῷ ἡλίῳ καὶ τῇ σελήνῃ διὰ τὰς ἐνεργητικὰς αὐτῶν ἐνεργείας. Ἐθαύμασαν τὴν λάμψιν καὶ τὴν πορείαν αὐτῶν καὶ ἀνεγνώρισαν τὴν ἐπὶ τῆς γῆς δύναμιν αὐτῶν. Ὁ θαυμασμός ἄρα καὶ ἡ ἐγνώμισον ἠνάγκασαν τοὺς ἀνθρώπους καὶ οὐχὶ ὁ φόβος εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν. Προσέφερον λατρείαν τῷ Διὶ καὶ τῇ Ἥρᾳ, ὡς αἰτίοις τῆς βροχῆς καὶ τῆς εὐδίας: τῇ Ἐστίᾳ καὶ τῷ Ἡφαίστῳ ὡς διατηρηταῖς τοῦ πυρός· τῷ Ποσειδῶνι ὡς αἰτίῳ τῆς ταχύτερας τῶν ἀνθρώπων συγκοινωνίας· τῇ Δήμητρει, ὡς παραγωγῆ τοῦ σίτου. Ἐν ποῖς ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὑμνωμένους θεοὶς μόλις βλέπομεν τὸ δέματον ὡς αἰτίον κακῶν. Οἱ ποιηταὶ ὀνομάζουσι τοὺς θεοὺς εὐεργέτας Deos datores bonorum. Τὸ συμφέρον λοιπὸν καὶ ἡ ἐκ τῶν θεῶν προερχομένη εὐεργεσία ἠνάγκασαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν λατρείαν αὐτῶν. Πρὸς τίνα τῶν ἡρώων ἐκλίναν γόνυ, διότι ἦτο κακός; Εἰ Θεὸς εἶ, ἔλεγον οἱ Σκύθαι πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον, εὐεργέτει ἡμᾶς καὶ μὴ ἀρατρὶε δτι ἔχομεν. Οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευσαν τοὺς ζώους τοὺς ὠφελίμους μᾶλλον ἢ τοὺς βλαβεροὺς. Οἱ πρῶτοι Φοίνικες ἐλάτρευον τοὺς στοιχείους καὶ τοὺς παραγομένους ἐκ τῆς γῆς, ἀφ' ὧν ἐτρέφοντο. Οἱ Πέρσαι ἐδόξαζον ὅτι δύο ὑπάρχουσι θεοὶ, δύο ἀρχαί, ἡ τοῦ ἀγαθοῦ, τοῦ Ὀρομάσδου, καὶ ἡ τοῦ κακοῦ, τοῦ Ἀρειμανίου, ἀλλ' ἐλάτρευον καὶ προσεκύνουν οὐχὶ τὸν κακόν, ἀλλὰ τὸν

ἀγαθὸν Θεόν, τὸν Ὀρομάσδον. Ἡ πρωτίστη τῶν Ἰνδῶν θεότης ἐστὶν ἡ δημιουργὸς δύναμις, ὁ Βράχμας. Οἱ Περουβιανοὶ ἐλάτρευον καὶ προσεκύνουν τὸν ἥλιον, ἐν ᾧ οἱ Αἰθίοπες ἀποτροπιάζοντο αὐτόν ὡς αἰτίον τῆς μεγίστης θερμότητος· καὶ ἐσέβοντο τὰ ὕδατα καὶ τὰς πηγὰς. Ἀπὸ τοῦ ἐνὸς ἄκρου μέχρι τοῦ ἐτέρου βλέπομεν τοὺς λαοὺς λατρεύοντας καὶ προσκυνούντας τὸ θεῖον ὡς εὐεργετικὸν καὶ οὐχὶ ὡς παραγωγὸν φόβου.

Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ ἐορταὶ καὶ τελεταὶ ἦσαν ἀποτέλεσμα ἐγνώμισον καὶ χαρᾶς καὶ εὐθυμίας, οὐχὶ δὲ τοῦ φόβου καὶ τῆς λύπης. Εἰς ποίας τῶν ἐορτῶν ὑπῆρχεν ὁ φόβος, ἡ λύπη καὶ ὀδύνη; Εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Βάκχου, τῆς Ἀφροδίτης ἢ τῆς Δήμητρος; Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις ἡ λέξις Festus, festivus σημαίνει χαρὰν καὶ οὐχὶ λύπην.

Ψευδής ἐστὶ καὶ ἡ τρίτη ὑπόθεσις, ὅτι οἱ νομοθέται, οἱ πολιτικοὶ, οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ ἀπατεῶνες ἐγένοντο ἀφορμὴ εἰς παραγωγὴν τῆς θρησκείας. Εἰ ἡ θρησκεία ἐστὶν ἀποτέλεσμα φόβου καὶ ἀγνοίας, περιττὸν ἵνα οἱ πολιτικοὶ καὶ νομοθέται καὶ ἱερεῖς ἐφεύρωσι θρησκείαν, ἀφ' οὗ αὕτη πρὶν ὑπῆρχεν. Ἀλλὰ ποῦ τῆς ἱστορίας φαίνεται ὅτι εἰς μόνον νομοθέτης εἰσήγαγε θρησκείαν εἰς λαὸν ἄθεον. Ὁ Κομφούκιος ἐδίδασκεν ὅτι ἐπανελάμβανε τὰς διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων τῆς Κίνας σοφῶν. Οὐκ ἐστὶν ἄρα αὐτὸς ὁ δημιουργὸς τῆς θρησκείας τῶν Κινέζων. Ὁ Ζοροάστρης ἐπλασε θρησκευτικὸν θρησκευμα, ἵνα ἀπομακρύνῃ τοὺς Καλδαίους καὶ Πέρσας τῆς εἰδωλολατρείας καὶ οὐχὶ ἵνα ἀποτρέψῃ αὐτοὺς τῆς ἀθετίας. Ὁ Πυθαγόρας οὐκ ἐπολέμει πρὸς τὴν ἀθεϊαν, διότι οὐδαμοῦ εὔρεν αὐτήν. Ὁ Μωϋσῆς ἐδίδασκε τοῖς Ἰουδαίοις οὐχὶ νέον τινὰ θεόν, ἀλλὰ τὸν θεὸν τῶν πατέρων αὐτῶν, τὸν θεὸν τοῦ Ἀβραάμ, Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ. Ὁ Μωάμεθ διετένετο ὅτι ἀνεῖνε τὴν θρησκείαν τοῦ Ἀβραάμ καὶ Ἰσμαήλ. Ἡ θρησκεία λοιπὸν οὐκ ἐστὶ δημιουργήματα τῶν νομοθετῶν καὶ τῶν ἱερέων· ἡ θρησκεία ἐστὶ προτέρα αὐτῶν· ἐπομένως ἐστὶ γέννημα, ἐστὶ κτῆμα τοῦ ἀνθρώπου.

Ψευδής ἐστὶν ἡ γνώμη, ὅτι οἱ λαοὶ συνεφώνησαν εἰς παραδοχὴν θρησκείας. Ἴνα οἱ λαοὶ συνέλθωσι πρὸς τοῦτο, προϋποτίθει τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας. Ὡς δὲ, Κύριοι, ἡ γνώμη τῶν λεγόντων ὅτι οἱ λαοὶ συνῆλθον ἵνα νομοθετήσωσι τὴν γλῶσσαν, ὑποτίθεισιν

ὅτι ὑπῆρχε πρὶν ἡ γλῶσσα, ὡς ἀνέπτυξε τοῦτο ὁ κ. Γαλάνης, οὕτως ἵνα οἱ λαοὶ συνέλθωσιν εἰς παραδοχὴν θρησκείας, ὑποτίθεισιν ὅτι αὕτη πρότερον ὑπῆρχε.

Ἐκ τῶν εἰρημένων καταφαίνεται πασιφανέστατα ὅτι ἡ θρησκεία ἐστὶν ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ καὶ οὐχὶ ἐπέσκατος· εἰ δὲ οἱ νομοθέται ἐλάβανον ἀριγόν τὴν θρησκείαν, ἐστὶν ἀπόδειξις ὅτι ἀδύνατον ἦτο νομοθετῆσαι ἄνευ θρησκείας. Οἰκοδομοῦσι πόλιν ἐπὶ ἀέρος, λέγει ὁ Πλούταρχος, οἱ οἰκοδομοῦντες χωρὶς θρησκείας καὶ χωρὶς Θεοῦ. Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος ἔχει ἔμφυτον τὴν ἰδέαν τῆς θρησκείας, ὀρίζεται οὐ μόνον ζῶον λογικὸν καὶ κοινωνικόν, ἀλλὰ θρησκευτικόν. Καὶ διότι ὁ ἄνθρωπος ἐστὶ ζῶον θρησκευτικόν, διαφέρει τῶν ἀλόγων ζῶων. Τί διαφέρει ἄνθρωπος ἄθεος τοῦ ζῴου; Ἴδετε τοὺς ἀγρίους, παρ' οἷς σκοτεινὸν μόνον αἰσθημα θρησκευτικὸν ὑπάρχει, τί διαφέρουσι τῶν θηρίων; «Οὐδὲν ζῶον, λέγει ὁ Κικέρων, ἔχει γνῶσιν Θεοῦ, καὶ μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων οὐδὲν ὑπάρχει ἔθνος τόσῳ θηριῶδες καὶ ἀγριον, τὸ ὅποιον ἂν ἀγνοῖ ποῖον Θεὸν πρέπει νὰ ἔχη, νὰ μὴ ἐξέουη τοῦλάχιστον ὅτι πρέπει νὰ ἔχη ἕνα» (De Religion. Βιβλ. Β', 8. Πρὸς Μελ. Φιλοσ. τόμ. I, σ. 168). «Εὐροὶ δ' ἂν ἐπιῶν, λέγει ὁ Πλούταρχος, καὶ πόλεις ἀτειχίστους, ἀγραμμάτους, ἀβασιλεύτους, ἀοίκους, ἀχρημάτους, νομιματους μὴ δεομένας, ἀπείρους θεάτρων καὶ γυμνασίων, ἀνιέρου δὲ πόλεως καὶ ἀθέου, μὴ χρωμένης εὐχαῖς, μὴδὲ ὄρκους, μὴδὲ ἠμαντείας, μὴδὲ θυσίας ἐπ' ἀγαθοῖς, μὴδ' ἀποτροπαῖς κακῶν, οὐδεὶς ἐστὶν οὐδ' ἐστὶ θεατῆς γεγονώς. Ἀλλὰ πόλις ἂν μοι δοκεῖ μᾶλλον ἐδάφους χωρὶς ἢ πολιτεία τῆς περὶ θεῶν δόξης, ἀναίρεθεις παντάπασι, ἡσύστασι λαβεῖν ἢ λαβοῦσα τηρῆσαι» (πρὸς Κωλέτην.) Οὐχ ὄρας, λέγει ὁ Σωκράτης πρὸς τὸν Ἀριστόδημον, τὰ πολυγρονιώτα καὶ σοφώτατα τῶν ἀνθρώπων, πόλεις καὶ ἔθνη, θεοσεβέστατά ἐστι καὶ αἱ φρονιμώταται ἡλικίαι θεῶν ἐπιμελέσταται;» (Ξενοφ. Ἄπομν. 1, 4, 16). Ὅταν δὲ καὶ αὐτῶν τῶν θεῶν πολλοὶ βεβαίως καὶ ὑποστηρίζουσιν ὅτι οὐδὲν ἔθνος ἢ λαὸς ὑπῆρχε μὴ ἀποδεχόμενος τὴν εἰς τινα θεότητα πίστιν, ἀναγκαίως ἡ θρησκεία ἐστὶν ἔμφυτος. «Πῶς νὰ μὴ συμπεράνωμεν, λέγει σοφὸς τις, ὅτι ἔννοια τοσοῦτον καθολικὴ εἶνε ἀναγκαιώς φυσικὴ καὶ ἐπομένως ἀληθής, ὅτι πᾶν δύνατον νὰ εἶνε τὸ ἀποτέλεσμα καθολικῆς τινος συνενόησεως; ὅτι δὲν εἶνε ὀλιγώτερον παράλογον ν' ἀρνηθῶμεν τὴν φωνὴν τῆς φύσεως, ὅταν λέγῃ ἐπίσης εἰς ὄλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅτι ὑπάρχει Θεός, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ τιμῶμεν, παρ' ὅταν λέγῃ ὅτι εἴμεθα ἀνώτεροι τῶν κτηνῶν διὰ τοῦ λόγου; Διότι οὐχ ἦτο τοῦ λόγου φυσικὸν καὶ καθολικὸν εἶνε παρὰ πᾶσιν πᾶσι πᾶσι τὸ θρησκευτικὸν ἐνστιγμα, ὥστε ὁ ἄνθρωπος ἐπίσης ὠρίσθη ζῶον θρησκευτικὸν καὶ ζῶον λογικόν. Τὸ μὴ ἐπίδεκτικὸν θρησκείας ἦτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς λέγει ὁ Ἰουβέρτης, εἰς τῶν χαρακτήρων τῆς πάλαιας.» (Μελ. Φιλοσ. τόμ. 1, 6. 109). «Ἡ φύσις, λέγει καὶ ὁ Β. Οὐγγῶ, ἐποίησε τὸν ἄνθρωπον πρόβατον. ἀλλ' ἡ θρησκεία ἠκατέστησεν αὐτὸν ἀγγελον.» La nature n'avait fait qu'une brebis, la religion avait un ange (les Misérables).

Ἀλλ' ἡ θρησκεία, λέγουσιν, ἐστὶ καλὴ καὶ ὠφέλιμος μόνον ταῖς γυναῖξιν. Ἡ ἐνστάσις αὕτη ἐστὶν ὄλως ἄλογος. Διὰ τῆς ἐνστάσεως ταύτης ἀναβιβάζονται μὲν αἱ γυναῖκες, καταβιβάζονται δὲ οἱ ἄνδρες. Καὶ πῶς τοῦτο; Ἐδείξαμεν ἀνωτέρω, ὅτι ἡ θρησκεία ἐστὶν ἔμφυτος τῷ ἀνθρώπῳ· ὅτι οὐδὲν ἔθνος ὑπάρχει, παρ' ὃ οὐκ ἐστὶ τὸ αἰσθημα τῆς θρησκείας· ὅπερ οὐκ ἔχει θεότητά τινα· ὅτι ὁ ἄνθρωπος διὰ τοῦτο ὀνομάζεται καὶ λογικὸς καὶ διακρίνεται τῶν ἀλόγων, διότι ἐστὶ θρησκευτικὸς. Εἰ δὲ αἱ γυναῖκες εἰσι θρησκευτικώτεροι τῶν ἀνδρῶν, τοῦτο δείκνυσι ὅτι αἱ γυναῖκες εἰσι λογικώτεροι καὶ μᾶλλον προσεγγίζονται τῷ Θεῷ διὰ τῆς μετ' αὐτοῦ ἐνώσεως. Ἀλλὰ διὰ τί ἡ θρησκεία ἐστὶ χρήσιμος τοῖς γυναῖξιν μόνον; Μή τι αἱ γυναῖκες εἰρήσκονται ἐν μείζονι ἀνάγκῃ τῶν ἀνδρῶν; Περικυκλοῦνται ὑπὸ μείζονων δυσχερειῶν ἢ οἱ ἄνδρες; Τοῦτο βεβαίως δὲν συμβαίνει. Ἀλλ' αἱ γυναῖκες θρησκευτικώτεροι εἶναι καὶ εὐλαβέστεροι κατέχονται ὑπὸ ὀλιγώτερον παθῶν ἢ οἱ ἄνδρες. Αἱ γυναῖκες εἰσι διὰ τοῦτο φρονιμώτεροι καὶ διὰ τοῦτο παρ' αὐταῖς βλέπομεν σπανίως ἄγρια πάθη. Αἱ γυναῖκες εἰσι θρησκευτικώτεροι, διότι ἡ θρησκεία στήριζεται ἐπὶ τοῦ αἰσθηματος· ἡ θρησκεία ὡς τῆς καρδίας αἰσθημα, εὑρίσκει μείζονα χώραν καὶ δεξιῶσιν παρὰ τοῖς γυναῖξιν. Καὶ τίς ἔχει

μείζον αίσθημα, τίς ἀγαπᾷ μάλλον; Ἡ γυνή. Ναι, διότι και αὐτὸς ὁ ἔρωσ ἐστὶ γυναικὸς γέννημα. Εἶθε αἱ γυναῖκες ἦσαν πᾶσαι θρησκευτικαὶ και εὐσεβεῖς. Ἐκ μητέρων εὐσεβῶν προέρχονται τέκνα εὐσεβῆ και ἐνάρετα, τέκνα χρηστὰ, πολῖται χρησιμοῖ. Ἀγνοεῖτε, Κύριοι, οἱ μεγάλοι τῆς ἀνθρωπότητος ἄνδρες ἦσαν και εἰσὶ γεννήματα μητέρων εὐσεβῶν; Διὰ τί ὁ μὲν Ρουσοῦ και Βολταίρος και Βύρων και οἱ ὅμοιοι αὐτοῖς ἐγένοντο ὀργίλοι, σαρκαστικοὶ και ἀσεβεῖς; Διότι και τοιοῦτων ἔτυχον μητέρων. Διὰ τί δὲ ἀπ' ἐναντίας ὁ Νεύτων, ὁ Οὐάσιγκτων, ὁ Πασχάλης, ὁ Λαμαρτίνος, ὁ Μασιλίων, ὁ Βυρσουέτος και μυριοὶ ἄλλοι ἐγένοντο εὐσεβεῖς και ἐνάρετοι; Διότι και εὐσεβῶν ἔτυχον μητέρων. «Εὐσεβῆς χριστιανικὴ ἀνατροφή, λέγει ὁ περιώνυμος Γερμανὸς Νεάνδρος, γιννομένη μάλιστα ὑπὸ εὐσεβῶν μητέρων, τοιαύτην ἔσχεν ἐπιφρόνη, ὡστε παρήγαγεν ἀνδρας γενομένους ὕστερον ὁ πυρὴν και ὁ ὑβριαμβος τοῦ Χριστιανισμοῦ (Mémoires pour servir à l'histoire du Christianisme) Ὁ Χριστιανισμὸς μάλιστα τοσοῦτον ἐξήγγισε και ἐξέψωσε τὸ γυναικεῖον φύλον και δι' αὐτοῦ αἱ γυναῖκες τοσοῦτον ἐμεγαλύνθησαν, ὡστε και παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ἦσαν ἐν στόματι. «Βαβαί! ἔλεγον, οἶαι παρὰ τοῖς Χριστιανοῖς γυναῖκες εἰσιν» (Χρὸσὸστ. Λόγ. ἀπὸς χθρ. νεάζουσαν, σ. 340, Β). «Ἐκ τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, λέγει ἕτερος, ὅσοι ἐπραύξαν τὰ πλεῖστερα ἀγαθὰ εἰς τὸν κόσμον, εἶχον τὴν καρδίαν μεμορφωμένην κατ' εἰκόνα τῆς ἑαυτῶν μητρός. Ὅταν εὐρίσκησιν τὴν μεγαλοφυῖαν ἐν τῇ κεφαλῇ ἀνδρός, ὅς τις ἐθήλασε τὸ γάλα τῆς ἀγαθῆς μητρός και ἔλαβε παρ' αὐτῆς τὰ πρῶτα διδάγματα, μὴ φοβῶν ὅτι ὁ τοιοῦτος δύναται νὰ ἠγίγη μάλιστα τῆς κοινωνίας· τούναντιον θέλει εἶσθαι αἰετοπετὴ ἢ παραμυθία και ὁ φωτισμὸς αὐτῆς. Εἶτι ὁσιώτατον και ἐξοχον ἐπὶ τῆς γῆς, ἔχει τὸ σπέρμα αὐτοῦ ἐν ταῖς μητρικαῖς καρδίαις. Ἐν ὅσῳ ὑπάρχει μήτηρ ἔχουσα ἐν τῇ ψυχῇ ἀκτινὰ τινα ἐξ οὐρανοῦ, οὐδὲν πρέπει ν' ἀπελιζώμεθα περὶ τῆς τύχης τῶν τῆς πολιτείας πραγμάτων» (Εὐαγ. Κήρυξ. Τόμ. 1., σ. 512). Ἀλλ' ἠθέλομεν ἐκβῆ τοῦ προκειμένου εἰ ἀνεπτύσσομεν αὐτὸ ἀκριβέστερον.

Μεταβαίνομεν, Κύριοι, εἰς τὴν τελευταίαν τῶν ἐνστάσεων, μεθ' ὃ δίδομεν πέρους εἰς τὸν

παρόντα ἡμῶν λόγον, ὡς εἰσαγωγὴν εἰς τὴν περὶ χριστιανισμοῦ πραγματείαν. Βίς τί ὠφελεῖ, λέγουσιν, ἡ θρησκεία; Ἐγὼ και ἀνευ θρησκείας δύναμαι νὰ ζήσω. Ἡ ἐνστάσις αὐτή, Κύριοι, ἐστὶν ἡ ἀλογωτέρα πασῶν. Εἰ ἡ θρησκεία ἐστὶ τεκμήριον τῆς λογικότητος, ἡ θρησκεία τούναντιον ἐστὶ σημεῖον τῆς ἀλογίας. Ἐκεῖνος μόνον ζῆ χωρὶς θρησκείας, ὅστις στερεῖται τοῦ λογικοῦ τὴν δύναμιν, ἢ ὅστις ἀμφιβάλλει και κυμαίνεται ἐν πᾶσιν. Καὶ πῶς; Ἡ θρησκεία ἐστὶν ἀνοφελής; Καὶ τίς παρηγορεῖ ἡμᾶς ἐν ταῖς θλίψεσι και ὀδύνας; Ἡ θρησκεία. Τίς προξενεῖ τὴν γαλήνην και εὐθυμίαν; Ἡ θρησκεία. Ὁ δὲ ἄνθρωπος ὁ μᾶλλον εὐσεβῆς, ὁ μᾶλλον εὐλαβῆς ἐστὶν ὁ τὰ μάλιστα γαλήνης, ὁ τὰ μάλιστα θαρραλέος, ὁ τὰ μάλιστα ἐνάρετος, ὁ τὰ μάλιστα φιλόφρων, ὁ τὰ μάλιστα φιλόπολις και φιλόπατρις. Ἡ θρησκεία, λέγει τις, εἶνε τὸ ἄρτυμα τῶν ἡμετέρων ἡδονῶν και ἐν ταῖς στιγμαῖς τῶν θλίψεων και βασάνων νῆ θρησκεία παρέχει εἰς τὸν ἄνθρωπον σταθερὸν χαρακτῆρα, ἅμα δὲ και εὐγένειαν, ἥς νῆ συναίσθησις ὑπάρχει ἐν τῇ ψυχῇ ἡμῶν ἠγλυκυτέρα παρὰ πᾶσαν ἄλλην ἡδονήν. (Εὐαγ. Κήρ. τόμ. 1, σελ. 58). Τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, λέγει ἄξιος σεβασμοῦ ἀνὴρ, ἠκοσμεῖ τὸν ἄνδρα, καθωραῖζει τὴν οἰκοδυσποιαν, καθίστησι σεβαστότερον τὸν γέροντα, ἀλλ' εὐλαβῆς νέος προσελκύει τὸ σεβασμὸν πάντων, καθότι ἡ εὐσεβεία προϋποτίθηται δύναμιν τῆς καρδίας, ἣν δὲν περιμένει τις ἀπὸ τῆς ἡλικίας αὐτοῦ.» (Μελετ. Χριστ. τόμ. 2. σ. 323).

Τί δ' ἐστὶν ἄνθρωπος χωρὶς θρησκείας; Ὁ ἄθρησκος κυμαίνεται μεταξὺ χαρᾶς και λύπης, ὁ ἄθρησκος ταλαντεύεται. Ὁ ἄνθρωπος οὐ διαφέρει τῶν ζώων ὡς ταῦτα, οὕτω και ὁ ἄθρησκος πιστεύει ὅτι εἰς τὸ μηδὲν καταντᾷ. Ὁ ἄθρησκος ἀφαιρεῖ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων τὴν ὑπομονὴν ἐν ταῖς θλίψεσι και τὴν ἀνδρίαν ἐν τοῖς πολέμοις, τὸν ἡρωισμόν ἐν ἀνάγκῃ και τὴν φιλοπατρίαν ἐν κινδύνοις. Τρυφῆ και ἀπόλαυσις πάσης ἡδονῆς και αὐτῆς τῆς ζωῆς ἐστὶ τὸ σύμβολον τοῦ ἀθρησκίου. Αἶσθημα ἀγάπης και φιλάνθρωπίας οὐχ ὑπάρχει παρὰ τῷ ἀπίστῳ. «Φάγωμεν και πίωμεν, λέγουσιν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκουμεν· ψυχὴ πολλὰ ἔχεις ἀγαθὰ κείμενα νῆς ἔτη πολλὰ φάγε, πίε, εὐφραίνου.» Δειλοὶ και θνητοὶ ψυχοὶ παραδίδονται εἰς τὴν αὐ-

τοχειρίαν εὐχερῶς. Ἐντεῦθεν ὁ ἄθρησκος εὐρίσκειται εἰς ἀνάσιν πρὸς ἑαυτὸν πόλεμον· χαρὰ οὐκ ἐστὶν ἐν αὐτῷ. «Οὐκ ἐστὶ χαίρειν τοῖς ἀσεβῆσι, λέγει ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Ἰσαίου» (μῆ', 22). Εὐφροσύνη ἀσεβῶν πτώμα ἐξαιρησιον, χαρμονὴ δὲ παρανόμων ἀπώλεια, λέγει ὁ Ἰωβ. (κ', 5). Ἀπὸ τοῦ ἀθρησκίου ἐλλείπει ἡ φρόνησις.» Εἶπεν ἄφριον ἐν καρδίᾳ αὐτοῦ· οὐκ ἐστὶ Θεὸς (ψαλμ. ιγ', 1). Διὰ τοῦτο ἡ ἀθετα ὑπάρχει ἐν διεφθαρμένῃ ψυχῇ, ἥτις ὅτι ὑψηλὸν και γενναῖον ἀπέβαλεν. Τί δὲ ἠθέλεν εἶσθαι κοινωνία πλήρης ἀθέων; Ὁ ἄθρησκος κοινωνία θηρίων καταβιβρωσόντων ἄλληλα. Celui, λέγει ὁ Montesquieu, qui n'a point du tout de religion est cet animal terrible, qui ne sent sa liberté que lorsqu'il déchire et qu'il dévore, ἥτοι ὁ μὴ ἔχων διόλου θρησκείαν ἐστὶ θηρίον τρομερὸν, ὅπερ τότε αισθάνεται ἑαυτὸ ἐλεύθερον, ὅταν καταβιβρώσκη και καταναλίσκη πᾶν τὸ προστυχόν (Esprit des Loix, tom. 1, p. 374). «Ἄν οἱ θνητοὶ μετὰ τῶν ἀκαθέκτων ὀρέξεων τῶν ἔμενον ἐγκαταλελειμμένοι εἰς ἑαυτοῖς, χωρὶς πίστεως πρὸς τὸν Θεόν, χωρὶς διακρίσεως τοῦ δικαίου και τοῦ ἀδίκου, χωρὶς προαισθήματος περὶ τῆς μετὰ θάνατον διαρκείας, τίνας ζωὴ ἢ ποία εὐδοκίαια ἠθέλεν εἶσθαι ἀσφαλῆς; ποῖος εὖρος ἠθέλεν εἶσθαι ἐββαῖος, τίς νόμος ἰσχυρὸς, ποία ἐνοπλος δύναμις φοβερά, τίς ἀπώθησις σεβαστή; Τίνας δάκρυα ἠθέλεν συγκινεῖ τὴν καρδίαν; Ἡ ὑπ' οὐρανόσ ἠθέλε μεταβληθῆ εἰς φρικτὴν τάρταρον· βία, δουλιότης και τυραννία ἠθέλεν μόναι κατακυριεῦε τῆς γῆς. Ἡ δολοφονία ἠθέλε κατὰ μικρὸν φέρε εἰς τὸν τάφον και ἀρχοντας και ἀρχομένους· ὁ πλανήτης ἡμῶν ἐντὸς εὐλίγου ἐγένετο ἔρημος και ἀκατοίκητος, ὡς νῆν πρὶν ἐπ' αὐτοῦ πατήσῃ ὁ πρῶτος θνητός! (Μελετ. Θρησκ. τόμ. 1. σ. 253). Εἰς και μόνος ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν ἀνθρώπων εἶστιν ἀποτρόπαιος, φοβερός και συγχρόνως εὐδυστυχῆς, ὁ ἄθρησκος. Αὐτὸς μόνος οὐδὲν ἔχει μεθ' ἡμῶν κοινόν, οὔτε πίστιν, οὔτε εὐαγάπην, οὔτε ἐλπίδα και οὐδὲ θέλει νὰ εἶνε ἀδελφὸς ἡμῶν. Τέκνον τοῦ αὐτοῦ πατρός ἐλησμόνησε τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, διότι ἐν τῇ ὀλεθρίᾳ ἐξαγριώσκει αὐτοῦ ἐγενεῖν ἐπιλήσιμων τοῦ ἰδίου πατρός και ἠρηθήσῃ αὐτόν. Μυριάκις προσημητέος τοῦ ἀθρησκίου τούτου, και ὅμως λεγομένου χριστιανοῦ,

ὁ Ἰουδαῖος, ὁ Τοῦρκος, ὁ ἔθνεσ. Τούτοις νῆν δύναμαι ν' ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου, τοτούτοις δύναμαι νὰ πιστεύσω, ἀλλὰ πῶς νὰ διεπιστευθῶ ἀνθρώπῳ εἰς οὐδένα Θεόν νῆ πιστεύοντι; Ποῖαν ἀσφάλειαν ἔχει πλῆθος ἀκείνου, ὅν οὐδὲν βλέμμα πρὸς τὴν ἀθωότητα φοβίζει;» (Θρησκ. Μελ. τόμ. 2. σ. 44).

Ἀλλ' ἡ θρησκεία, Κύριοι, καθίστησι τὸν ἄνθρωπον εὐγενῆ και γενναῖον· ἐξυψοῖ αὐτόν και ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ. Καὶ τίς παρηγορεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐν ταῖς θλίψεσι και ἀσθενείαις; Ἡ θρησκεία. Τίς ἀφαλλίζει αὐτῷ τὸν μέλλοντα βίον; Ἡ θρησκεία. Τίς παρίσταται ὡς φῶς τῷ ἀνθρώπῳ; Ἡ θρησκεία. Ναι, ἡ θρησκεία τῷ μὲν εὐσεβῇ ἐστὸν ὡς ἡ νεφέλη ἢ φωτεινὴ, ἡ οὕτω παρισταμένη τοῖς Ἰσραηλιταῖς· ἡ δὲ ἀσέβεια ὅμοια ἐστὶ τῇ νεφέλῃ τῇ σκοτεινῇ, ἡ οὕτω φαινόμενη τοῖς Αἰγυπτίοις. Τὸ μέλλον τοῦ εὐσεβοῦς ἐστὶ φωτεινόν, τοῦ δὲ ἀσεβοῦς ὁ σκότος. Ἀλλὰ τίς τῶν θρησκείων ἐστὶν ἡ μᾶλλον ὀρθότερα, ἡ μᾶλλον συνεπῆς εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς; Ὁ χριστιανισμὸς. Τίς και ἐν τῷ βίῳ τούτῳ σκοπεῖ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου; Ὁ χριστιανισμὸς Chose admirable, λέγει ὁ Montesquieu, la religion chrétienne qui ne semble avoir d'objet que la félicité de l'autre vie; fait encore le bonheur dans celle-ci (Esprit des Loix, tom. 1, p. 376), τ. ἔ. Ὁ χριστιανισμὸς, πρᾶγμα παράδοξον! καιτοι ὑπισχνεῖται τὴν εὐδαιμονίαν ἐν τῷ ἄλλῳ κόσμῳ, παρέχει ταύτην και ἐν τούτῳ. Τίς προφυλάσσει τὸν ἄνθρωπον τοῦ ἐξευτελισμοῦ και τῆς ἀτιμίας; Ὁ χριστιανισμὸς. Τίς παρέχει εὐγενέστερα αἰσθήματα; Ὁ χριστιανισμὸς. Τίς ἀνεβίβασε τὸν ἄνθρωπον εἰς τὸν οὐρανόν, ὅθεν κατέπεσε διὰ τῆς πτώσεως; Ὁ χριστιανισμὸς. Ναι, ὁ χριστιανισμὸς ἐστὶν ἡ κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ, δι' ἣς ἀναβιβάζονται οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν Θεόν. Ὁ χριστιανισμὸς κατέστρεψε τὴν εἰς φύλα και φατρίαις διαίρεσιν. Ὁ χριστιανισμὸς ἀδελφοποίησε τοὺς ἀνθρώπους και κατέστησεν αὐτοὺς ἴσους ἀνευ διαφορᾶς φύλου ἢ χρώματος· διότι παρ' αὐτῷ οὐκ ἐστὶ βάρβαρος και ἑλλην, δούλος ἢ ἐλεύθερος. Ὁ χριστιανισμὸς ἀπέδωκεν εἰς τὸ γυναικεῖον φύλον τὴν ἀξίαν αὐτῷ θέσιν. Ὁ χριστιανισμὸς τέλος ἐστὶ κατὰ τὸν Μέγαν Ναπολέοντα ἡ θαυμασία λύσις τοῦ ἀνθρωπίνου αἰνήγματος· ἀνευ αὐτοῦ ὁ

κόσμος καταντᾷ αἰνίγμα (Βλεπ. Ἄστερ. Ἀνατολ. ἔτος Β' ἀριθ. 86, σ. 687).

Εἰς τίνα δὲ ἡμεῖς οἱ Ἕλληνες ὀφείλομεν μείζονα ὀφειλήν; Εἰς τίνα ὀφείλομεν τὴν ἀνεξαρτησίαν ἡμῶν; Εἰς τὸν χριστιανισμόν. Ναι, Κύριοι, τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐν τῷ χριστιανισμῷ καὶ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐσώθη. Εἰς τὴν θρησκείαν αὐτοῦ, ὡς εἰς τὴν τοῦ Νῶε κιβωτῶν, κατέφυγον τὰ γράμματα καὶ ἐσώθη ἡ γλῶσσα. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὡς ἡ θάλασσα ἢ καιρομένη, ἀλλὰ μὴ καταφλεγόμενη, ἐκαίετο, ἀλλ' οὐ κατεφλέγετο. Ὡς δὲ ὁ Προμηθεὺς ἀναρτηθεὶς ἐπὶ τῶν βράχων τοῦ Καυκάσου ἐτρώγετο τὸ ἥπαρ, καὶ τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος κατετρώγετο τὸ ἥπαρ ὑπὸ ἀγρωτέρων γυπῶν, ὑπὸ τῶν ἀγρίων Μουσουλμάνων ἀλλὰ τὸ ἥπαρ τοῦ Προμηθεῦς ἀνεγεννᾶτο, ἡ ἰκμάς τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους δὲν ἀπεμύξατο· τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἐν τῇ δουλείᾳ ἀνεκτάτο δυνάμεις καὶ ἀνεζωπυρεῖτο καὶ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἐγένετο κράτος ἐλεύθερον. Διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ οἱ πατέρες ἡμῶν ἐποίησαν θαύματα, κατηγωνίσαντο βασιλείας, εἰργάσαντο δικαιοσύνην, ἐπέτυχον ἐπαγγελιῶν, ἐφυγον στόματα μαχαίρας, ἐνεδυναμώθησαν ἀπὸ ἀσθενείας, ἐγεννήθησαν ἰσχυροὶ ἐν πολέμῳ, παρεμβολὰς ἐκλιναν ἀλλοτρῶν.

Περιβομβεῖται λοιπὸν τὰ ὄτα ἡμῶν ὀνειρεῖα καὶ ἐκφυλα ἀκούσματα καὶ τῇ ὀρθοδόξῳ ἡμῶν πίστει ἀντιστρατεύμενα. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ὑψοῖ ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν τῆς Σιών κείμενον περιφρουρεῖται ὑπὸ τῆς πανσθενοῦς τοῦ ὑψίστου δυνάμεως. Ὁμοιάζον δὲ πρὸς ἀκρόπολιν φοβερὰν καὶ ἀνάλωτον καὶ ἐρειδομένην ἐπὶ τῷ θεμελίῳ τῆς πίστεως καταγελά καὶ ἐκφαυλίζει τὰς τῶν ἐναντίων ἐφόδους. Τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἔχον τοσοῦτον νέφος μαρτύρων, ὁμολογητῶν, ἀξίων πατέρων καὶ ῥωννύμενον τῇ ῥώμῃ τῆς πίστεως καὶ ἐπὶ παρελθόντος λαμπροῦ θαῖνον δὲν φοβεῖται τὰς τῶν ἐναντίων ἐπηρείας, ἀλλ' ἀποσοβεῖ καὶ ἀποπέμπει ταύτας. Ὡς δὲ ὁ Προμηθεὺς μετέδωκε τοῖς ἀνθρώποις τὸ πῦρ, οὕτω τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀποβάλλον κατὰ μικρὸν τοῦ παρελθόντος τὰ λάθη καὶ τὰ προσγεγόμενα ἐκ τῆς μακρᾶς δουλείας μεταδώσει καὶ μεταλαμπαδεύσει εἰς τὴν Ἀνατολὴν τὰ φῶτα ἐν τῷ χριστιανισμῷ καὶ διὰ τοῦ χριστιανισμοῦ! Γένοιτο!!

.....

Γ. Φ. ΣΧΟΙΜΑΝΝΟΥ

ΕΘΝΙΚΑΙ ΕΟΡΤΑΙ

ΤΑ ΟΛΥΜΠΙΑ

[Ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ]

Ἐπειδὴ ἀνωτέρω (1) ἐθεωρήσαμεν τὰς τῆς συνεργείας τοῦ Δελφικοῦ μαντείου ἰδρυθείσας ἐθνικὰς εορτὰς ὡς μέσον, τὸ ὁποῖον ἐσκόπη τὴν ἀναζωπύρωσιν τοῦ αἰσθήματος τῆς συγγενείας ἐν τοῖς Ἕλλησι, διὰ τοῦτο φαίνεται σκόπιμον νὰ ἐξετάσωμεν αὐτὰς νῦν ἀκριβέστερον. Τοιαῦται ἦσαν τέσσαρες, ὧν ἀρχαιοτάτη καὶ ἐπισημοτάτη ἦν ἡ τῶν Ὀλυμπίων.

Ταῦτα ἐτελοῦντο ἐν Ὀλυμπίᾳ εἰς τιμὴν τοῦ Διὸς ἐν τῇ τοῖς Ἠλείοις ἀνηκούσῃ χώρᾳ, τῇ Πισάτιδι. Ἡ ἰδρυσις αὐτῶν ἀνάγεται εἰς ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν καὶ ἀποδίδεται τὸ μὲν τῷ Θεβαίῳ ἢ ἄλλῳ τινὶ ἐπι ἀρχαιότερῳ Ἑρακλεῖ, ἀνήκοντι, ὡς ἐλέγετο, τοῖς Ἰδαίοις Δακτύλοις, τὸ δὲ τῷ Πίσῳ, τῷ θεμελιωτῇ τῆς Πίστης ἢ τῷ Πέλοπι ἢ ἄλλῳ τινὶ μυθικῷ ἥρωϊ (2)· ὀνομάζεται δὲ ὁ Πέλοψ ἰδρυτῆς διὰ τὴν μεγάλην τιμὴν, ἧτις ἀπεδίδοτο αὐτῷ ἐν Ὀλυμπίᾳ· οἱ Ἠλεῖοι, λέγει ἀρχαῖός τις (3), τιμῶσι τὸν Πέλοπα περισσότερο πάντων τῶν ἡρώων τοσοῦτον, ὅσον τὸν Δία τῶν ἄλλων θεῶν. Εἰς αὐτὸν ἦτο ἀφιερωμένον λαμπρὸν τέμενος καὶ ἐδεικνύοντο πολλὰ λείψανα αὐτοῦ, ἰδίως ἡ ὠμοπλάτη καὶ ἄλλα ὅσῃα (4)· ὁ Πέλοψ εἶνε ὁ μυθικὸς ἀρχηγέτης τοῦ βασιλικοῦ γένους, ὅπερ ἐν τῇ προελληνικῇ ἐποχῇ ἤρχε μεγάλου μέρους τῆς ἀπ' αὐτοῦ ὀνομασθείσης χερσονήσου, τούτου δὲ ἐνεκα εἶνε πιθανὸν ὅτι ἡ λατρεία αὐτοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ κατάγεται τῷ ὄντι ἐκ ταύτης τῆς ἐποχῆς, διότι καὶ ἡ Ἥλις ἀνῆκε κατὰ τοὺς μύθους εἰς τὸ κρά-

(1) Σ. Μ. ἰδ. τοῦ αὐτοῦ τόμ. 11. σ. 40.

(2) Meier, Olympia in Ersch u. Gruber Encyclop. III σ. 295, ὅστις παραβληθῆτω καθόλου καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις.

(3) Πaus. V, 13, 1.

(4) Ὁ αὐτὸς V, 13, 3. VI, 22, 1.

τος του. Εἰς τὸ νὰ θεωρῶσι δὲ τὸν Ἑρακλέα ὡς ἰδρυτὴν τῆς εορτῆς τοῦ Διὸς ἔδωκεν ἀφορμὴν ἢ εἰς τὴν εορτὴν μετοχὴ τῶν μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἑρακλειδῶν εἰς τὴν Πελοπόννησον ἰδρυθεισῶν δωρικῶν πολιτειῶν, ἐπειδὴ τὰ ἐπικρατοῦντα αὐτῶν γένη ἐκάλουν τὸν Ἑρακλέα προπάτορά των. Ἀναμφιβόλως ὅμως ἡ εορτὴ ἦτο ἀρχαιοτάτη καὶ ὑπῆρχεν ἤδη πρὸ τῆς καθόδου τῶν Ἑρακλειδῶν, ἀλλ' ἐτελείτο μόνον ὑπὸ τῶν Πισατῶν, ἐν τῇ χώρᾳ τῶν ὁποίων ἔκειτο τὸ ἱερόν, καὶ τῶν πλησιεστάτων περιόικων μέχρι τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ὁ Λυκούργος ἐν Σπάρτῃ, ὁ Ἴφιτος ἐν Ἡλίδι ἐγένοντο ἡγεμόνες τῶν πολιτειῶν των. Τότε, λέγεται (1), ὅτι ἡ Ἑλλάς ἢ τοὐλάχιστον ἡ Πελοπόννησος ἦτο μεστὴ ἐμφυλίων στάσεων, πρὸς δὲ ἐμαστιζέτο ὑπὸ καταστρεπτικῶν λοιμῶν, ὁ δὲ Ἴφιτος ἐρωτήσας τὸ μαντεῖον περὶ τῆς ἀποσοφίσσεως τοῦ κακοῦ, διετάχθη νὰ ἀναεὼσῃ τὴν Ὀλυμπιακὴν εορτὴν, ἧτις περιῆλθεν εἰς λήθην (2)· αὐτὸς δὲ ὁ Ἴφιτος ἐπεισε τοὺς Ἠλείους νὰ προσφέρωσι λατρείαν τῷ Ἑρακλεῖ, ὃν πρότερον ἐθεώρουν ὡς ἐχθρόν, ὅπως καὶ οἱ Δωριεῖς προσέφερον αὐτῇ. Τὸ γεγονός τοῦτο δηλοῖ ἔκωσιν τῆς Ἡλίδος μετὰ τῶν Δωρικῶν πολιτειῶν τῆς Πελοποννήσου· τὸ λεγόμενον δ' ἐτι ὅτι ὁ Λυκούργος ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τοῦ Ἰφίτου διέταξε τοὺς νόμους τῆς ἐκεχειρίας, καθ' ὅς διαρκούσης τῆς εορτῆς πᾶσαι αἱ ἐχθροπραξίαι κατὰ τῶν εορταζόντων ἔπρεπε νὰ παύωσι, δεικνύει ὅτι μετὰ τῶν Δωρικῶν πολιτειῶν ἢ Σπάρτῃ πρὸ πάντων συνηνώθη μετὰ τῆς Ἡλίδος καὶ μετεχειρίσθη τὴν εορτὴν πρὸς συμφιλίωσιν τῶν τῆς εορτῆς μετεχουσῶν πολιτειῶν. Καὶ ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Πausανίου ἐδεικνύετο προσέτι ἐν τῷ κατὰ τῆς Ἑρας ἐν Ὀλυμπίᾳ μετάλλινος δίσκος, καλούμενος δίσκος τοῦ Ἰφίτου καὶ περιέχων τοὺς νόμους περὶ τῆς ἐκεχειρίας (3). Ἐπὶ τοῦ δίσκου πλησίον τοῦ ὀνό-

(1) Πaus. V, 4, 4.

(2) Ὁ Δελφικὸς θεὸς ἐπωνομάζετο ἐν Ὀλυμπίᾳ θέρμιος δηλ. θεσμιος (Πaus. V, 15, 4) ὡς αἴτιον τῶν θεσμῶν, καὶ ἡ ἐκεχειρία ἐκαλεῖτο κατὰ τὸν Ἡσύχιον καὶ θερμά (τὰ θεσμά).

(3) Πausan. V, 20, 1. Πρὸς Πλούταρχ. Λυκούργ. κ. 1.

ματος τοῦ Ἰφίτου ἦτο γεγραμμένον καὶ τὸ τοῦ Λυκούργου· αὕτη δὲ εἶνε ἐπίσημος μαρτυρία, ἂν καὶ οὐχὶ ἐκ τῆς ἐποχῆς ἀμφοτέρων τούτων, βεβαίως ὅμως λίαν ἀρχαία. Ἡ ἐκεχειρία ἔπρεπε νὰ καταπαύσῃ τὰς ἐχθροπραξίας ὄχι μόνον κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς εορτῆς, ἀλλὰ καὶ ὅλη ἡ χώρα ἐν ἣ εὑρίσκετο τὸ ἱερόν ἔπρεπε νὰ θεωρηθῆται παρά πάντων τῶν τιμῶντων αὐτὸ, ὡς χώρα ἀνήκουσα εἰς τὸν Θεόν, ὡς ὑπάρχουσα ὑπὸ τὴν ἰδιαιτέραν αὐτοῦ ἐπιτήρησιν καὶ διὰ τοῦτο ἀπαραβίαστος. Οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ ἐπιτεθῆ κατ' αὐτῆς διὰ τῶν ὄπλων· ὁ παραβάτης ἐθεωρεῖτο ὡς ἐπικατάρκτος, ὡσαύτως δὲ καὶ πᾶς ὅστις δὲν ἐβοήθει τοῖς Ἠλείοις κατ' αὐτοῦ. Φιλικὸι στρατοὶ ἠναγκασμένοι νὰ διέλθωσι διὰ τῆς χώρας των, ἔπρεπε νὰ καταθέσωσι τὰ ὄπλα εἰς τὰ σύνορα καὶ νὰ λάβωσιν αὐτὰ ἅμα πάλιν ἐξέρχοντο (1). Τοῖς θεσμοῖς τούτοις, οἵτινες ἐμελλον νὰ καταστήσωσι τὴν Ἡλίδαν χώραν τῆς εἰρήνης, συνάδει καὶ τὸ περὶ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ μαντείου λεγόμενον, ὅτι δηλ. ἂν ἐπολέμουν Ἕλληνες καθ' Ἑλλήνων δὲν ἐπετρέπετο νὰ ἐρωτᾶται περὶ τοιούτων πολέμων. Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ μαντείου ἐθεωρεῖτο ἰσχύουσα καὶ ἐν τῇ ἐποχῇ ἐτι τοῦ Ξενοφάντος (2), ἂν καὶ τότε τὸ ἱερόν τοῦ Διὸς δὲν ἀπέφευγε νὰ λαμβάνῃ πολλὰ δῶρα ἐκ τῶν κικητῶν τοιούτων πολέμων (3). Ἀλλ' ἡ χώρα ἐπαυσε πρὸ πολλοῦ διατελοῦσα ἐν εἰρήνῃ, ἀφοῦ μάλιστα καὶ αὐτὸ τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἔκειτο ἡ Ὀλυμπία ἀφῆρηθῃ διὰ κατακτήσεως ἐκ τῶν Πισατῶν ὑπὸ τῶν Ἠλείων εὐθὺς μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Δωριέων· ἂν δὲ καὶ μετὰ ταῦτα συνδεθέντες οἱ Ἠλεῖοι ἠδύνατο νὰ θέσωσι τὴν ἀρχὴν τοῦ ἀπαραβίαστου τῆς χώρας των, οἱ Πισάται ὅμως δὲν ἐθεώρουν ἑαυτοὺς ὑποχρέους νὰ σεβασθῶσιν αὐ-

(1) Στράβ. VIII σ. 357. Πρὸς Πολύβ. IV, 73. Διοδώρ. τεμάχ. βιβλ. VII τόμ. IV σ. 18 Bp.

(2) Ξενοφ. ἑλλην. III, 2, 22· ὅτι ἡ αὕτη ἀρχὴ ἰσχυσε καὶ διὰ τὰ ἄλλα μαντεῖα, ὡς τινες π. χ. Meiners, Cesch. aller Relig. II, 684· καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλοι ἀποφαίνονται, εἶνε πλάνη.

(3) Παραδείγματα ἰδ. παρὰ Πausan. V, 10, 2. 23, 6. 24, 1. 26, 1. 27, 7. VI, 19, 9. 21, 2.

την και ἐδοκίμασαν πολλάκις, κατὰ τὴν ὀργὴν και ἐβδόμην ἑκατονταετηρίδα, ἐνόστε μάλιστα οὐχὶ ματαίως νὰ ἀνακτήσωσι τὴν προτέραν τῶν ἰδιοκτησίαν, μέχρις οὗ τέλος ἐν ἔτει 641, κατάρθωσαν οἱ Ἕλαιοι νὰ κατανηκῶσιν αὐτοὺς και νὰ καταστρέψωσι τὴν πόλιν των (1). Ἐκτοτε δὲν ἐσκέφθησαν πλέον και αὐτοὶ νὰ διατηρήσωσιν ἐκείνην τὴν ἀρχαίαν εἰρήνην. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ναὸς τοῦ Διὸς, οἰκοδομηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἡλείου Λίβωνος και ἀποπερατωθεὶς τὴν 86 Ὀλυμπ. (433) μετὰ τοῦ ἀγάλματος τοῦ θεοῦ, τοῦ ἀξιοθαυμάστου ἔργου τοῦ Φειδίου, ἦσαν μνημεῖα τῶν νικῶν, ἃς ἀπέκτησαν μαχόμενοι κατὰ τῶν περὶ χερῶν, ἐκ τῆς λείας τῶν ὀπλοίων ἐπλήρωσαν τὰ ἔξοδα ἐκείνων τῶν ἔργων. Ἡ ἱστορία παριστᾷ αὐτοὺς ἡμῖν συχνότατα περιελθόντας εἰς πόλεμον (2) και αὐτὸ δὲ τὸ ἄλλος τοῦ Διὸς ἐγένετό ποτε τὸ θέατρον πολέμου τινὸς μετὰξὺ αὐτῶν και τῶν ἄλλως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πεφιλωμένων μετ' αὐτῶν Σπαρτιατῶν (3).

Καλλίτερον ἀπ' ἐναντίας διετηρήθη ὁ ὄρισμός ἐκεῖνος τῆς ἐκεχειρίας, ὅστις ἐν καιρῷ τῆς ἐορτῆς διέταπτεν ἀσφαλῆ συνοδίαν και δι' ἐχθρικῆς χώρας, εἰς ὅλους ἐκείνους, οἵτινες παρεγίνοντο εἰς τὴν ἐορτὴν ἢ ἡ Ὀλυμπιακὴ ἐκεχειρία. Ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ναοῦ, ὃν ὁ Λίβων εἶχεν οἰκοδομήσει, ἵστατο ἀγαλμα τοῦ Ἰφίτου, ὃν ἡ ἐκεχειρία ἐν μορφῇ θεότητος, ἐστεφάνωνεν. Ὅτε ἐπλησίαζεν ἡ ἐορτὴ ἐπέμπον οἱ Ἕλαιοι ἀγγέλους καθ' ὅλας τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας, ἵνα ἀναγγεῖλωσι ταύτην· ἐὰν ἡ ἀγγεληθεῖσα ἐκεχειρία παρεβιάζετο ὑπὸ τινος πολιτείας, εἶχον τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλωσιν εἰς αὐτὴν χρηματικὴν ποινὴν, ἣτις ἀπεδίδοτο εἰς τὸν θεόν, ἠδύνατο δὲ νὰ ἀποκλείσωσιν αὐτὴν νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν ἐορτὴν μέχρι τῆς ἀποτίσεως. Τὸ δικαίωμα τοῦτο μετεχειρίσθησαν ποτε και κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπερ και οὗτοι δὲν διεφίλονεῖκσαν, ἀλλὰ μόνον διίσχυρίσθησαν ὅτι δὲν εἶνε ἄξιοι τιμωρίας, διότι δὲν ἠγγέλθη εἰς αὐτοὺς ἐγκαίρως ἡ ἐκεχειρία. Καὶ δι' ἄλλας ἐτι πα-

(1) Πausan., V, 4, 5.

(2) Ὁ αὐτὸς V, 20, 2. 27, 7, III, 8, 2. Ξενοφ. ἑλλ. VII, 4, 23 κ. ἑ.

(3) Θουκ. V, 49.

ραβάσεις τῶν διατάξεων τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰς ἐορτὰς και τοὺς μετ' αὐτῶν συνδεόμενους ἀγῶνας, ἐδικαιοῦντο οἱ Ἕλαιοι νὰ ἐπιβάλωσι χρηματικὰς ποινὰς· εἰς τὸ δικαίωμα των δὲ τοῦτο ὑπερησπίζοντο και διὰ τοῦ κύρους τοῦ Δελφικοῦ μαντείου. Ὅτε ποτὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἠρνήθησαν νὰ πληρώσωσι τιμωρίαν τινὰ ἐπιβληθεῖσαν εἰς αὐτοὺς, ἐνεκα τοιαύτης παραβάσεως, ὃ ἐν Δελφοῖς θεὸς ἠπέλησεν ὅτι δὲν θὰ ἀποκριθῇ αὐτοῖς εἰς οἰανδήποτε ἐρώτησιν μέχρις οὗ πληρώσωσι τὴν ποινὴν· και οἱ Ἀθηναῖοι ὑπακούσαντες ἐπλήρωσαν (1).

Δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν πῶς προὐόντος τοῦ χρόνου πάντοτε περισσότεραι τῶν ἑλληνικῶν πολιτειῶν παρωρμήθησαν νὰ μεθέξωσι τῆς ἐορτῆς τῶν Ὀλυμπίων και νὰ ἀναγνωρίσωσιν, ὅπερ ἦτο ἀναπόφευκτον, τὰ κατὰ τοὺς θεσμούς· ὅτι ὅμως τοῦτο συνέβη κατ' ὀλίγον εἶνε βέβαιον, κατὰ τοὺς χρόνους δὲ, περὶ ὧν ἔχομεν ἀκριβεστέραν γνῶσιν, φαίνεται ἡ ἐορτὴ σαφῶς ὡς κοινὴ ἑλληνικὴ, εἰς ἣν πανταχόθεν συνήρχοντο ὄχι μόνον εὐσεβεῖς, θεαταὶ, ἀγωνισταὶ, ἀλλὰ και ἐκ τῶν πολιτειῶν ἐπέμποντο θεωραὶ. — Τοιαῦται θεωραὶ ἐπέμποντο ἄλλως, ἵνα παρατηρήσωμεν τοῦτο ἀμέσως ἐνταῦθα, και εἰς τὰς ἄλλας ἐθνικὰς ἐορτὰς και ὄχι μόνον εἰς ταύτας, ἀλλὰ κυρίως και εἰς πολλὰς ἄλλας ἐξωτερικὰς ἐορτὰς ἐν πεφιλωμέναις πολιτείας, ἵνα ἐν ὀνόματι τῆς πολιτείας των προσενέγκωσι θυσίαν και λάβωσιν ἄλλως μέρος. Διὰ τὰς θεωρίας ἐξελέγοντο ἐπιφανεῖς τινες και πλούσιοι ἄνδρες, ποτὲ μὲν περισσότεροι, ποτὲ δὲ ὀλιγώτεροι, ὧν εἰς ἦρχεν ὡς Ἀρχιθέωρος (ἢ Ἀρχεθέωρος), οἱ λοιποὶ ἐκαλοῦντο Συνθέωροι. Τὰ ἔξοδα κατέβαλλε μὲν κατὰ μέγα μέρος ἡ πολιτεία, ἐπεδὴ ὅμως ἐθεωρεῖτο τιμὴ νὰ ἀποστέλλωνται εἰς τοιαύτας ὑποθέσεις ὅσον τὸ δυνατόν πλούσιοι και ἐπιφανεῖς, διὰ τοῦτο και ὁ ἀρχιθέωρος παρωρμάτο εἰς οὐχὶ μικρὰν δαπάνην και χαρακτηρίζεται τὸ ἔργον τοῦτο ὡς εἶδος λειτουργίας (2)· τὸ ἐκουσίως δὲ προσφέρεσθαι ἐθεωρεῖτο ὡς πατριωτικὴ φιλοτιμία. Εἰς τὸν κόσμον τῆς θεωρίας ἀνήκον ἐκτὸς τῆς πολυτελοῦς ἐν-

(1) Πausan., V, 24, 3.

(2) Πρὸβλ. τόμ. 1. σ. 463 και Boeckh Staatshant halt I σ. 300 κ. ἑ.

δυμασίας και τῆς πολυαριθμοῦ ὑπηρετῶν συνοδίας και πολυειδῆ σκεύη, ἅπερ μετεχειρίζοντο εἰς τὰς πομπὰς και τὰς θυσίας. Ἐν Ἀθήναις διετηρήθη προμήθεια τοιούτων εἰς ἴδιον οἰκοδόμημα ἐν τῷ Πομπείῳ. Ἡ πολιτεία, ἐν τῇ ἐπικρατεῖα τῆς ὁποίας ἐτελεῖτο ἡ ἐορτὴ, ἐδέχετο τοὺς θεωροὺς ὡς ξένους· μνημονεύονται ἐνίοτε και θεαροδόκοι οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ αὐτῶν (1). Ἐν ταῖς μεγαλειτέραις και ὑπὸ περισσοτέρων ἐπισκεπτομέναις ἐορταῖς δὲν ἦτο πολλάκις δυνατόν νὰ δώσωσιν εἰς τοὺς ξένους τούτους κατάλυμα και τροφήν· και διὰ τοῦτο κατεσκεύαζον δι' αὐτοὺς και τὴν συνοδίαν των σκηναὶς και μόνον ἐκαλοῦντο ὑπὸ τῆς πολιτείας εἰς ἣν ἐστάλησαν εἰς δεῖπνον και εἰσιτιῶντο. Ἐν Ὀλυμπίᾳ ἀναφέρεται ἐστιατόριον, ὅπερ ἦν ὠριζόμενον διὰ τοιαῦτα δεῖπνα (2).

Ἡ ἐορτὴ τῶν Ὀλυμπίων ἐωρτάζετο ἀπὸ τῆς ἀνανεώσεως τῆς διὰ τοῦ Ἰφίτου κατὰ πενταετηρίδα δηλ. μετὰ τετραετῆ περίοδον κατὰ πᾶν πέμπτον ἔτος. Αὕτη ἐπιπτεν ἐν τῇ ἀρχῇ και τῷ μέσῳ ὀκταετοῦς ἐμβολίου περιόδου ἐξ 99 σεληνιακῶν μηνῶν, ἣτις διηρεῖτο εἰς δύο ἄμισα ἡμίση δηλ. εἰς 50 και 49 μῆνας και μάλιστα ἐπιπτεν ἐναλλάξ εἰς τὸ τέλος ἢ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους. Οἱ μῆνες, καθ' οὓς ἐπιπτεν, ἦσαν ὁ Παρθένιος ἐν τέλει και ὁ Ἀπολλώνιος ἐν ἀρχῇ τοῦ ἔτους. Ὡρα δὲ τοῦ ἔτους, τὸ φθινόπωρον και μάλιστα ἡ πληθούσα σελήνη εὐθύς μετὰ τὰς ἡλιακὰς τροπὰς (3). Ἡ διάρκεια τῆς ἐορτῆς· τὸ πρῶτον οὐσα βραχυτέρα, ἐπεξετάθη κατόπιν τοῦλάχιστον εἰς πέντε ἴσως και ἐξ ἢ ἑπτὰ ἡμέρας (4). Τόπος τῆς ἐορτῆς· ἦν ἡ Ἄλις, δάτος ἱερὸν ἐπὶ τινος πεδιάδος, πλησίον τοῦ Ἀλφειοῦ ποταμοῦ, εἰς ὃν ἐχύνετο ὁ ἀπὸ τινος πλησίον λόφου κχαρρέων ῥύαξ Κλάδεος. Εἰς τῶν περὶξ λόφων, ὃ εἶς ἐκαλεῖτο Ὀλυμπος, ὃ ἔτερος, ὃ και συχνότερον ἀναφερόμενος, Κρόνιον. Ὅδος δὲ ἐκ 300 σταδίων ἢ 7 1/2 μιλίων, ἱερὰ ὁδός, συνέδεε τὸ ἄλλος τῇ πόλει Ἡλιδι. Αὐτὸ τὸ ἄλλος εἶχε πληρωθῆ ὑπὸ

(1) Böckh Corp. Inscr. I σ. 593. II σ. 459.

(2) Πausan., V, 15 κ. ἑ.

(3) Böckh, die Mondcyclen der Gr. σ. 16.

(4) Σχολ. Πινδ. Ὀλ. V, 8 και 14.

πολυαριθμῶν ἱερῶν, ἐν οἷς, ἐκτὸς τοῦ κυρίου ναοῦ τοῦ Διὸς ἐξείρονται ἰδίως ὁ ναὸς τῆς Ἥρας και τὸ Μητρῶν ἢ ὁ ναὸς τῆς μητρὸς τῶν θεῶν πρὸς τοῦτοὺς ὑπῆρχε πλήθος βωμῶν θεῶν τε και ἡρώων, πρὸ πάντων ὁ μέγας πρὸς ὀλοκαύτωσιν βωμὸς τοῦ Διὸς, ὅστις στηριζόμενος ἐπὶ βάσει 125 ποδῶν τὴν περιμετρον, ὑψοῦτο μέχρις 22 ποδ. Μόνον εἰς τοὺς ἄνδρας ἐπετρέπετο νὰ ἀναβῶσιν ἐπάνω, εἰς δὲ τὰς γυναῖκας και τοὺς παῖδας μέχρι τῆς προθύσεως ἢ τοῦ θυσιαστηρίου, ὅπερ ἦν ὑπὸ τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς βάσεως και ὅπου τὰ ζῶα ἐσφάζοντο· τὰ πρὸς θυσίαν μέρη τῶν ζῶων ἀνεβίβαζον μετὰ ταῦτα ἐπὶ τοῦ βωμοῦ. Ἐπὶ τούτου ἐκαίοντο διὰ ξύλων λεύκης· διότι, ὡς ἔλεγον, ὁ Ἡρακλῆς κατὰ πρῶτον τοῦτο τὸ δένδρον ἔφερον ἐκ τοῦ Ἀχέροντος και ἀπὸ τῶν ξύλων αὐτῆς ἀνήρθη τὸ πρῶτον πῦρ πρὸς θυσίαν τῷ Διὶ ἐν Ὀλυμπίᾳ (1). Ἐκ τῶν λοιπῶν βωμῶν μνημονευτέλι ἐτι πρὸ πάντων βωμὸς τις ὄλων τῶν θεῶν και οἱ εἶς διπλοὶ βωμοὶ, τὸ καλούμενον δωδεκάθεον ἐπὶ τοῦ Κρόνιου, ἐξ ὧν ὁ εἶς ἀνήκε τῷ Διὶ και Ποσειδῶνι, ὁ ἕτερος τῇ Ἥρᾳ και Ἀθηνᾷ, ὁ τρίτος τῷ Ἀπόλλωνι και Ἑρμῇ, ὁ τέταρτος τῷ Διονύσῳ και ταῖς Χάρισι, ὁ πέμπτος τῇ Ἀρτέμιδι και τῷ Ἀλφειῷ, ὁ ἕκτος τῷ Κρόνῳ και τῇ Ἥρᾳ (2). Ἐπὶ πάντων τούτων τῶν βωμῶν τῶν θεῶν και ἡρώων ἔθων οἱ Ἕλαιοι κανονικῶς ἀπαξ τοῦ μηνὸς, ἀν και ἐν μέρει μόνον ἀναμιμάτους θυσίας, λιθανωτὸν και πόπανα ἐξ ἀλεύρου και μέλιτος ἀναμειγμένα· τὰ θύματα ἐκαλύπτοντο ὑπὸ κλάδων δάφνης και ἐσπένδετο οἶνος, ἐκτὸς κατὰ τὰς ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τῶν Νυμφῶν, ὄλων τῶν θεῶν και τῆς Δεσποίνης θυσίας. Τῶν θυσιῶν ἐπεμελεῖτο εἶς· πρὸς τοῦτο ἐνάστοτε ἐκλεγόμενος ἄρχων, ὁ θεηκόλος, ὃν ἐβοήθουν μάντιες τινὲς και εἰς ἐξηγητῆς· ἡ δὲ προμήθεια τῶν ἀπαιτουμένων ξύλων ἀνετίθετο τῷ ξυ.λεῖ (3).

Ἡ κατὰ πενταετηρίδα τελουμένη ἐορτὴ τοῦ Διὸς διηρεῖτο εἰς δύο μέρη, τὸ θρησκευτικὸν και ἀγωνιστικόν. Περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ ὅπερ, εἰ και κατὰ φύσιν ἦν τὸ κύριον, ὅμως ὀλίγιστα γνωρίζομεν ἀκριβῶς·

(1) Πausan., V, 13, 5, κ. ἑ. 14, 3.

(2) Σχολ. Πινδ. Ὀλ. V, 10. X, 61.

(3) Πausan., V, 15, 40.

διότι τὸ μέρος τοῦτο εἰκίνει βεβαίως τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ἑλλήνων ὀλιγώτερον τῶν ἀγώνων, οἵτινες πράγματι ἠδύνατο νὰ θεωρῶνται ὡς μία κοσμητικὴ προσθήκη. Ὅτι δὲ αἱ μέγιστα θυσίαι ἀπεδίδοντο τῷ Διῖ, οἴκοθεν ἐννοεῖται, καθόσον μάλιστα προσεφέροντο θυσίαι οὐχὶ μόνον ὑπὸ τῶν Ἠλείων, οἵτινες ἐφρόντιζον περὶ τῆς ἐορτῆς καὶ ὑπὸ τῶν θεωρῶν τῶν πολιτειῶν, οἵτινες ἀπεστάλησαν νὰ συνορτάσωσιν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, οἵτινες ἦλθον ἢ ὡς ἀγωνισταὶ ἢ ὡς θεαταί. Πρὸς τούτοις δὲν παρημέλουν καὶ τῶν λοιπῶν θεῶν καὶ ἡρώων, ἕκαστος τῶν ἀποίων ἐλάμβανε τὰ προσφερόμενα εἰς αὐτὸν δῶρα κατὰ τὸν βαθμὸν τῆς λατρείας, ἣν ἀπέδιδον αὐτῷ ἢ κατὰ τὴν δύναμιν τῶν εὐτεδῶν. Τίτι τρόπῳ ὅμως καὶ κατὰ ποίαν τάξιν ἐξετελοῦντο καὶ πῶς αἱ διάφοροι θυσίαι κατὰ τὰς διαφόρους ἡμέρας τῆς ἐορτῆς διηροῦντο, δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν. Τοσοῦτον μόνον, ὡς φαίνεται, εἶνε βεβαίον (1), ὅτι ἀπὸ τῆς 77 Ὀλυμ. προηγείτο τῆς μεγάλης τοῦ Διὸς θυσίας, μέρος τῶν ἀγῶνων καὶ μάλιστα τὸ πένταθλον καὶ ἡ ἵπποδρομία, οἱ δὲ λοιποὶ εἰποντο. Πῶς ἐτελοῦντο ἐν ἀρχαιοτέροις χρόνοις, δὲν δυνάμεθα νὰ ἀνεύρωμεν μετὰ βεβαιότητος, ἀλλ' οὔτε ἀρμόζει νὰ δοθῶμεν ἐνταῦθα εἰς ἐρεῖνας.

Ὡς πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἀρκεῖ πρὸς τὸν σκοπὸν μας νὰ παραθέσωμεν μόνον ἐν συντομίᾳ τὰ διάφορα εἶδη αὐτῶν. — Ὁ πρῶτος ἀγὼν καὶ μάλιστα, κατὰ τινὰ ἀμφιβολωτάτην παράδοσιν, ὁ μόνος ἦν τὸ στάδιον, ὅπερ περιελάμβανε μῆκος 600 ὀλυμπιακῶν ποδῶν. Οἱ δρομεῖς τέσσαρες ὄντες καὶ ἐκλεγόμενοι ἐκάστῳτε διὰ κλήρου, ἕστησαν πλησίον ἀλλήλων ἐπὶ τῆς διὰ γραμμῆς σσημειωμένης θέσεως τοῦ ὀρμητηρίου. Τὸ τέρμα ἦτο ἐπὶ τοῦ ἐτέρου ἄκρου τοῦ δρόμου, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου ἐκάλθοντο οἱ κριταὶ τοῦ ἀγῶνος. Οἱ νικήσαντες εἰς τοὺς διαφόρους χωριστοὺς δρόμους

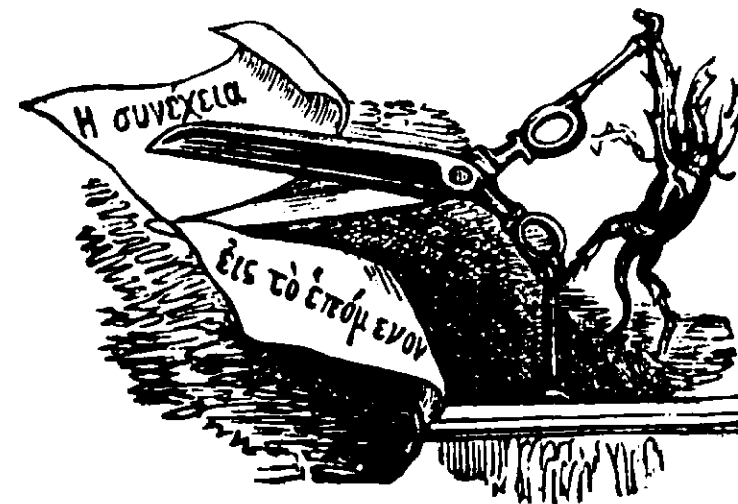
(1) Πausan. V, 9, 3. Τὸ χωρίον εἶνε ἐλλειπές καὶ συμπληροῦται οὐχὶ ἀπιθάνως ὡς ἐξῆς: «Ὀυεσθαι τῷ θεῷ ἱερεῖα πεντάθλου μὲν καὶ ὁδρόμου τῶν ἱπέων ὕστερα [τῶν δὲ λοιπῶν ἢ πρότερα] ἀγωνισμάτων.» ἀλλ' εἶνε ἐπίσης δυνατόν νὰ συμπληρώσωμεν καὶ τάνάπαλιν: «πεντάθλου μὲν καὶ δρόμου τῶν ἱπέων [πρότερα, τῶν δὲ λοιπῶν] ὕστερα ἀγωνισμάτων.»

τοὺς συναγωνιστὰς των, παρετάσσοντο εἰς τελευταίον ἀποφασιστικὸν ἀγῶνα καὶ ὅστις νῦν πρῶτος ἐφθανε τὸ τέρμα ἀνηγορεύετο σταδινίκης. Ἐν τῇ 14 Ὀλυμ. εἰσῆχθη καὶ ὁ δίαυλος, καθ' ὃν οἱ δρομεῖς ἔπρεπε νὰ φθάσωσι τρέχοντες περὶ τὸ τέρμα εἰς τὸ σημεῖον ἐξ οὗ ὠρμήθησαν εἰς τὴν ἐφεξῆς δὲ Ὀλυμπιάδα εἰσῆχθη ὁ δόλιχος ἢ ὁ μακρὸς δρόμος, καθ' ὃν ἔπρεπε νὰ διατρέξωσι τὸ στάδιον πολυλάκις. Οἱ δρομεῖς ἐν προγενεστέροις χρόνοις εἶχον καὶ περιζῶμα περὶ τὴν ὄσφυν, ἀπὸ τῆς 15 ὅμως ὀλυμ. ἐγένετο συνήθεια νὰ τρέχωσι καὶ ἀνευ ταύτης δηλ. ὄλως γυμνοί. Μεγαρεὺς δὲ τις Ὀρειππος καλούμενος, ὑπ' ἄλλων δὲ Λάκωντις Ἀκανθος ἀνακρέρεται ὡς πρῶτος δούς τὸ τοιοῦτον παράδειγμα. Κατὰ τὴν 65 Ὀλυμ. εἰσῆχθη καὶ ὁ ὀπλίτης δρόμος, καθ' ὃν οἱ τρέχοντες ἔφερον ἀσπίδα, περικεφαλαίαν καὶ περικνημίδας· μετὰ ταῦτα δὲ ὅτε ἡ φυλὴ ἐξησθῆναι μόνον ἀσπίδα. Κατὰ τὴν 18 Ὀλυμ. εἰσῆχθη τὸ πένταθλον, συνστάμενον ἐξ ἄλματος, δρόμου, δισκοβολίας, ἀκοντισμοῦ καὶ πάλης. Διὰ τὸ ἄλμα ἀνέβαινον οἱ ἀγωνισταὶ ἐπὶ τινος ὑψώματος (βατήρος) ὁπόθεν ἀνευ ὀρμῆς, ἀλλὰ μόνον ἐλλειψοειδεῖς μετακλίτους ἀετῆρας πάλλονται ἐν ταῖς χερσίν, ἵνα οὕτω δώσωσιν εἰς τὸ σῶμα των ὄθησιν, ἔπρεπε νὰ ὑπερπηδήσωσι τὸ ὠρισμένον διάστημα, ὕπερ δὲν ἦτο βραχύτερον τῶν 50 ποδῶν. Ὁ δρόμος ὡς μέρος τοῦ πεντάθλου ἦν μόνον ὁ ἀπλοῦς, ἐκ τῆς μιᾶς ἄκρας τοῦ σταδίου μέχρι τῆς ἐτέρας. Ὁ δίσκος ἦν μεταλλινὴ πλάξ ὁμοία μικρᾷ ἀσπίδι· οἱ δισκοβολοῦντες ἀνέβαινον ἐπίσης ἐπὶ τινος ὑψώματος καὶ ἐπειρῶντο ἐντεῦθεν νὰ ρίψωσι τὸν δίσκον ὅσον τὸ δυνατόν μακράν. Ἐν τούτῳ ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν μόνον τὸ μῆκος τῆς βολῆς, ἐν δὲ τῷ ἀκοντισμῷ ἢ ἐπιτυχίᾳ τοῦ σκοποῦ. Τῆς πάλης νὰ δώσωμεν λεπτομερεστέραν περιγραφὴν δὲν φαίνεται ἀναγκαῖον, παρατηροῦμεν δὲ μόνον ὅτι ἀπαντᾷ οὐχὶ μόνον ὡς μέρος τοῦ πεντάθλου, ἀλλὰ καὶ καθ' ἑαυτὴν καὶ μάλιστα ὡσαύτως ἀπὸ τῆς 18 Ὀλυμ. Κατὰ τὴν 23 Ὀλυμπιάδα προσετέθη καὶ ἡ πυγμαχία, καθ' ἣν μετεχειρίζοντο ὄχι μόνον τὴν πυγμὴν, ἀλλὰ περιέβαλλον αὐτὴν καὶ σκληροῖς δερματίνους ἱμάσι, οἷς προσετέθησαν ὕστερον καὶ μεταλλينوὶ ὄγκοι· κατὰ δὲ τὴν 33 Ὀλυμ. τὸ παγκράτιον, δηλ. πάλη μετὰ πυγμαχίας. — Ἀπὸ τῆς 27 Ὀλυμ. ἠγωνίζοντο

ὄχι μόνον ἄνδρες, ἀλλὰ καὶ παῖδες δρόμων καὶ πάλη· ἀπὸ τῆς 38 Ὀλυμ. καὶ εἰς τὸ πένταθλον, ὅπερ ὅμως πάλιν ταχέως κατηργήθη· ἀπὸ τῆς 41 Ὀλυμ. εἰς τὴν πυγμὴν, ἀπὸ τῆς 145 Ὀλυμ. καὶ εἰς τὸ παγκράτιον.

Οἱ ἱππικοὶ ἀγῶνες εἰσῆχθησαν κατὰ πρῶτον κατὰ τὴν 25 Ὀλυμ. καὶ μάλιστα τεθρίππῳ ἄρματι. Τὸ ἵπποδρόμιον εἶχε πιθανῶς διπλάσιον μῆκος τοῦ σταδίου καὶ πλάτους 400 περίπου ποδῶν. Τὰ ἄρματα ἂν ἐζευγνύοντο διὰ τελείων ἵππων, ἔπρεπε νὰ διανύσωσι τὸν δρόμον περὶ τὸ ἐν τέλει τῆς ὁδοῦ ἰστάμενον τέρμα μέχρι τῆς θαλάσσης δωδεκάκις. Μετὰ ταῦτα δὲ κατεστάθησαν καὶ ἵπποδρομίαι διὰ πώλων ἵππων, οἵτινες ἔπρεπε νὰ ὀκτάκις μόνον νὰ διανύσωσι τὸν δρόμον. Ἐκτὸς τούτου ὑπῆρχον καὶ ἵπποδρομίαι συνορίδων, ἄρμάτων ἐλαυνομένων ὑπὸ ἡμίονων, ἵππων μόνον, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατέβαινοι ἵππεις περὶ τὸ τέλος τοῦ δρόμου καὶ κρατοῦντες τὰ ἡνία εἰς τὰς χεῖρας ὄφειλον νὰ παρατρέξωσι καὶ ἄλλαι τινὲς ποικιλίαι, τὰς ὁποίας δὲν θὰ ἀπαιτήσωσιν οἱ ἀναγνώσται νὰ μάθωσι. Προσέτι ἀπαντῶσιν ἀγῶνας κηρύκων καὶ σαλπικτῶν, περὶ ὧν δὲν φαίνεται ἀναγκαῖον νὰ εἴπωμεν πλεονα (1).

Α. Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ



(1) Σαλπικτῶν τινος λόγον ἀξίου δυνάμεθα νὰ ποιήσωμεν μνηεῖαν ἐν ὑποσημειώσει τοῦλάχιστον, τοῦ ἐκ Μεγάρων Ἡροδόρου, ὅστις ἐφύσα συνάμα εἰς δύο σάλπιγγας καὶ τόσον ἰσχυρῶς, ὥστε δὲν ἠδύνατο τις νὰ μένη πλησίον του. Ἐνίκησεν οὐχὶ ὀλιγώτερον ἢ ἑξ καὶ δεκάκις εἰς τοὺς τέσσαρας ἐθνικοὺς ἀγῶνας, κατ' ἄλλους δεκάκις, εἴσθιεν ὅμως καθ' ἑκάστην ὀκτὼ λίτρας κρέατος, ἀναλόγως δὲ ἄρτον καὶ οἶνον. Τὸ ἀνάστημά του ἦν τεσσάρων ἑλλ. πήχεων, Πολυδεύκης IV, 89. πρβλ. Ἀθῆν. X, 7, σ. 415. Ἐξ ὅθεν οὗτος κατὰ τὸ τέλος τῆς 4 π. X. ἑκατονταετηρίδος.

Ο ΟΜΗΡΟΣ

ΠΕΡΙ

ΣΥΡΟΥ (1)

Ὀλίγη ἐκ τῶν σημειωσῶν ἤδη Ἑλληνίδων πόλεων κινήθησαν νὰ ὑμνηθῶσιν ἀπὸ τὰ γένη τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας. Εἰςέρομεν δὲ ὅτι πᾶσα ἐκεῖνου λέξις εἶναι πολυτίμος, εἶναι εἰς τῶν ἀδαμάντων τοῦ μοναδικοῦ ποιητικοῦ στέμματος ὅπερ στέψαν ἅπασι τῇ Ἑλλάδι κατέστησεν αὐτὴν ἐς αἰεὶ σεβαστὴν καὶ ἀνάσσουσαν ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων καὶ τῆς ποιήσεως.

Μολονότι δὲν ὑπάρχει σπιθαμὴ Ἑλληνίδος γῆς, ἣτις δὲν παρεστάθη μάρτυς ἐν δόξῳ τινὸς γεγονότος ἢ δὲν ἐχρησίμωσε λίκνον ἐπιστήμου ποιητοῦ ἢ σοφοῦ, ἢ περὶ ἧς δὲν ἔκαμε λόγον ἢ ἀρχαῖότης, αἱ Κυκλάδες οὐχ ἦσαν κατέχουσι ποιητικωτάτης σελίδας ἐν τε τῇ μυθολογίᾳ καὶ τῇ ἱστορίᾳ. Ἐκάστη αὐτῶν ἔχει συνδέσῃ τὴν ἱστορίαν της μετὰ ἱερῶν καὶ μυθικῶν ἀναμνήσεων. Ὁ ἐπισκεπτόμενος κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν τὴν Δῆλον ἠσπάζετο τὸ ἔδαφος τοῦ ὄρους αὐτῆς Κύνθου ὅπου ἐτέθη ὁ Ἀπόλλων, μετὰ σεβασμοῦ δὲ ἐθεώρει τὸ μέρος ἐνθα ἡ Λητώ ὑπέφερε τὰς ὠδίνους τοῦ τοκετοῦ, ὁ φθάνων τότε εἰς Κέα ἐύρισκε συγγενεῖς τοῦ Σιμωνίδου, συμπολίτας τοῦ Προδίκου, ἀπογόνους τοῦ ἡδυποῦς Βακχυλίδου. Τὸ ὄνομα τῆς Νάξου, τῆς Σερφου καὶ ἄλλων νήσων τοῦ Αἰγαίου ἐπικοσμεῖ ἐπιχαρίτως τὰς σελίδας τῆς μυθολογίας καὶ τῆς ποιήσεως καὶ αὐτὴ δὲ ἡ Σύρος, καὶ τοι μὴ διατηρήσασα ἔγνη τῆς ἀρχαίας αὐτῆς ὀλβιότητος καθεῖξεν ὠραίαν ἀλλὰ περίεργον σελίδα ἐν τῇ περιωνύμῳ ἐπιποιίᾳ τοῦ ἐπαίτου ποιητοῦ τῆς Ἰωνίας. Καὶ ὄντως, τίς, ἐπισκεφθεὶς τὴν Σύρον πρὸ τινων δεκά-

(1) Ἀπόσπασμα ἀνεκδότων «Σημειώσεων» περὶ τῆς νήσου Σύρου ὑπὸ Τιμ. Ἀμπελά, δημοσιευθὲν ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Ἡμερολογίῳ, I. K. Χούμη, περὶ οὗ διελάβομεν ἐν τῷ προχθεσινῷ φύλλῳ. Σ. Σ. Β.

δων χρόνων και μὴ ἀναγνούς τὰ περι αὐτῆς ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λεχθέντα, ἤθελεν υποθέσει ὅτι ἡ ἀδενδρος και ἀνυδρος αὕτη νῆσος ἦτον ἄλλοτε νῆσος τῶν μακάρων, τμήμα ἐπιγείου τινός παραδείσου; Τίς βλέπων γυμνάς ἤδη τὰς βράχεις τῶν βουνῶν ἤθελε φαντασθῆ ὅτι ἄλλοτε περιέχον ἄλλα κατὰ φύτα, ὅτι ἤκουόν ποτε τὰ βελάσματα ἀναριθμητῶν ποιμνίων, ὅτι ἐχρησίμευον ὡς κατοικητήρια ἀνθρώπων ὑγιεινῶν και βαρυνομένων τὴν ζωὴν ἕνεκα τῆς εἰς μέγα μάκρος παρατάσεως αὐτῆς; Ἀλλ' ὁ και σήμερον βλέπων τὴν νῆσον και ἀναγινώσκων ἀφ' ἑτέρου τὸν πανηγυρικὸν ὃν ὑπὲρ αὐτῆς πλέκει ὁ Ὀμηρος δὲν πρέπει νὰ τρίβῃ, οὕτως εἰπεῖν, τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸ τῆς ἐπελθούσης μεταβολῆς;

Τινὲς τῶν σχολιασάντων τῶν πολλῶν ἀνοίξαντα τοὺς ὀφθαλμοὺς τυφλὸν Ὀμηρον, εὐρόντες ὑπερβολικὴν τὴν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐα περιγραφὴν τῆς νήσου Σύρου ἤρχισαν νὰ ἀμφιβάλλωσιν ἂν περι τῆς σημερινῆς ταύτης νήσου πρόκειται, ἢ περι ἄλλης τινός ἀφανισθείσης ἐξ ἡφαιστείου ἐνεργείας (!) ἢ κειμένης παρά τινα Ὀρτυγιαν νῆσον τῶν Συρακουσῶν. Ἀλλ' οἱ ἀνατέμνοντες τοὺς ποιητὰς σχολιασταὶ και γραμματικοὶ δὲν εὐρέθησαν πάντοτε εἰς τὴν εὐχάριστον θέσιν τοῦ νὰ δίδωσι τὸ πνεῦμα τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀνατεμνομένων. Ὀλίγοι ἐκ τῶν σοφῶν σχολιαστῶν κατορθῶσι νὰ διαλευκάνωσι τὰ σκοτεινὰ τῶν ἀρχαίων ποιημάτων τεμάχια, ἐν ᾗ ἄλλοι τινὲς ἀπ' ἐναντίας προσθέτουσι σύγχυσι και σκότος εἰς αὐτὰ.

Ἡ γλῶσσα τῶν ποιητῶν μὴ μιμουμένη τὸν ἐπὶ τῆς γῆς βηματισμὸν τῆς βαρείας χελώνης ἢ τοῦ πεζοτάτου βραδύποδος αἰρεται ἐνίοτε λίαν ὑψηλὰ, λαμβάνει εἰκόνας ζωηράς, διαχέει εἰς ταύτας τὸ ποιητικὸν λεγόμενον μεγαλεῖον και οὕτω καθιστᾷ παρὰ τοῖς διυλιζοῦσι τὸν κώνωπα γραμματικοῖς τὴν πιθανότητα ἀμφιβολίας. Τὰ ἄλλα τῶν ποιητικῶν μεταφορῶν και περιγραφῶν εἶνε ἐνίοτε τοσοῦτον τολμηρὰ ὥστε φαίνεται παραλλασομένη ἢ ὄψις τῶν ἀντικειμένων. Ὁ Βιργίλιος π. γ. ἐν τῷ Γ'. βιβλίῳ τῆς Αἰνείαδος ὀνομάζει τὴν Πάρον χιονώδη βεβραῖως ἢ μελιχρὸς ἀτμοσφαιρα οὐ μόνον τῆς Πάρου ἀλλὰ και πρῶν τῶν Κυκλάδων σπανίως φιλοξενεῖ ἐπὶ τῶν ὀρέων αὐτῶν τὰς μονίμους, οὕτως εἰπεῖν, γιόνας, ὡς ὁ Ὀλυμ-

πος κλπ, τὸ δὲ χρῶμα τῶν νήσων μακρόθεν προσφέρει τὴν γλυκυτέραν και κυανόλευκον ἐνίοτε ἀλλὰ πάντοτε ἠπιαν θάαν· τί ὅμως ἐκίνησε τὸν Βιργίλιον νὰ ὀνομάσῃ τὴν ἀμπελόφυτον Πάρον χιονώδη; Ἀντὶ πάσης ἄλλης ἐρμηνείας παραλόγου πρέπει νὰ συμφωνήσῃ τις μετὰ τοῦ Εὐγενίου καθ' ὃν ὀνομάσθη οὕτως ἕνεκα τῆς λευκότητος τῶν ἐν τοῖς λατομείοις αὐτῆς μαρμάρων. Πόσας ἐν τούτοις ὑποθέσεις ἔχουσι κάμει... δύνανται νὰ κάμωσιν οἱ σχολιασταὶ ἐπὶ τῷ ἐπιθέτῳ τούτου τῆς Πάρου; Τοιοῦτόν τι συνέβη και διὰ τὰ περι Σύρου ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου λεχθέντα.

Πρὶν προβάωμεν εἰς τὰς ὑποθέσεις και ἐρμηνείας τῶν σχολιαστῶν ἄς ἴδωμεν τοὺς στίλβοντας ἐκείνους στίχους τῆς Ὀδυσσεΐας, τὴν περιγραφὴν τῆς καθ' Ὀμηρον Συρίας, ἣν ἐκθέτει ὁ Εὐμαιοὺς πρὸς τοὺς συντρόφους του, γνωρίζων ἐκ τοῦ πλησίον αὐτήν, διότι, ὡς λέγει, ἄλλοτε τῶν δύο πόλεων τῆς Σύρου ἐβασίλευεν ὁ πατήρ του Κτήσιος ὁ Ὀρμενίδης (Ὀδυσσεΐας Ο, 403 και ἐφεξῆς). Ὁ Εὐμαιοὺς οὗτος φιλοξενῶν ἐν τῇ καλύβῃ του τὸν ἐπαυελθόντα Ὀδυσσεῖα κρυπτόμενον ἐπὶ ὑπὸ βράχῃ ἐπαίτου διηγεῖται εἰς αὐτὸν τὰ κατὰ τὸν θάνατον τῆς μητρός του, ἐκθέτει δὲ και ἰδίαν ἱστορίαν τοῦ παρελθόντος. Ἐν ταύτῃ δὲ περιέχονται και τὰ περι τῆς ἐν Σύρῳ διαμονῆς του, ἅτινα ἐκθέτει ἀρχόμενος οὕτω:

«Νῆσός τις Συρίη κικλήσκειται, εἴ που ἀκούεις Ὀρτυγίης καθύπερθεν ὅθι τροπαὶ ἡλίου, οὔτι περιπληθὴς λίην τόσον, ἀλλ' ἀγαθὴ μὲν, εὐδοτος εὐμηλος, οἰνοπληθὴς, πολύπυρος. πείνη δ' οὐποτε δῆμον ἐσέρχεται, οὐδέ τις ἄλλη νοῦσος ἐπὶ στυγερῇ πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν. ἀλλ' ὅτε γηράσκωσι πόλιν κάτα φύλ' ἀνθρώπων, ἐλθὼν ἀργυρότοξος Ἀπόλλων Ἀρτέμιδι ξύν οἷς ἀγανοῖς βελέεσιν ἐποιχόμενος κατέπεφεν. ἐνθα δύο πόλιες, δίχα δὲ σφισι πάντα δέδασται. τῆσιν δ' ἀμφοτέρῃσι πατήρ ἐμὸς ἐμβασίλευεν, Κτήσιος Ὀρμενίδης, ἐπιείκελος ἀθανάτοισιν».

Περατώσας οὕτω τὴν περιγραφὴν τῆς Σύρου ὁ Εὐμαιοὺς ἐκθέτει πρᾶξιν τινὰ συμβᾶσαν ἐν αὐτῇ ξένων λησπῆρων ἀνδρῶν, περι ἧς περιττὸς ἐνταῦθα ὁ λεπτομερὴς λόγος.

Ὁ φιλόλογος Woud θεωρῶν τὴν περιγραφὴν ταύτην τῆς Σύρου λίαν ζωηρὰν και ὑπερβολικὴν σχετικῶς πρὸς τὴν ἰσχύτητα τῆς νήσου, ὑποθέτει ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε εἰλη-

μένη ἐκ τῶν εἰκόνων και ἀπόψεων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ἀμφιβάλλων ἂν ἡ σήμερον ἀδενδρος και ἀνυδρος νῆσος τῆς Σύρου ἠδύνατο νὰ περιέχῃ ἀφθονα ποίμνια, στρέμματα ἐκτεταμένα παχείας βοσκῆς, ἀγροὺς φέροντας ἀφθονον σίτον, ἀμπέλους προσκομιζούσας οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ποσότητα οἴνου, ὡς ὑποτίθεται ὅτι ἐννοεῖται διὰ τοῦ ἐπιθέτου οἰνοπληθὴς και ἐπὶ τέλους κατοίκους ἐκτάκτου ὑγείας και μακροβιότητος, ἥτις τοὺς ἠνάγκασε νὰ ἐπιζητήσωσιν ὑπέργηροι πλέον τὸν θάνατον.

Ὁ Στράβων δὲν ἐκφράζει οὐδεμίαν ὑπόνοιαν περι τῆς ταυτότητος τῆς νήσου λέγων: «Σῦρος δ' ἐστὶ μηκύνουσι τὴν πρῶτην συλλαβὴν ἐξ ἧς Φερεκύδης ὁ Βάβυος ἦν... ταύτης δοκεῖ μνημονεῦν ὁ ποιητὴς Συρίην καλῶν» (Βιβλ. 1, 87). Ἀλλ' ὅτι ἀπρησχόλησε σπουδαίως τοὺς σχολιαστὰς εἶναι αἱ λέξεις καθύπερθεν και τροπαὶ ἡλίου, αἱ περιεχόμεναι ἐν τοῖς ἄνω στίχοις.

Ὁ Εὐμαιοὺς διηγούμενος ἐν Ἰθάκῃ τὰ τῆς ἐν Σύρῳ διαμονῆς του λέγει ὅτι ἡ Σύρος κείται καθύπερθεν τῆς Ὀρτυγίας, δηλ. τῆς Δήλου. Ἀλλ' ἡ Σύρος ὡς πρὸς τὴν Ἰθάκην δὲν κείται καθύπερθεν τῆς Δήλου, ἀλλ' ἐδῶθεν αὐτῆς. Φαίνεται ὅμως ὅτι ὁ ποιητὴς ἐπηρεαζόμενος ἀπὸ τὴν γεωγραφικὴν θέσιν τῆς Ἰωνίας, ἐν ἣ ἐποίησε, ὥρισεν αὐτὴν καθύπερθεν τῆς Δήλου, ἐκ μέρους τῆς Ἰωνίας ἐκλαμβανομένην. Ὁ Θήρσιος (Thiersch) ὅμως ἐπιφέρει και τινὰ ἄλλην ἀντίρρησην· διότι κατ' αὐτὸν Ὀρτυγία δὲν εἶναι ἡ Δήλος, ἀλλ' ἄλλη τις νῆσος κειμένη ἀπέναντι τῶν Συρακουσῶν και παρὰ τὴν ὁποίαν φαίνεται ὅτι ὑπῆρχε νησιδίον τι καλούμενον Συρίη.

Εἰς τὴν ὑπόθεσιν δὲ ταύτην ἐπιμένει ἐτι μᾶλλον καθόσον δὲν δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ καταλλήλως τὸ τροπαὶ ἡλίου.

Ὁ Ὀμηρος λέγει ἐκεῖ: «Ἵπάρχει τις νῆσος Συρίη καλουμένη, καθύπερθεν τῆς Ὀρτυγίας, ἐάν ποτε ἔχῃς ἀκούσει, ὅπου ὑπάρχουσι και αἱ τροπαὶ τοῦ ἡλίου...» Ὁ Woud συμφωνῶν μετὰ τοῦ σχολιαστοῦ Εὐσταθίου παραδέχεται ὅτι αἱ τροπαὶ τοῦ ἡλίου δηλοῦσιν ὅτι ἡ Σύρος ἐκεῖτο ἀνωθεν τῆς Ὀρτυγίας πρὸς τὰ δυτικὰ αὐτῆς. Ἄλλοι δὲ πάλιν οὐχ' ἤττον ἐπίσημοι φιλόλογοι ἐπλανήθησαν εἰς ἄλλας ἐρμηνείας παραδεχθέντες ὅτι ὁ Ὀμηρος δέχεται τὴν Σύρον ὡς κέντρον τοῦ δίσκου τῆς γῆς, ὅπισθεν τοῦ ὁποῦ ἐ-

δυσεν ὁ ἥλιος· τὴν δὲ ἐρμηνείαν ταύτην ἐξήνεγκον ἰδίως ὁ Nitzsch και ὁ Grottefend. Τὴν ἐρμηνείαν ὅμως ταύτην δὲν παρεδέχθησαν οἱ ἄλλοι τυτλοῖς ὁμῶσιν εἰπόντες ὅτι δύσκολον εἶνε νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι οἱ ἐξ Ἀσίας ἤθελον λάβει ὡς κέντρον τῆς γῆς τὴν μικρὰν νῆσον Σύρον· ἕτερός τις δὲ ἀπερᾶνθη ὅτι διὰ τοῦ «τροπαὶ ἡλίου» ἠγνοεῖ ὁ Ὀμηρος τὰς θερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου. Ὁ Müller φαίνεται πλησιάζας ἐν μέρει τὴν ἀλήθειαν, διότι οὗτος ὑποθέτει ὅτι διὰ τῶν τροπῶν τοῦ ἡλίου ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς ὅτι εἰς Σύρον ἐκεῖτο τὸ ἡλιοτρόπιον εἴτε ἡλιακὸν ὠρολόγιον. Ἀλλ' ἔως νὰ φθάσῃ εἰς τὴν ἐρμηνείαν ταύτην φαίνεται ὅτι ἐπηρεάσθη ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ ἀνεκδότου ὅτι ἐν Σύρῳ, ἐν τῷ σπηλαίῳ τοῦ Φερεκύδου ὑπῆρχε τὸ ἡλιακὸν ὠρολόγιον. Ἐκ τούτου δὲ ὑποθέτει ὅτι ὀλόκληρον τὸ περι Σύρου χωρίον τῆς Ὀδυσσεΐας εἶνε παρεμβεβλημένον ὑπὸ μεταγενεστέρων ῥαψωδῶν, διότι κατὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Müller δὲν ἦτο δυνατόν ἐν τῇ Ὀδυσσεΐᾳ νὰ γίνηται λόγος περι τοῦ ἡλιοτροπίου τοῦ Συρίου φιλοσόφου Φερεκύδου.

Ἐάν τις σταθμίσῃ τὴν πιθανότητα τῶν ἀνωτέρω γνωμῶν δύναται δύο τινὰ νὰ παραδεχθῆ ὡς ἐπιδεκτικὰ βεβαιότητος, ἢ ὅτι διὰ τῶν τροπῶν τοῦ ἡλίου ἐννοεῖ ὁ ποιητὴς ὅτι ἡ Σύρος κείται πρὸς τὰ δυτικὰ μέρη τῆς Δήλου, ὅπου κλίνει ὁ δῦων ἥλιος, ἢ ὅτι ὑπῆρχε παναρχαία τις παράδοσις περι τίνος ἢ ο-τροπίου εὐρισκομένου και πρὸ τοῦ Φερεκύδου ἐν Σύρῳ. Ὅτι δὲ εἶνε λίαν τολμηρὰ ἢ ἰδέα ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο εἶνε νόθον και πρόσθετον περιττὸν νὰ εἴπω ἐνταῦθα, ἀρκούμενος ν' ἀναφέρω ὅτι ἡ ἐνότις τῆς διηγήσεως τοῦ Εὐμαιοῦ δὲν ἐπιτρέπει τὸν ἀκρωτηριασμὸν τῆς περιγραφῆς ταύτης, ἄλλως τε ὁ Εὐμαιοὺς ὁμιλεῖ μετὰ πολλῆς πειστικότητος περι τῆς Σύρου, ὡς ὁ υἱὸς τοῦ Ὀρμενίδου Κτησιῦ, βασιλέως τῶν δύο πόλεων τῆς νήσου ταύτης, περι τῆς τοποθετήσεως τῶν ὁποίων και ἄλλοτε ἐγένοντό τινες ὑποθέσεις (1).

(1) Κατὰ τινὰς ὑπολογισμοὺς ἡ μία τῶν ἀρχαίων πόλεων ἐκεῖτο ὅπου ἡ σημερινὴ Ἐρμούπολις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τινῶν ἀρχαιολογικῶν ἀντικειμένων· ἡ ἄλλη δὲ ὅπου σήμερον αἱ ἐξοχαὶ Ποσειδεῖα και Φοινίκας, πιθανὸν διατηρήσασαι τὸ ὄνομα ἢ μὲν ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Ποσειδῶνος, ἢ δὲ ἐκ τῶν Φοινίκων, οἷτινες ἐπεσκέπτοντο συχνότατα τὴν Σύρον.

Και ταῦτα μὲν καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐρμηνείαν τῶν τροπῶν τοῦ ἡλίου, ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ὑλικὴν εὐδαιμονίαν τῶν ἀρχαίων Συρίων, ὡς πρὸς τὰς πλουσίας νομάς, τὸν ἀφθονον οἶνον καὶ στυον πόσας εἶχον καὶ θὰ ἔχουσιν ἀμφιβολίας, ἀφ' οὗ μάλιστα ὑπάρχει μαρτυρία ἐναντία ἐτέρου τινὸς ποιητοῦ νεωτέρου καὶ οὕτως εἰπεῖν ἱστορικωτέρα. Κατὰ τινες φιλολόγους καὶ ὁ Θεόκριτος διὰ τῆς ἐν τῷ εἰδυλλίῳ αὐτοῦ Ἐργατῖναι ἢ Θερισταὶ μνημονευομένης ἰσχυρῆς Σύρας ἐννοεῖ τὴν νῆσον ταύτην.

Ἐν τῷ χαριεστάτῳ τούτῳ εἰδυλλίῳ δύο Θερισταί, ὁ Μίλων καὶ ὁ Βάττος συνδιαλέγονται περὶ ἐρωτος, ἐν τῇ ὁμιλίᾳ δὲ αὐτῶν ὁ πρακτικώτερος Μίλων ἐπιπλήττει τὸν Βάττον διότι ἀνεμίσθη εἰς ἐρωτικὸν δίκτυον νέας ἥτις δὲν ἤξιζε τὸν κόπον καὶ λέγει αὐτῷ τοιαῦτά τινα: Ποῦ ἐψάρευες ὡς ἐρωμένην αὐτὴν τὴν ἐξησθετισμένην Βομβύκαν, ἥτις ὁμοιάζει τὴν ἰσχυρὴν καὶ ἠλιόκαυστον Σύραν; — Λέγε τὴν σὺ, ἀπαντᾷ ὁ ἐρωτοπλὴς θεριστής, λέγε τὴν ἰσχυρὴν καὶ ἠλιόκαυστον, ἐγὼ τὴν εὐρίσκω μελίχλωρον... κλπ.

Ἐὰν ἤδη παραδεχθῶμεν ὅτι ὁ Θεόκριτος λέγων ἐν ταῦθα ἰσχυρὴν καὶ ἠλιόκαυστον Σύραν δὲν ἐννοεῖ τὴν κάτοικον τῆς Συρίας, ὡς τινες τῶν σχολιαστῶν διῆσχυρίζονται, ἀλλὰ τὴν νῆσον Σύραν, ὅπως πιστεύει ὁ Κορράδος Δίνερ, ἐρχόμεθα εἰς πλήρη ἀντίφασιν πρὸς τὴν πλουσιάν καὶ ὀλίβαν Συρίην τοῦ Ὀμήρου καὶ θέλομεν κατὰ συνέπειαν παραδεχθῆ ὅτι τὸ χρῶμα τῶν ἀρχαίων συμπολιτῶν ἡμῶν δὲν ἦτο ῥοδοκόκκινον, ὅπως εἶναι, ἢ τοιλάχις φαίνεται ὅτι εἶναι σήμερον, ἀλλὰ μελαγχροινόν, χρῶμα εὐαισθησίας καὶ ῥομαντικότητος. Ἀλλ' ἄρα γε εἶνε βέβαιοι ὅτι οἱ θερισταὶ ἐκεῖνοι ἠθέλον μεταχειρισθῆ ὡς εἰκόνα τὴν νῆσον Σύραν καὶ ὄχι τὴν κάτοικον τῆς Συρίας, ἣν δὲν εἶδον μὲν ἀλλ' ὑποθέτουσιν, ὅπως σήμερον ἐπιπολλοὶ ὑποθέτουσι περὶ τῶν μελαγχροινῶν κατοίκων τῶν θερμῶν ἐκείνων κλιμάτων; Ἐπειτα δὲ ἰσχυρὴ λεγομένη ἢ Σύρος δὲν μᾶς θέτει εἰς μεγάλην ἀμφιβολίαν ἀλλ' εἶναι ἄρα γε ἠλιόκαυστος ὅπως ἐννοεῖ αὐτὴν ὁ εἰδυλλιογράφος;

Εἰς ἀμφιβολίαν δύναται νὰ θέσῃ ἐπ' ἴσης πολλοὺς ἢ καθ' Ὀμηρον παροιμιακῆ καταντήσασα μακροβιότης τῶν ἀρχαίων κατοίκων τῆς Σύρου, οἵτινες ἐβαρύνοντο καὶ ἀπέβαλον

ἐλουσίως τὴν ζωὴν, κρημνιζόμενοι κατὰ τινα ὑπόθεσιν ἀπὸ τινος ὄρου τῆς νήσου, πιθανόν τοῦ καλουμένου Γιουρούσι, ὅπως ἐκθέτει δημοσιευθεῖσά τις παράδοσις τῶν Συρίων. Ἀλλὰ μήπως εἰς τὴν τοιαύτην μακροβιότητα τῶν κατοίκων τῆς Σύρου εἶναι μοναδικὴ μόνον ἢ Συρίη αὕτη τοῦ Ὀμήρου; Ὁ ἀρχαῖος Ἡρακλείδης, ἵνα προχειρῶς φέρω παρόμοιον τι ἀνέκδοτον, ἐν τῷ περὶ Πολιτειῶν βιβλίῳ αὐτοῦ λέγει περὶ τῶν Κείων ὅτι ἕνεκα τῆς ἐν τῇ νήσῳ αὐτῶν ἐπικρατούσης μεγάλης ὑγείας πάντες οἱ κάτοικοι, ἀλλ' ἰδίως αἱ γυναῖκες α· · οὐ περιμένουσι τὴν τελευτήν, ἀλλὰ πρὶν ἀσθενῆσαι ἢ πηρωθῆναι τι, οἱ μὲν μήκων, οἱ δὲ κωνεῖν ἑαυτοὺς ἐξάγουσιν. » (Ἡρ. βιβλ. ΙΧ). Εἰς τὴν νῆσον τῶν Κείων κατὰ τὸν ἴδιον συγγραφέα, οἱ ἄνδρες, ἕνεκα τοῦ βραδύνοντος θανάτου δὲν ἔχουσι πένθη ἐξωτερικὰ μὴ παριστανόμενης τοσοῦτον φοβερᾶς τῆς τελευτῆς, μόνον δὲ ἢ μῆτηρ πενθεῖ ἐπ' ἑναυτὸν θανόντα νεαρὸν υἱόν.

Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ Ὀμηρος μᾶς παρέστησε λίαν εὐδαιμονας τοὺς ἀρχαίους τῶν Συρίων προπάτορας, ὁ δὲ Ἡσίοδος τοιαύτην τινὰ ὀλιώτητα μόνον εἰς τοὺς ἐπὶ Κρόνου ζῶντας ἀνθρώπους ἐπιμαρτύρεται· διότι τοὺς ἰδίως νομίζει α· · ζῆν ἄτερ πόνων καὶ ἡπαντὸς κακοῦ, μὴδὲ νοσεῖν, λέγει, ἀλλ' εἰς ἡβαθὺ γῆρας ἐλάσαντας θνήσκουσιν ἄτε ὑπὸ ἡδεδμημένους. »

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς ἀνω καὶ ἀλλαι μαρτυρίας πειθουσὶν ἡμᾶς ὅτι ἢ ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου δεδομένη εἰκὼν τῆς Σύρου εἶναι μὲν ἀληθὴς ἀλλὰ κεκοσμημένη διὰ ζωηρῶν Ὀμηρικῶν χρωμάτων, ἅτινα εἰς μὲν τοὺς ὡς εἶπον διῆλιζοντας τὸν κῶνωπα γραμματικὸς φαίνονται χαλαροῦντα τὴν ὁμοιότητα τῆς εἰκόνας, εἰς δὲ τοὺς λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν τὸ ὕψος εἰς θ αἶρεται ἢ ποιητικὴ γλῶσσα, καὶ τὴν ζωὴν ἣν ἐγχεύουσιν εἰς τὰς περιγραφὰς αἱ τοσοῦτον ζωηραὶ καὶ ἀφελεῖς ἅμα ποιητικαὶ γραφαὶ, παρίστανται περικαλλῆ κοσμήματα δίδοντα τὴν πρέπουσαν ἔκφρασιν καὶ ψυχῆν.

Ἡ εὐκαρπία τῆς Σύρου παρετηρήθη καὶ ὑπὸ μεταγενεστέρων τοῦ Ὀμήρου καὶ φαίνεται μὲν ὅτι βαθμηδὸν ἠλαττώθη ἕνεκα διαφορῶν ὑλικῶν ἐπιρροῶν καὶ ἐλλείψεως τῶν πρεπόντων γεωπόνων ἀνδρῶν, ὡς συνέβη τοῦτο εἰς πολλὰ μέρη, ἀλλὰ ἀφήκεν ἔχνη τινὰ· ὅτι μέχρι τινὸς μεσαιωνικῆς ἐποχῆς

καὶ οἱ περιηγηταὶ δὲν παρεπονοῦντο διὰ τὴν ἰσχύτητα τῆς νήσου καὶ ἐν τῇ περιηγήσει τοῦ Ἀναχάρσιδος καὶ ἀλλαχοῦ ἀναφέρεται ἢ Σύρος ὡς κατάφυτος καὶ εὐκαρπος. Μέχρι δὲ τινος καὶ αὐτοὶ οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοκράτορες δὲν κατεφρόνουσαν αὐτὴν ὡς καὶ ἐξ ἄλλων μὲν δυνατὸν ν' ἀποδεχθῆ καὶ ἐξ ἐπιγράμματος δὲ τινος ἀνακαλυφθέντος ἐν τῇ ἐξοχῇ τοῦ Ἐπισκοπείου καὶ δημοσιευθέντος ὑπ' ἐμοῦ ἐν τῇ Πανδώρα, καθ' ὃ ἐδόθη ποτὲ ἐπὶ Ῥωμαίου τινὸς αὐτοκράτορος μέγα συμπόσιον «εἰς τοὺς Συρίους, ἐλευθέρους καὶ μὴ καὶ εἰς τοὺς ἐκ τῶν ἀστυγειτόνων παρεπιδημοῦντας ἐν Σύρῳ.»

Ἡ μετὰ τοσαύτης πομπῆς δοθεῖσα ἐν τῇ παρακμῇ τῆς Ἑλλάδος δημοθονία ὅπως τὸ αὐτὸ ἐπίγραμμα ὀνομάζει αὐτὴν εἰς τοὺς Συρίους καὶ τοὺς παρεπιδημοῦντας ἀστυγειτόνας ἐν Σύρῳ ὡς ἐν κέντρῳ τινι, δὲν εἶναι ἀρκετὰ ἐκφραστικὴ τῆς τότε καταστάσεως τῆς νήσου, ἥτις ὡς ἀληθὲς κέντρον διατελεῖ σήμερον ἔχον περὶ ἑαυτὴν τὰς γείτονας νήσους τοῦ Αἰγαίου; Ὅταν ἐδίδοντο τοιαῦται δημοθονίαι εἰς τοσοῦτους Συρίους καὶ τοὺς γείτονας νησιώτας δὲν διεμαρτυρεῖτο ἢ ὑπὸ πολλῶν ἀνεκαθεν νομιζομένη ἰσχυρὴ καὶ ἀνδρὸς παρτρὶς τοῦ Φερεκύδους.

Ἀλλὰ διὰ τοῦ ἀρθροῦ τούτου δὲν προετιθέμεν νὰ ἐκφράσω τόσον ἰδίαν γνώμην, ὅσον νὰ ἐκθέσω ἐκ τῶν ἐνόητων τὸν θόρυβον ὃν παρὰ τοῖς σχολιασταῖς ἀνέπτυξεν ἢ σύντομος μὲν ἀλλ' ἐνθουσιώδης καὶ ζωηροτάτη περιγραφή τῆς Σύρου ὑπὸ τοῦ ἀθανάτου ποιητοῦ, τοῦ καὶ μεγίστου ἐγκαυχήματος ἰδία μὲν τῆς Ἑλλάδος, γενικῶς δὲ πάσης τῆς ἀνθρωπότητος (1).

ΤΙΜ. Δ. ΑΜΠΕΛΑΣ

ΛΟΠΕ ΔΕΒΕΓΑΣ

[Μετάφρασις:]

Δύο ἄνδρες ταυτοχρόνως φανέντες περὶ τὸ τέλος τοῦ 16 αἰῶνος, ὁ μὲν ἐν τῇ Ἀγγλίᾳ, ὁ δ' ἐν τῇ Ἰσπανίᾳ, ἐγένοντο οἱ δημιουργοὶ τοῦ νεωτέρου θεάτρου. Εἰσὶ δ' οὗτοι ὁ Σεξπῆρος καὶ ὁ Λόπε Δεβέγας. Ὁ πρῶτος μὲν πρὸ ἡμῶν αἰῶνος ἐγένετο γινωστὸς εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ τὸνομά του ἐπικαλοῦν-

(1) Τὸ ἀνωτέρω ἄρθρον ἀνεγνώσθη ἐν τῷ Φιλολογικῷ Συλλόγῳ «Παρνασσῶ.»

ταὶ εἰς τὰ δοκίμιά των οἱ νέοι ἐν Γαλλίᾳ ἀναμωρφοῦνται τοῦ δράματος. Ὁ δεύτερος ἦν ὁ Λόπε Δεβέγας, ὅστις ὡς ἐκ τῆς ἐπιρροῆς ἦν ἐπὶ τοῦ Γαλλικοῦ θεάτρου ἔσχεν τὸ Ἰσπανικόν, ὑπῆρξεν ὁ διδάσκαλος τοῦ Κορνηλίου καὶ Μολιέρου. Καὶ τοῦτο εἶναι ἡ μεγίστη ἀξία του δι' ἧς ἡ ἀθανασία τοῦ ὀνόματος του κοσμεῖται. Ἀλλὰ μὴ ἐπιθυμοῦντες ἤδη νὰ συγκρίνωμεν τὸν Ἰσπανὸν δραματοποιὸν πρὸς τὸν διάσημον καὶ δαιμόνιον ἀντίζηλόν του, δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ὑπερέβησεν οὐχὶ μόνον τὸν Σεξπῆρον, ἀλλὰ πάντας τοὺς συγγραφεῖς ἀρχαίους τε καὶ νέους κατὰ τὴν τεραστίαν γονιμότητα τοῦ πνεύματός του καὶ τὴν ἀπειρον ποσότητα τῶν ἐξεληθόντων ἐκ τοῦ καλάμου του ἔργων.

Ὁ Λόπε Δεβέγας γεννηθεὶς κατὰ 1562 ἐδειξεν ἀπὸ τῆς νηπιακῆς του ἐτι ἡλικίας ζωηροτάτην ἐπιθυμίαν πρὸς τὰ γράμματα καὶ πρὸ πάντων πρὸς τὸ δράμα. Ἐνδεκαετῆς ἐπι συνέθετε μικρὰ δράματα. Τὰ συμβάντα ἐξ ὧν διεταράχθη ἡ βίβλοκίνδυνος νεότητος του, αἱ δυστυχίαι του, αἱ περιηγήσεις του, ἀπεμάκρυνον αὐτὸν κατ' ἀρχὰς ἀπὸ τῆς κλίσεως του ταύτης· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν γενέθλιον γῆν, ἐγκαταλειφθεὶς ὅλως πρὸς αὐτὴν, παρήγαγε τὴν ἀέναον μέχρι τοῦ θανάτου του ἀπίστευτον ἐκείνην πλῆθυν τῶν παντοειδῶν ἔργων του. Ἐν τῷ προοιμίῳ βιβλίου τινὸς τυπωθέντος κατὰ τὸ 1604, ὁπότε ἦν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀναφέρεται ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν στίχων οὗς ἔγραψε διὰ τὸ θεᾶτρον ἀναβαίνει εἰς τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν 23 χιλιάδων φύλλων. Κατὰ τὸ 1618, βεβαιῶν ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν παρ' αὐτοῦ συνταχθεισῶν κωμωδιῶν φθάνει μέχρι τῶν ὀκτακοσίων, κατὰ δὲ τὸ 1620 εἰς ἑνεακοσίας· «ἔχω εἰσέτι ἱκανὴν ἡλικίαν, ὅπως δυνηθῶ νὰ γράψω χιλίας ὀκτακοσίας» ἔλεγε, δημοσιεύων τὸ εἰκοστὸν μέρος τῶν δραμάτων του. Τελευταῖον κατὰ τὸ 1633, ἔτος τοῦ θανάτου του, ἀπῆρτησε τὰς 1800 κωμωδίας, ἀς ἀποδίδουσιν αὐτῷ ὁ φίλος του Παρέζης Μονταλβάνος καὶ ὁ σοφὸς Νικόλαος Ἀντωνίου. Τὰ δραματικά του ἔργα εἰσὶ ἑμμετρα διηρημένα εἰς ἡμέρας καὶ οὐχὶ εἰς πράξεις, ὡς διαίρουσι τὰ δράματα των οἱ νεώτεροι. Ὅλα δὲ παρεστάθησαν καὶ τὸ ἡμισυ αὐτῶν ἐτυπώθη. Ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ εἰσὶ πλείοτερα τῶν ἑκατῶν, δι' ἑ-

καστον τῶν ὁποίων μίαν μόνον ἡμέραν ἐδ-
πάνησε καὶ ὡς ὁ ἴδιος ἔλεγε: αἰεὶ εἰκο-
σιτέσσαρας ὥρας ἔφερε Μούσας εἰς τὸ θεά-
τρον.»

Διὰ τὰ συμπληρώσωμεν τὸν ἄπειρον κα-
τάλογον τῶν ἔργων του, ἀνάγκη νὰ προσ-
θέσωμεν εἰς τὰς 1800 κωμωδίας του καὶ
περὶ τὰ τετρακόσια θρησκευτικὰ δράματα,
καλούμενα Autos Sacramentales, μέγαν
ἀριθμὸν ἀσματίων [intermedes], μικρὰ γε-
λωτοποιὰ δράματα, ἅτινα ἐξετελοῦντο με-
ταξὺ τῶν πράξεων, ποιήματα ἐπικά, διδα-
κτικὰ καὶ ἀστεία, ὅλα ἡ ἀποκτηθεῖσα Ἱε-
ρουσαλήμ [Gerusalem conquistada], Γα-
λομαχία [Gatomaquia] κτλ. ἐπιστολαί,
σάτυροι, πραγματεῖαι διάφοροι, συγγραμ-
μάτια καὶ ἀναρίθμητος ἀριθμὸς σονέτων.
Ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν συγγραμμάτων του
ἐπλήρωσε 133,000 σελίδας καὶ συνέκειτο
ἐξ 21,000,000 στίχων! Ἐπίσης ὑπελόγι-
σαν ὅτι ἐκ τῶν κωμωδιῶν του ἐκέρδισεν
80,000 δουκάτα, ὡς καὶ ἐκ τῶν Autos
16,000, μεγίστη κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον
περυσία.

ΑΓΡΟΙΚΟΣ

Ἐπισκεπτόμενος τὸ Γλάσκουον.

[Μετάφρασις]

Ἐν συγγράμματι περὶ τῶν Δυτικῶν νή-
σων τῆς Σιωτίας, ἐκδοθέντι κατὰ τὸ 1703,
ιστορεῖται ἡ ἐπίσκεψις ἀγροίκου τινὸς κα-
τοικοῦ τῆς νήσου ἀγίας Κίλδας εἰς Γλάσκουον.
Τὸ ἱστορήμα τοῦτο τερπνὸν καὶ περιεργον
καταχωρίζομεν ἐνταῦθα βέβαιον ὅτι οὐκ ὀλί-
γον θέλει διασκεδάσει τοὺς ἡμετέρους ἀνα-
γνώστας.

«Κάτοικός τις τῆς νήσου Ἀγίας Κίλδας, ἀ-
ναγκασθεὶς νὰ διαμῆνῃ ἕνεκα τῶν ἐναντίων ἀνέ-
μων εἰς νησιδίον τι, κατεπίσθη νὰ συνοδεύῃ τι-
νάς τῶν φίλων του εἰς τὸ Γλάσκουον. Ἐξέπλάγη
διὰ τὸ μῆκος τοῦ ταξειδίου καὶ τῶν μεγάλων
ἐπικρατειῶν, ὡς αὐτὸς ἐνόμιζε, τού-
τέστι τῶν νήσων ἃς προσέπλεεν. Ἐκ τούτων
ἡ μεγαλειτέρα εἶχε μόνον εἰκοσιτεσσάρων
μιλίων μῆκος· ἀλλ' ἐκεῖνος ἐσκέπτετο πόσον
υπερέβαινε τοῦ νησιδίου του!

« Ἀφίχθεις εἰς τὸ Γλάσκουον, ἦν ὡς ἀν-
θρώπος καταπεσὼν ἀπὸ τὰ νέφη εἰς κόσμον

νόν, οὐτινος ἡ γλῶσσα, τὰ ἔθιμα κτλ. ἦσαν
ὄλως νέα αὐτῷ. Οὐδέποτε ἠδύνατο νὰ φαν-
τασθῆ ὅτι ἄνθρωποι ἠδύναντο νὰ κατασκευά-
σωσι πόσον μεγάλους λιθίνους οἴκους· ὅσον
δὲ διὰ τὴν λιθόστρωσιν τῶν ὁδῶν, ἐνόμιζεν
ὅτι ἦσαν βεβαίως ἐκ φύσεως τοιαῦται· διὸτι
ἐδυσκολευετο πολὺ νὰ πιστεύῃ ὅτι ἄνθρω-
ποι ἔλαβον τὸν κόπον νὰ καρφώσωσι πέτρας
εἰς τὴν γῆν μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ περι-
πατῶσιν. Ἐκθαμβος καὶ ἀναυδὸς ἵστατο
πρὸ τῆς θύρας τοῦ ξενοδοχείου· ὅτε δ' ἔβλε-
πεν ἄμαξαν δὶἵππων, ἐραντάζετο αὐτὴν ὡς
μικρὸν οἰκίσκον προσητημένον εἰς τὴν οὐρανὸν
αὐτῶν· ἐχλεύαζεν ἐπὶ μωρία τὸν ἠνίοχον
ὡς καθήμενον εἰς τόσον ἀκορσφαλή θέσιν καὶ
οὐχὶ ἐπὶ τὰ νῶτα τῶν ἵππων, ὅπου ἐφαί-
νετο εἰς αὐτὸν πολὺ ἀσφαλέστερον. Ὁ μη-
χανισμὸς τοῦ τροχοῦ τῆς ἀμάξης καὶ ἡ πε-
ριστροφικὴ κίνησις αὐτοῦ ἦσαν δι' αὐτὸν θαύ-
ματα.

« Ὅτε περιήρχετο τὰς ὁδοὺς, ἐπεθύμει νὰ
τὸν κρατῆ τις τῆς χειρὸς. Ἐμπορὸς δὲ τις,
ὅστις ἐχειραγώγει ἐνίοτε αὐτὸν χάριν δια-
σκεδάσεως, τὸν ἠρώτησε τί ἐφρόνει περὶ τῆς
μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας. Ἀπεκρίθη, ὅτι
ἦτο μέγας βράχος, πλὴν εἰς τὴν ἀγίαν Κίλ-
δαν ἦσαν ἄλλοι ὑψηλότεροι· ἀλλ' ὅτι δὲν
εἶχεν ἰδεῖ ποτὲ ὠραιότερα σπήλαια, διότι αἱ
στήλαι καὶ οἱ θόλοι τὸν ἔκαμαν νὰ φαντασθῆ
τὴν ἐκκλησίαν σπήλαιον. Ὅτε δὲ τὸν εἰσ-
ήγαγον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξέπλάγη ἔτι μάλ-
λον καὶ μετὰ θαυμασμοῦ τὰς χεῖρας ἀνυ-
ψώσας ἠπόρει πῶς ἠδυνήθησαν νὰ κατα-
σκευάσωσι τοιαύτην παμμεγέθη οἰκοδομήν
ἢν ὑπέθετεν ὡς τὴν μεγίστην ἐν τῷ κόσμῳ.
Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ τί ἐχρησίμευσον τὰ
στασεῖδια· μεγάλως ἐξεπλήσσετο διὰ τὰς
προσθέτους ἐλαίας ἃς ἔφερον αἱ γυναῖκες
καὶ ἐνόμιζεν αὐτὰς ἐξανθήματα· τὰ ἐνώτια
τῷ ἐφαίνοντο γελοιωδέστατα· τὰς φενάκας
περιεγέλα ἰσχυρῶς, πολὺ δὲ μάλλον τὴν ἐπ'
αὐτῶν κόνιν. Περὶ τῶν φορούντων προσωπί-
δας—ἀγνοῶν ἂν ἦσαν ἄνδρες ἢ γυναῖκες—
ἐφαντάζετο ὅτι ἦσαν κακοῦργοι μὴ τολ-
μῶντες νὰ ἐπιδείξωσι τὸ πρόσωπόν των.
Συντόμως δ' εἶπε,ν, κατέκρινεν ὡς περιττὸν
πᾶν ὅτι δὲν εἶχεν ἰδεῖ ἐν τῇ πατρίδι του.
Μετ' ἐκπλήξεως ἐθεώρει πᾶν ὅ,τι εἰς αὐτὸν ἦτο
κενοφανές. Ὅτε ἤκουσε τὸν ἦχον τῶν κωδῶ-
νων τῶν ἐκκλησιῶν, ἐκυριεύθη ὑπὸ τρῶστού
φόβου ὡς εἶχε ταρχθῆ τὸ σύστημα

τοῦ παντός. Δὲν ἐνόμιζεν ὅτι ὑπῆρχον εἰς
τὴν οἰκουμένην τόσοι ἄνθρωποι, ὅσους ἐβλεπεν
εἰς τὸ Γλάσκουον· καὶ ἦτο δι' αὐτὸν μυστή-
ριον μέγα διὰ τίνα σκοπὸν τόσοι ἄνθρωποι
συνεκατοίκουν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ. Ἴππορει
πόθεν καὶ τίνα τρόπον ἐπρομηθεύετο ζωοτρο-
φίας τοσαύτη πληθῆς. Ὅτε δ' ἔβλεπε με-
γάλους ἄρτους, δὲν διέκρινεν ἂν ἄρτος, πέτρα
ἢ ξύλον ἦσαν. Ἐθαύμαζε πῶς εὑρίσκον τόσον
ζύθον, διότι οὐδένα ἔβλεπε νὰ πίνῃ νερόν.
Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ πῶς κατασκευάζον
τὰ ἐνδύματά των· πλεκταὶ περινημητῆδες
ἦσαν θαύμα δι' αὐτὸν· διότι εἰς τὴν πατρίδα
του ἐποίουν αὐτὰς κόπτοντες καὶ συρράπτον-
τες πανία. Ἐκρινεν ἀνόητον νὰ φορῶσιν αἱ
γυναῖκες μεταξίνας ἐσθῆτας ὡς ἀναρμόστους
εἰς τὰς προσωπιόμενας ὅτι ὅπως οὐκ εἰργά-
ζοντο. Τοὺς πόδας τῶν γυναικῶν ἐνόμιζεν
ἄλλου σχήματος ἢ τοὺς τῶν ἀνδρῶν ἕνεκα
τῶν διαφερόντων πεδῖλων. Οὐδὲ ὅλως ἐνέ-
κρινε τὰς πέτρας τῶν ὑπὸ τῶν γυναικῶν
καὶ ἀνδρῶν φοροῦμένων πεδῖλων· ὅτε δὲ πα-
ρετήρησε τὰ πέταλα καρφωμένα εἰς τοὺς
πόδας τῶν ἵππων, ἐξεκαρδίσθη γελῶν, νομί-
σας τοῦτο τὸ μάλλον ἀξιοκατάκριτον ἐξ
ὅσων εἶδε. Ἵπερεπόθει νὰ ἐπανακάμψῃ εἰς
τὴν πατρίδα του καὶ ἦρχετο ἐνθέρμως ν' ἀ-
ξιωθῆ καὶ αὐτὴ ζύθου, ρακίου, καπνοῦ καὶ
σιδήρου ὡς τὸ Γλάσκουον.»

ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

ΟΙ ΝΕΟΛΟΓΟΙ

[Montesquieu]

Ἵπάρχει μερὶς τις ἀνθρώπων νεολόγων
ὀνομαζομένων. Ἡ ὀκνηρία αὐτῶν εἶναι πάν-
τοτε ἀπητηγολημένη. Εἰσὶν ἀνωφελέστατοι
εἰς τὸ Κράτος, καὶ ὁμοίως, ἐπειδὴ συνήθως ὀ-
μιλοῦσι περὶ σχεδίων ὑπερφυῶν καὶ πραγ-
ματεύονται περὶ συμφερόντων τῶν μεγίστων,
νομιζουσιν ἑαυτοὺς σπουδαίους. Τῆς ὀμιλίας
των βάσις εἶναι πολυπραγμοσύνη κοῦφος καὶ
γελοῖα. Δὲν ὑπάρχει μυστικοσυμβούλιον εἰς
τὸ ὅποιον νὰ μὴ διῆτυρίζωνται ὅτι εἰσεχώ-
ρησαν δὲν ἤβελον συγκατατεθῆ νὰ ἀγνώσι
τὸ παραμικρὸν. Μόλις ἐξήντησαν τὸ πα-
ρὸν, καὶ ἐπιλαμβάνονται τοῦ μέλλοντος,
πρεβιδοῦντες δὲ τῆς θείας προνοίας, προ-

καταλαμβάνουσιν αὐτὴν ἐρ' ὅλων τῶν ἀν-
θρωπίνων διαβημάτων. Συμβαδίζουσι μετὰ
τινος στρατηγῶ, ἐξυμνοῦσι αὐτὸν διὰ μυρίας
ἀνοησίας τὰς ὁποίας δὲν ἐπράξε, καὶ τὸν
προορίζουσι διὰ μυρίας ἄλλας τὰς ὁποίας
καὶ αὐτὰς δὲν θέλει πράξει. Ἐὰν πιστεύσῃ
τις τοὺς λόγους των, οἱ στρατοὶ ἵστανται ὡς
γέρανοι καὶ τὰ τεῖχη πίπτουσιν ὡς εἰ ἦσαν
ἐκ χάρτου. Ἐγχοῦσι γεφύρας ἐρ' ὅλων τῶν
ποταμῶν, μυστικὰς ὁδοὺς εἰς ὅλα τὰ ὄρη,
ἀποθήκας ἀπείρου, εἰς τὰς καυστικωτάτας
ἐρήμους· ἡ φρόνησις μόνον ἐλλείπει ἀπὸ
αὐτοῦς.

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΠΑΥΛΟΙ

[De Fontanes]

Ἀποχρώσεις μάλλον ἐφήμεροι καὶ ἦττον
εὐκατάληπτοι ἀποτελοῦσι τοὺς χαρακτῆρας
τῶν εὐφυῶν καὶ ἐλαφρῶν τούτων ποιητῶν,
ὧν τὸ ἐν δέοντι ὑπῆρξεν, οὕτως εἶπε, ἡ
πρώτη μουσα, ὅση μάλλον τὸ εὐκαμπτον
καὶ εὐμετάβλητον αὐτῶν πνεῦμα συμμορ-
φοῦται μετὰ τὰς περιστάσεις ὑρ' ὧν ἐμπνέ-
ται, τὸση δυσκολώτερον ἐπιζῆ τούτων.
Ἄλλ' ἐὰν ἡ δόξα αὐτῶν ἦναι ἦττον ἐπι-
βλητικὴ καὶ ἦττον διαρκής, εἶναι, ἴσως,
μάλλον ἠδεῖα καὶ μάλλον ἤραμος. Ὁ ρθόνος
καὶ τὸ μέγος ἀπομακρύνονται τούτων, διότι
αἱ ἐπιτυχίαι των ὀλίγον ἀμφισβητοῦνται εἰς
τὰς λαμπράς ἐκείνας παραστάσεις δι' ὧν
οὗτοι καλλωπίζουσι τὰς ἐσορτάς· ἄξιοι τῶν
ἀρχαίων αἰδῶν κληρονόμοι, ἀποδεικνύοντες
διὰ τῆς εὐθυμίας των τὴν παλαιὰν κατα-
γωγὴν των, τρέχουσι πανταχοῦ ὅπου δια-
σκεδάσις, εἰσερχονται μετὰ τῆς λύρας των
εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν ἡγεμόνων· πληρώνου-
σιν εὐγενῶς τὴν εἰς τὰς πολυτελεῖς καὶ με-
γαλοπρεπεῖς αὐτὰς κατοικίας φιλοξενίαν,
ἐκδιώκοντες ἐκεῖθεν πᾶσαν μέριμναν διὰ τῶν
παιγνίων φαιδράς μουσῆς, ἧτις πλέον ἢ
ἄπαξ ἀναμιγνύει μαθήματα φρονήσεως εἰς
ἄματα ἀφροσύνης καὶ ἠδονῆς. Ἐπι εὐτυ-
χέστεροι ἐνίοτε παρακάθηνται εἰς φιλικὰ
συμπόσια· πανταχοῦ κατὰ τὴν διάβασιν
των ἡ χάρα ἐπαυξάνει. Ἡ χάρα ἧτις ὑπη-
γόρευεν εἰς αὐτοὺς τὰ δηκτικὰ ἐκείνα
κωμειδύλλια, τὰς ἐπωδὰς ταῦτα, ἃς
ἡ ἐπιτυχὴς ἀφέλεια καθίστησι δημώ-

δεις' ἡ χαρὰ, ἥτις ἀνταμείβεται κάλλιον διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῶν στίχων, οὗς αὕτη ἐνέπνευσεν, ἐκ τῆς αὐλῆς εἰς τὴν πόλιν μέχρι τῶν περάτων τῆς Ἐπικρατείας, ἢ διὰ χρυσοῦ καὶ εὐνοίας. Οἱ καρποὶ τῆς προσχαροῦς μούσης των, ἀφοῦ κατέβησαν τοὺς συγχρόνους, συλλέγονται ἐπίσης ἐπιμελῶς ὑπὸ τῶν μεταγενεστέρων, ἐὰν ἐνώσι τὴν λεπτότητα μετὰ τοῦ φυσικοῦ, καὶ τὴν ἐπιχαρι σάτυραν τῶν ἡθῶν μετὰ τοῦ πρὸς τὴν κοινωνικὴν εὐσηχημασίαν σεβασμοῦ.

ΧΡ. Μ. Π.

ΕΙΔΥΛΙΑ GESSNER

ΦΥΛΛΙΣ καὶ ΧΛΟΗ.

Φυλλίς. — Χλόη, σὲ βλέπω πάντοτε φέρουσαν τὸ κἀνίστρον αὐτὸ εἰς τὸν βραχιονά σου.

Χλόη. — Ναι, Φυλλίς, ναι, φέρω πάντοτε εἰς τὸν βραχιονά μου τὸ κἀνίστρον τοῦτο· δὲν θὰ τὸ ἐδίδοι δι' ὀλόκληρον ποιμνιον. (Καὶ οὕτως ἀμιλοῦσα τὸ ἔσφιγγεν εἰς τὸ πλευρόν της μειδιῶσα.)

Φυλλίς. — Καὶ διατί λοιπόν, Χλόη, διατί δίδεις εἰς τὸ καλάθιον τοῦτο τόσῳ μεγάλῃν ἀξίαν; θέλεις νὰ μαντεύσω; . . . ὦ! πόσον εἶσαι ἐρυθρά! νὰ μαντεύσω;

Χλόη. — Πῶς! . . . ἐρυθρά!

Φυλλίς. — Ναι, ἀληθῶς. Ὡς ἐπιπτεν ἐπὶ τὸ πρόσωπόν σου ἡ λάμψις τοῦ ἡλίου δύντος.

Χλόη. — Λοιπόν, Φυλλίς, θὰ σοὶ εἴπω τὴν ἀλήθειαν. Ὁ νέος Ἀμύντας, ὁ ὠραιότερος τῶν βοσκῶν, μοὶ ἐδώρησε τοῦτο τὸ κατεσκευάσε μόνος του. Ἰδὲ μετὰ ποίας σαφηνείας, μετὰ ποίας χάριτος τὰ πράσινα αὐτὰ φύλλα καὶ αὐτὰ τὰ ἐρυθρὰ ἄνθη συμπλέκονται ἐπὶ τοῦ λευκοῦ τούτου πυθμένος! Ἐπομένως τὸ καλάθιον μου μοὶ εἶναι πολὺ τιμὴν παντοῦ, ὅπου πηγαίνω, τὸ ἔχω εἰς

(1) Τὸν βίον τοῦ διασῆμου εἰδυλλιογράφου Gessner ποιηθέντα ὑπὸ τοῦ μεταφραστοῦ Κυρίου Παλαμᾶ θέλομεν δημοσιεῦσαι προσεχῶς.

τὸν βραχιονά μου. Τὰ ἄνθη μοὶ φαίνοντα ὠραιότερα, ἀποφέρουσιν ὀσμὴν μᾶλλον ἡδύπνοα, ὅταν τὰ φέρω εἰς τὸ κἀνίστρον μου· αἱ ὀπῶραι πληροῦσι τὸ στόμα μου μὲ γεῦσιν γλυκυτέραν ὅταν λαμβάνω αὐτὰ ἐκ τοῦ κἀνίστρον μου· Φυλλίς . . . Ἀλλὰ τί! . . . νὰ σοὶ τὰ εἴπω ὅλα; Ἡσπίασθην ἤδη . . . πολλάκις τὸ κἀνίστρον μου . . . Βεβαίως ὁ Ἀμύντας εἶναι ὁ ἀξιεραστότερος καὶ ὁ ὠραιότερος τῶν βοσκῶν.

Φυλλίς. — Τὸν εἶδον νὰ ἐργάζεται ἐπ' αὐτοῦ. Ἐὰν εἴξευρες τοὺς λόγους τοὺς ὁποίους ἀπηύθυνε τότε εἰς τὸ κἀνίστρον αὐτό! Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀλεξίς ὁ ἰδικός μου βοσκός, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον ὠραίος; ἤθελον νὰ τὸν ἤκουες ἄγοντα. Θέλω νὰ σοὶ ἐπαναλάβω τὸ ἄσματιον ὅπερ μ' ἔμαθε χθές.

Χλόη. — Ἀλλὰ, Φυλλίς, τί ἔλεγε λοιπόν ὁ Ἀμύντας εἰς τὸ κἀνίστρον;

Φυλλίς. — Εὐθὺς σοὶ λέγω· ἀλλὰ πρέπει πρότερον νὰ σοὶ τραγωδήσω τὴν στροφὴν αὐτήν.

Χλόη. — Ἄ! . . . εἶναι μακρά;

Φυλλίς. — Ἄκουσε, ἰδοὺ τὴν

«Ὅτε ἀκτίνες εὐχρῶες τοῦ δύνοντος ἡλίου
τὴν Ἰριδα ἐκπαριστοῦν ἐπὶ μετώπου λείου,
ὦ πῶς εἶμαι φαιδρός!

Πλὴν πόσον τὴν καρδίαν μου αἰσθάνομαι σκιρ-
[τῶσαν

Ἐκ τῆς χαρᾶς; ὅταν, Φυλλίς, σὲ βλέπω μει-
Μειδιάμα πυρός. [δειῶσαν,

«Τὸ ἔσχατον ὁ θεριστῆς δρᾶγμα ὅταν ἐκφέρῃ
εἰς ἀποθήκην του μεστήν, τὸ βῆμά του δὲν
Μὲ πλείονα χαρὰν [φέρει

Ἐκείνης ἦν θὰ αἰσθανθῶ ὅταν τὸ βῆμα τρέπω
εἰς τὴν καλύβην μου ἀφοῦ ἐν φίλημά σου
Ἐλπίδα ἀνθράν.» [δρέπω,

Οὕτως ἔψαλλεν ὁ Ἀλεξίς.

Χλόη. Ἰδοὺ ἐν ὠραίῳ ἄσματιον. Ἀλλὰ, Φυλλίς, τί ἔλεγεν ὁ Ἀμύντας πρὸς τὸ κἀνίστρον;

Φυλλίς. Γελῶ δι' αὐτὸ, ἀκόμη. Ἐκάθητο εἰς τὸν λυγῶνα, παρὰ τὴν ὄχθην τῆς λίμνης, καὶ ἐνῶ οἱ δάκτυλοί του συνήρμοζον τεχνικῶς τοὺς πρασίνοὺς κλώνους μὲ τοὺς φαιοὺς καὶ τοὺς λευκοὺς, συγχρόνως...

Χλόη. Λοιπόν! διατί διακόπτεις τὴν διήγησίν σου;

Συγχρόνως (ἐξηκολούθησεν ἡ Φυλλίς γελῶσα πάντοτε) αὐτὸς ὠμίλει, καὶ ἔλεγε πρὸς τὸ κἀνίστρον: θέλω νὰ σὲ δώσω εἰς τὴν Χλόην, εἰς τὴν ὠραίαν Χλόην, τῆς ὁποίας τὸ μειδιάμα ἔχει τόσα θέληγτρα. Ὀδηγοῦσα χθές τὸ ποιμνιὸν της ἐμπρὸς μου: Καλημέρα Ἀμύντα, μοὶ εἶπε· καὶ ἐμειδία μὲ ὕψος τόσον γλυκὺ, τόσον γλυκὺ, ὥστε ἡ καρδία μου ἔπαλλε. Καὶ σεῖς κλάδοι ποικιλόχρῶες, ἀφειθήτε νὰ σὰς λυγίσω ἄνευ ἀντιστάσεως καὶ μὴ θραύσεθε ὅταν σὰς συμπλέκω· διότι θὰ τοποθεθῆτε εἰς τὸ πλευρόν τῆς θελκτικωτέρας τῶν ποιμενίδων, τῆς Χλόης· ναι, ἐὰν ἡ Χλόη περὶ πολλοῦ ποιεῖται τοῦ κἀνίστρον αὐτοῦ. ὦ! ἐὰν τὴν ἐμελλε πολὺ δι' αὐτό! ἐὰν τὸ ἔφερε συνεχῶς εἰς τὸ πλευρόν της! . . . Οὕτως ὠμίλει· καὶ τοῦ κἀνίστρον ἀποτελεσθέντος, ἀνηγέρθη ἐξάκρως καὶ ἐπήδησεν ἐκ τῆς χαρᾶς, διότι τόσον ὠραῖα τὸ κατεσκευάσε.

Χλόη. Ἄ! ἀνχωρῶ. Ὅπισθεν τοῦ λόφου τούτου ἔχει ὀδηγήσει τὸ ποιμνιὸν του· θὰ διέλθω πλησίον του, καὶ θὰ τῷ εἴπω. Ἰδὲ, Ἀμύντα, ἰδὲ, ἔχω εἰς τὸν βραχιονά μου τὸ κἀνίστρον σου.

ΜΕΝΑΛΚΑΣ

καὶ ὁ κυνηγὸς Αἰσχύρης.

Ὁ νέος ποιμὴν Μενάλκας ὠδήγει τὸ ποιμνιὸν του ἐπὶ τῶν ὄρεων· εὐθις εἰς τὰς φάραγγας ἵνα ζητήσῃ ἀποπλανηθέν τι πρόβατόν του, εὐρίσκει εἰς ἄγριον δάσος ἀνθρωπὸν τινα τὸν ὁποῖον ἡ ὑπερβολὴ τοῦ καύσωνος εἶχεν ἀναγκάσει νὰ κατακλιθῆ ὑπὸ θάμνον: «Ἄ! νέε μου ἀνέκραξεν ὁ ἀνθρωπος οὗτος· ἦλθον χθές ἐπὶ τοῦ ἀγρίου τούτου ὄρους ἵνα κυνηγήσω ἐρίφια καὶ σάγρους· ἀπεπλανήθην καὶ μέχρι τοῦδε οὐδεμίαν ἀπήνητα καλύβην, οὐδεμίαν εὐρον πηγὴν ἵνα σθέσω τὴν δίψαν μου, οὐδὲ τροφήν ἵνα καταπαύσω τὴν πείνάν μου». Παρευθὺς ὁ νέος Μενάλκας ἐξάγει ἐκ τοῦ θύλακος του ἄρτον καὶ νωπὸν τυρὸν ἐξ ὧν τῷ δίδει· ἀκολουθῶς λαμβάνων ὅπερ εἰς τὸ πλευρόν του ἐκρέματο φλασκίον: «Ἀναψύχθητι τῷ λέγει, ἰδοὺ γάλα νωπὸν· εἴτ' ἀκολουθήσον με ἵνα σὲ ὀδηγήσω ἐκτὸς τοῦ ὄρους.» Ὁ ἀνὴρ ἀνεψύχθη, καὶ ὁ ποιμὴν τὸν ὠδήγησεν ἐκτὸς τοῦ ὄρους.

Τότε ὁ κυνηγὸς Αἰσχύρης τῷ λέγει: «ὦ!

ρατιέ μου βοσκέ, μοὺ ἔσωσας τὴν ζωὴν· πῶς δύναιμι νὰ σὲ ἀνταμείψω; Ἐλθέ μετ' ἐμοῦ εἰς τὴν πόλιν· ἐκεῖ, δὲν κατοικοῦσιν ὑπὸ στέγας ἐκ καλάμου. Μακρὰρινα παλάτια περικυκλούμενα ἀπὸ στήλας λαμπρᾶς, ἐγείρονται μέχρι τῶν νεφῶν· θὰ κατοικήῃς μετ' ἐμοῦ· θὰ πίνῃς εἰς χρυσᾶ ποτήρια καὶ θὰ τρώῃς φαγατὰ πολυτελῆ ἐντὸς ἀργυρῶν πινακίων.»

Ὁ Μενάλκας ἀπήντησε: «Τί νὰ κάμω εἰς τὴν πόλιν; εἰμὶ ἐν ἀσραλείᾳ ἐν τῇ μικρᾷ μου καλύβῃ· αὕτη μὲ θέτει ὑπὸ τὴν σκέπη τῆς βροχῆς καὶ τῶν σφοδρῶν ἀνέμων. Ἐὰν δὲν περικυκλοῦται ἀπὸ στήλας, περιστέφεται ὁμοῦ ἀπὸ καρποφόρα δένδρα καὶ πρασίνοὺς κληματίδας. Ἐκ τῆς πλησιοχώρου πηγῆς ἀντλῶ ὕδωρ καθαρὸν ἐντὸς τῆς πηλίνης στάμνου μου· ἔχω ἐπίσης γλυκὺν οἶνον· τρώγω ὅ,τι μοὺ προσφέρουσι τὰ δένδρα μου καὶ τὸ ποιμνιὸν μου· καὶ, ἐὰν δὲν ἔχω χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα, στολιζῶ ὁμοῦ τὴν τράπεζάν μου μὲ εὐωδέστατα ἄνθη.

Αἰσχύρης. — Ἐλθέ μετ' ἐμοῦ, βοσκέ· ἔχουσιν ἐπίσης εἰς τὰς πόλεις δένδρα καὶ ἄνθη. Ἡ τέχνη ἐφύτευσε τὰ μὲν εἰς δειροστοιχίας εὐθυτάτας, καὶ συνήθρισε τὰ δὲ εἰς συμμετρικοὺς ἀνθῶνας. Βλέπει τις ἐπίσης ἐκεῖ πηγὰς ἐκρεούσας ὕδωρ διαυγὲς διὰ μαρμαρίνων νυμφῶν εἰς μεγαλοπρεπεῖς δεξαμενάς.

Μενάλκας. — Τὰ δάση μας σκιαζόμενα ἀρελῶς ὑπὸ τῆς φύσεως εἰσὶν ἐπιωραιότερα διὰ τῶν σχολιῶν ὁδῶν των· οἱ λεμιῶνές μας, κοσμούμενοι δι' ἀπείρων ἀνθέων διεσπαρμένων κατὰ τύχην, εἰσὶν ἐπιτερπνότεροι. Ἐχω φυτεύσει ἐπίσης καὶ ἄνθη περίξ τῆς καλύβης μου, ἀμύραντον, κρίνα καὶ ῥόδα. ὦ! πόσον αἱ πηγαὶ μας εἶναι ὠραῖαι, ὅταν ἐξέρχονται κοχλακίζουσαι ἀπὸ τοῦ κοίλου τῶν βράχων, ἢ ὅταν πίπτωσιν ἐκ τοῦ ὕψους τῶν λόφων διὰ μέσου τῶν θάμνων ἔσπουσαι ἀκολούθως εἰς ἀνθηροὺς λεμιῶνας. Ὅχι, δὲν πηγαίνω εἰς τὴν πόλιν.

Αἰσχύρης. — Ἐκεῖ θὰ ἴδῃς νεάνιδας ἐνδεδυμένας μὲ μέταξαν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ χροιά δὲν εἶναι ἡμαυρωμένη ἀπὸ τὰς ἀκτίνες τοῦ ἡλίου. Εἶναι λευκαὶ ὡς τὸ γάλα, κεκοσμημένα μὲ χρυσὸν καὶ πολυτίμους μαργαρίτας. Ἐκεῖ ἐπιδέξιοι μουσικοὶ θὰ καταμαγεύσωσι τὰς ἀλοὰς σου δι' ἀρμονικῶν συμφωνιῶν.

Μεγάλας.— Ἡ μελαγχροινὴ ποιμηνίς μου εἶναι ἐπίσης ὡραία. Ἦθελα νὰ τὴν ἐβλεπες, ὅταν στολιζήται μὲ δροσερὰ βόδα ἢ μὲ στέφανον ποικιλόχρουν. Ὡ! ποῖαν ἠδονὴν αἰσθανόμεθα ὅταν καθήμεθα ὑπὸ τὴν σκιὰν δάσους ἐπὶ τῆς ὄχθης μορμυρίζοντος βουκίου. Τότε αὐτὴ ἔδει. Ἄ! πόσον ὡραία ἔδει! Συνοδεύω τὸ ἄσμά της διὰ τοῦ αὐλοῦ μου· τὰ ἄσματά μας ἀντηχοῦσι μακρὰν, καὶ ἡ ἠχὴ τὰ ἐπαναλαμβάνει μεθ' ἡμᾶς. Ἐνόητε πάλιν τείνομεν τὸ οὖς εἰς τὸ γλυκὺ κελάρημα τῶν πτηνῶν ἅτινα ψάλλουσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῶν δένδρων ἢ ἐπὶ τῶν κλάδων τῶν θάμνων. Οἱ μουσικοὶ σας ἔδουσι καλλίτερον ἀπὸ τὴν ἀηδόνα ἢ τὴν χαρίεσσαν ὑπολαΐδα; Ὅχι, ὄχι, δὲν πηγαίνω μετὰ σοῦ εἰς τὴν πόλιν.

Αἰσχύρης.— Τί νὰ σὲ προσφέρω λοιπὸν, βοσκέ; Λάβε τὴν δράκα ταύτην τοῦ χρυσοῦ καὶ τὴν ἐκ τοῦ αὐτοῦ μετάλλου αὐτὴν συσκευήν.

Μεγάλας.— Τί ἀνάγκην ἔχω τοῦ χρυσοῦ; ἔχω τὰ πάντα ἐν ἀφθονίᾳ. Μὲ τὸ χρυσοῦν, μήπως θὰ ἀγοράσω τὸν καρπὸν τῶν δένδρων μου, ἢ τὰ ἀνθη τῶν λειμώνων, ἢ καὶ τὸ γάλα τῶν ποιμνίων μου;

Αἰσχύρης.— Τί νὰ σοὶ δώσω λοιπὸν εὐτυχῆ βοσκέ; Πῶς δύναμαι ν' ἀναγνωρίσω τὴν εὐεργεσίαν σου;

Μεγάλας.— Δός μοι τὸ φλασκίον αὐτὸ τὸ ὁποῖον βλέπω κρεμάμενον εἰς τὸ πλευρὸν σου· μοὶ φαίνεται ὅτι ἔχουν χαράζει ἐπ' αὐτοῦ τὸν νέον Βάκχον μετὰ τῶν Ἐρώτων δρεπόντων σταφυλᾶς ἐντὸς κανίστρων. Τότε ὁ κυνηγὸς μετ' ἀγαθοῦ μειδιάματος τῷ ἔδωκε τὸ φλασκίον, καὶ ὁ ποιμὴν ἐπήδησεν ἐκ τῆς χαρᾶς ὡς ἐκκυριζοῦν πρόβατον.

ΜΙΑ ΩΝ

Ἡμέραν τινα, ἐντὸς δάσους ἐλάτων, ὁ νέος Μίλων συνέλαβεν ἐπιδειξίως ἐν πτηνῶν, τοῦ ὁποῖου ὡραῖον μὲν ἦτο τὸ πτεῖλωμα, ἐπὶ δὲ ὠραιοτέρον τὸ κελάρημα. Διὰ τοῦ κοιλώματος τῶν δύο αὐτοῦ χειρῶν συνηνωμένων, τῷ ἐσχημάτισε προσωρινὸν κλωβίον, καὶ τὸ ἔφερε πλήρης χαρᾶς, ὅπου ἀνεπαύετο τὸ ποιμνιὸν τοῦ ὑπὸ τὴν σκιάν. Ἐλεῖ, ἀπρόθετον κατὰ γῆς τὸν ἀχρύνινον πύλον τοῦ, ἐτοποθε-

τησεν ὑποκάτωθεν αὐτοῦ τὸν αἰγυμάλωτον καὶ ἔτρεξε πρὸς τὴν πρώτην ἰτέαν ἵνα εὕρῃ τοὺς εὐλυγιστοτέρους κλώνας ὅπως κατασκευάσῃ δι' αὐτῶν ὡραῖον κλωβίον. Ἄ! Ἄ! μα τὸ κλωβίον τελειώσῃ, ὡραῖόν μου πτηνόν, θὰ σὲ φέρω τάχιστα πρὸς τὴν Χλόην, εἶπεν ὁ βοσκός. Δι' αὐτὸ τὸ δῶρον, θὰ ἀπαιτήσω παρ' αὐτῆς ἐν γλυκῷ φίλημα. Ἐὰν τὸ θεωρήσῃ εὐλογον καὶ θὰ μοῦ τὸ δώσῃ εὐχαρίστως· καὶ ἐὰν αὐτῇ μοῦ δώσῃ ἐν, ὑποκλέπτω ἐπιδειξίως δύο, τρία καὶ τέσσαρα ἀκόμη. Ὡ! νὰ μὴ ᾔνοι τελειωμένον ἤδη τὸ κλωβίον! Ἐἶπε καὶ τρέχει ταχέως, μὲ δέσμην λύγων ὑπὸ τὸν βραχίονα πλησίον τοῦ ἀχρύνινου πύλου τοῦ. Ἄλλ' ὑφ' ὁποῖου ἄλγους κατελήφθη! ἀπιστος πνοὴ ἀνέμου εἶχεν ἀνατρέψει τὸν πύλον τὸ πτηνόν, καὶ μετ' αὐτοῦ ὄλα τὰ φίλήματα, εἶχον πετάξει. ΧΡ. Μ. Π.

Ο ΣΙΔΗΡΟΔΡΟΜΟΣ

ΤΟΥ ΕΙΡΗΝΙΚΟΥ ΩΚΕΑΝΟΥ

Μὰ τὴν ἀλήθειαν δὲν ἤξεύρει τις ποῦ θὰ καταστήσῃ ὁ κόσμος· ἄλλοτε ἐθεωρεῖτο θαῦμα νὰ μεταβῇ τις εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ σήμερον ἐντὸς 80 ἡμερῶν (1) κάμνει τὸν γύρον ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου. Τοῦτο δὲ μετὰ τὴν ἐκπεραίωσιν τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Εἰρηνικοῦ Ὀκεανοῦ καὶ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς διωρύξεως τοῦ ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ, ἔργων κατὰ τὸ λήξαν ἔτος συντελεσθέντων.

Πρὸ πολλοῦ καιροῦ ἡ κυβέρνησις τῶν Ἑνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς ἐσκόπει τὴν κατασκευὴν τῆς διωκεανείου ταύτης γραμμῆς. Τὴν 1 ὅμως Ἰουλίου 1862 ἡ Ἀμερικανικὴ Βουλὴ ἐψήφισε διὰ νόμου τὴν

(1) Ἐκ Παρισίων εἰς Νέαν Ὑόρκην ἡμ. 11	
ἐκ Ν. Ὑόρκης εἰς Ἀγ. Φραγκίσκον	7
ἐξ Ἀγ. Φραγκίσκου εἰς Ἰοκοχάμαν	21
ἐξ Ἰοκοχάμας εἰς Χόγκ-Κόγκ...	6
ἐκ Χόγκ-Κόγκ εἰς Καλκούτταν...	12
ἐκ Καλκούττας εἰς Βομβάην	3
ἐκ Βομβάης εἰς Κάϊρον	14
ἐκ Κάϊρου εἰς Παρισίους	6

ἡμέραι 80

κατασκευὴν μεγάλης σιδηροδρομικῆς γραμμῆς ἐκτεινομένης πρὸς Δ. μέχρι τῆς συναπαντήσεως τοῦ κεντρικοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Εἰρηνικοῦ (central Pacific railway), ὅστις ἀναχωρῶν ἐκ Σακραμέντου διευθύνεται πρὸς τὸν Ἀτλαντικὸν Ὀκεανόν. Τὸ ἔργον ἀληθῶς καὶ κατὰ διάνοιαν μόνον ἦν τεράστιον, πολλῶν δὲ μᾶλλον κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν.

Ἡ γραμμὴ αὕτη ἔχει μὲν ὀλίγον μῆκος πλεον τῶν 700 λευγῶν (ἀπόστασις περιπου οἷα χωρίζει τὴν Λισσαβώνα ἀπὸ τῆς Πετροπόλεως), διέρχεται δ' ἀτελευτήτους πεδιάδας, δάση παρθένα, ἐρήμους ἀπεράντους, αἵτινες μέχρι τῆς γῆς ἔτι ἦσαν ἀποκλειστικὴ ἰδιοκτησία τῶν θηρῶν καὶ τῶν Ἰνδῶν, ὑπερβαίνει ὄρη καὶ ἐνίοτε ὄρεισιδῶς ἀνέρχεται μέχρις αὐτῶν τῶν παγωμένων κορυφῶν των, κατοικιῶν προαιωνίων χιόνων. Καὶ νὰ φαντασθῇ τις ὅτι ὀλόκληρον τὸ ἀπειρον τοῦτο διάστημα εἶναι ἀκατοίκητον, ὅτι ποῦ καὶ ποῦ ὡς σημεῖα ἀδιόρατα ἀναφαίνονται τινες πόλεις καὶ χωρία. Τὴν πόλιν Denver ἐπὶ παραδειγματικῶς κατοικουμένην ἀπὸ 50,000 κατοίκων ἐργαζομένων εἰς τὰ ἀργυρωρυχεῖα, τὴν Salt-Lake-city πρωτεύουσαν τοῦ Utah καὶ τὴν Casson-city, πρωτεύουσαν τῆς Νεβάδα. Καὶ ἰδοὺ τὸ πᾶν. Ἄλλ' ὁ σιδηροδρόμος ὁποῖαν μεταβολὴν θέλει παραγάγῃ; αἱ ἔρημοι πεδιάδες θὰ γονιμοποιηθῶσι, περὶ τοὺς σταθμούς τῆς ὁδοῦ θέλουσι σχηματισθῆ χωρία, κῶμαι, πόλεις, καὶ μετ' ὀλίγα ἔτη δὲν θ' ἀνευρίσκωνται τὰ πρόην ἔγνη. Παράδειγμα προφανές τῶν λόγων μας εἶναι ἡ πόλις Ὁμάχα, τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ σιδηροδρόμου. Τῷ 1862 ὅτε ὑπεγράφη ἡ περὶ τοῦ σιδηροδρόμου σύμβασις ἠριθμῆται 3 χιλιάδας κατοίκων καὶ σήμερον εἰς διάστημα 8 ἐτῶν οἱ κάτοικοι ἐπενταπλασιάσθησαν, καθότι ἀριθμῆται νῦν 15 χιλιάδας.

Ὁ σιδηροδρόμος 10 μίλλια μακρὰν τῆς Ὁμάχας διέρχεται τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ἀσπλάτα (Rio de la Plata) ἐνὸς τῶν παραδοξοτέρων ἀληθῶς ποταμῶν, καθότι ἡ κοίτη αὐτοῦ εἶναι τόσο ὀριζοντία καὶ εὐθεῖα ὥστε προσομοιάζει μᾶλλον μὲ λεκάνην ἢ μὲ ποταμόν, καὶ ἀκολουθεῖ ἐπὶ μακρὸν αὐτὸν μέχρι τοῦ μέρους καθ' ὃ χωρίζεται εἰς δύο βραχίονας. Ἀρῶν διέλθῃ ἐπὶ γεφύρας ἐνὸς χιλιομέτρου τὸ μῆκος, τὸν βόρειον τοῦ ποταμοῦ βραχίονα, φθάνει εἰς τὸν σταθμὸν τῆς

Ἰουλιουπόλεως (Julesbourg), πόλεως νεογεννήτου ἰδρυθείσης ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ μεσημβρινοῦ βραχίονος τῆς Ἀσπλάτας ἀπέναντι τοῦ φρουρίου Sedgwich, ἀξυμνησίτης καὶ ἀναπτυχθείσης τεραστίως ἐν βραχυτάτῳ διαστήματι χρόνου. Ἀκολούθως ὁ σιδηροδρόμος εὐρίσκει τὰ Μελανὰ Ὄρη ἅτινα ἐκτείνονται εἰς ἀπόστασιν 80 λευγῶν μετὰ τῆς κορυφῆς Larancie πρὸς Β. καὶ τῆς κορυφῆς Peak πρὸς Ν. Διάφοροι δίοδοι ἐπιτρέπουσι τὴν διάβασιν τῶν ὄρειων τούτων, ὑπὲρ τὰ ὅποια ὁ σιδηροδρόμος διέρχεται εἰς ὕψος 2800 μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Εἰς τὴν εἴσοδον τῶν διόδων τούτων κεῖται ἡ πόλις Κεγμέννη (Cheyenne), ἥτις μέχρι τῆς γῆς μὴ ὑπάρχουσα ἀριθμῆται σήμερον 6000 κατοίκων. Ἐντεῦθεν ὁ σιδηροδρόμος διέρχεται διὰ τῆς χώρας τῶν Μορμόνων, διαπερᾷ τὴν ἀμερικανικὴν ἔρημον καὶ διὰ τοῦ πόρου τοῦ Οὐμβόλδου εἰσέρχεται εἰς τὴν Νεβάδα καὶ Βαίνων, ἐπὶ τῶν ὄρειων πάντοτε, φθάνει εἰς Καλλιφορνίαν. Ἐδῶ τῶντι ἀπηντήθησαν τὰ μέγιστα ἐμπόδια· καθότι ἡ φύσις παρουσιάζει ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ χαρακτῆρα μεγαλοπρεπειᾶς καὶ μεγαλείου ἀπερίγραπτον· ἄβυσσοι χαινίουςαι ἐδῶ καὶ ὄρη ὧν ἡ κορυφὴ κατακρύπτεται μετὰ τῶν νεφῶν, δένδρα παμμέγιστα ἐκεῖ καὶ ὑψίπλαδα, ἐνώπιον τῶν ὁποῖων παιδία ἤθελον λογισθῆ αἰ ἐλάται τῶν Ἀλπεων. Φάραγγες δυσπρόσιτοι, ὕψη δυσανάβατα, ὁδὸς ἀδιαχάρακτος. Ἐπιτετα ἡ αἰωνίως κλύπτουσα τὴν γῆν χιὼν καὶ αἰ χιονοστειβάδες, αἵτινες ἐπὶ πᾶσαν στιγμὴν καταπίπτουσαι καὶ τὴν ὁδὸν νὰ φράξωσιν ἠδύναντο καὶ τὴν ἀμαξοστοιχίαν νὰ παρασύρωσι. Νὰ διατρυπηθῶσι τὰ ὄρη ἀπρητέτο καιρὸς καὶ πόσον χρημάτων ἀκαταλόγιστον ἐσκέφθησαν λοιπὸν νὰ κατασκευάσωσι προσωρινὴν ὁδὸν μέλλουσαν νὰ διαρκῆσῃ τὸ πολὺ 12—15 ἔτη, ἀπὸ τὰ ἔσοδα τῆς ὁποίας ἤθελον ἀκολύθως διατρυπηθῆ τὰ ὄρη. Ἄλλ' ἡ προσωρινὴ αὕτη ὁδὸς παρουσίαζε δυσκολίας ἀνεφίκτους, ἃς μόνη ἡ ἀμερικανικὴ τόλμη ἠδύνατο νὰ φέρῃ εἰς πέρας. Ἐν ταῖς διόδους—αἵτινες ἀνοικταὶ πανταχόθεν εἰς τοὺς ἀνέμους καὶ τὴν χιὼνα καὶ τὰς χιονοστειβάδας νὰ ἐπισύρωσιν ἠδύναντο καὶ καταστροφὴν ἀφρευκτον νὰ ἐπενέγκωσιν—ἐκτίσαν διὰ ξύλων ὑπογειοῦς ὁδοὺς ἐχούσας πολλάκις μῆκος λεύγας, ἐφ' ὧν διερχόμενος ὁ σιδηρο-

δρομος οὐδὲν φοβείται· ἐπὶ τῶν κατωφερῶν ὅμως μερῶν ὅπου δὲν ὑπάρχει μὲν ὁ τῶν χιονοστοβαδῶν κίνδυνος, παμπληθὺς ὅμως ἡ χιών, ἐφεῦρον ἀμαξάν ἐκ διπλῆς σιδηρᾶς αἰχμῆς ἀποτελουμένην, ἥτις πρὸ τῆς ἀμαξοστοιχίας τιθεμένη χρησιμεύει μόνον καὶ μόνον ὅπως διασχίζουσα τὴν χιόνα ἀνοίγῃ διόδον εἰς τὰς ὀπισθεν ἀμάξας. Πολλάκις δ' ὅταν καὶ τοῦτο εἶναι ἀκατόρθωτον ἢ τοῦ σιδηροδρόμου μηχανῆ ἀποσπώμενη τῶν ἀμαξῶν βαδίξῃ μετὰ τῆς ἀμάξης ταύτης ἐμπρὸς μετὰ ὅλην τὴν δύναμιν τοῦ ἀτμοῦ καὶ καθαρίζει οὕτω τὸν δρόμον.

Μετὰ τοσοῦτους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας ἰδοῦ τέλος τὸ Σακραμέντο ὁ κύριος τελικὸς σταθμὸς τοῦ σιδηροδρόμου τοῦ Βιρηνικοῦ Ὀκεανοῦ, καθότι τὴν πόλιν ταύτην συνενεῖ μετὰ τοῦ ἀγίου Φραγκίσκου ἀπλῆ γραμμὴ προϋπάρχουσα.

Οἱ Ἰνδοὶ ὡς εἰκὸς μετ' οὐ μικρᾶς λύπης εἶδον τὸν πολιτισμὸν ἄρδην ἐπεμβαίνοντα εἰς τὰς γαίας αὐτῶν, διερχόμενον αὐτὰς καὶ ἐπομένως ἐξορίζοντα αὐτοὺς εἰς τὰ ἐνδότερα. Μυρία λοιπὸν παρενέβαλλον προσκόμματα καὶ οἱ δυστυχεῖς ἐργάται παρὰ τὴν σκαπάνην κρατοῦντες καὶ τὴν καρχίναν ἠναγκάζοντο ἐκάστοτε νὰ διακόπτωσι τὴν ἐργασίαν ὅπως πολεμήσωσι καὶ συχνά ἐγίνοντο ἀψιμαχίαι καὶ ἐπανελημμένοι συνέβαινον συμπλοκαί. Ἐκτὸς τούτων ἀπαξ ἢ δις ἐξέβαλλον τὰ τοῦ δρόμου σιδηρὰ καὶ σπουδαῖα ἠθελον συμβῆ δυστυχήματα ἀνευ τῆς τοῦ μηχανικοῦ ἐπιδεξιότητος· ἡμέραν δέ τινα ἔθηκαν πῦρ εἰς δάσος τι ὀπίθεν ἔμελλε νὰ διελθῆ ἀμαξοστοιχία εἰς ἣν ἐνόμιζον ὅτι περιείχετο πυρῆτις. Καὶ τοιαύτη μὲν δὲν ὑπῆρχεν ἀλλ' ἡ ἀμαξοστοιχία εὐρέθη αἴφνης περικυκλωμένη ἀπὸ φλόγας καὶ οἱ ταξιδιωταὶ παρ' ὀλίγον ἀπέθνησκον ἐξ ἀσφυξίας. Νὰ ὀπισθοδρομήσωσιν ἦν ἀδύνατον· τοὺς ἀνέμενον οἱ Ἰνδοί. Go ahead εἶναι τὸ σύνθημα τῶν Ἀμερικανῶν· ἡ ἀτμομηχανὴ ἐσύριζεν ἰσχυρῶς καὶ ἡ ἀμαξοστοιχία διήλθε μετὰ τοσαύτης ὀρμῆς τὸ καίόμενον δάσος ὥστε τὸ παραχθὲν ὀρμητικὸν ρεῖμα ἀέρος ἤρκεσεν ὅπως ἀποχωρήσῃ μὲν τὰς φλόγας, ἀφήσῃ δὲ τὴν διόδον ἐλευθέραν.

Καὶ ἤδη ἀπὸ Νέας Ὑόρκης μεταβαίνει τις ἐντὸς ἑπτὰ ἡμερῶν εἰς τὸν Ἅγιον Φραγκίσκον ἐν ἀμάξαις αἰτίνες παρέχουσιν ὅλας τὰς ἀναπαύσεις ἀπὸ τοῦ νιπτῆρος καὶ τῶν

πρὸς κόπμησιν μέχρι τῆς κλίνης καὶ τῶν πρὸς ἀνάπαυσιν.

Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΠΕΡΙ ΕΚΛΕΙΨΕΩΝ

Τί ὀνομάζουσιν ἐκλείψιν τοῖς πᾶσιν εἶνε γνωστὸν.

Οἱ Ἀστρονόμοι ἐξετάζουσιν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰς ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου καὶ τῆς Σελήνης, εὐχρεστούμενοι ἐνίοτε νὰ παρατηρῶσι καὶ τὰς τῶν δορυφόρων τῶν πλανητῶν. Ἐκ τῆς παρατηρήσεως λ. χ. τῶν ἐκλείψεων τοῦ πρώτου δορυφόρου τοῦ Διὸς συνεπέρανον τὴν ταχύτητα τοῦ φωτός.

Ἐνταῦθα θέλομεν πραγματευθῆ περὶ τῶν ἐκλείψεων τῆς Σελήνης καὶ τοῦ Ἡλίου.

§. 1. Εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ φαινομένου τῶν ἐκλείψεων λαμβάνουσι μέρος τὰ τρία τοῖς πᾶσι γνωστὰ σώματα ὁ Ἡλιος, ἡ Σελήνη καὶ ἡ Γῆ. Ὅταν τὰ κέντρα τῶν τριῶν τούτων σωμάτων τεθῶσιν ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας γραμμῆς, ἥς τὸ ἐν τῶν περάτων κατέχει πάντοτε ὁ Ἡλιος, ἡ Γῆ καὶ ἡ Σελήνη, ὡς ἀφεγγῆ σώματα ῥίπτουσιν ὀπισθεν αὐτῶν σκιὰν κωνικὴν. Ἐάν μὲν ἡ Σελήνη κατὰ τὴν περι τὸν ἡμέτερον πλανήτην παραγωγὴν αὐτῆς εἰσδύσῃ εἰς τὸν κῶνον τῆς σκιᾶς τῆς γῆς, καθίσταται ἀφανὴς ἀπὸ ὅλου τοῦ πρὸς αὐτὴν ἐστραμμένου ἡμισφαιρίου, διότι εὐρισκομένου ἐντὸς τῆς σκιᾶς δὲν λαμβάνει ἐκ τοῦ ἡλίου φῶς· ἐπομένως νὰ ὀφθῆ ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς γῆς, τῶν δυναμένων, ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν, νὰ ἴδωσιν αὐτὴν, εἶνε ἀδύνατον. Ἐάν δὲ ὁ κῶνος τῆς σκιᾶς τῆς σελήνης ἐφάψῃται ἢ συναντήσῃ τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς, οἱ τοῦ πεφωτισμένου ἡμισφαιρίου κάτοικοι, οἵτινες θὰ εὐρεθῶσιν ἐντὸς τῆς Σεληνακῆς σκιᾶς, θὰ ἔχωσιν ἐκλείψιν ἠλιακὴν, ἥτις θὰ εἶνε ὀρατὴ εἰς μικρὸν μόνον μέρος τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς· ἐπειδὴ ὁ ἥλιος ἐκλείπων δὲν χάνει οὐδὲν ἐκ τοῦ φωτός αὐτοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς κρύπτεται ὑπὸ τῆς σελήνης, ἥτις οὕσα ἐλαχίστη ὡς πρὸς τὴν γῆν, παράγει σκιάν, ἢ ὁποῖα, ὥσπερ κηλὶς τις μικρά, κρύπτει μικρόν τι μέρος τοῦ πεφωτισμένου τῆς γῆς ἡμισφαιρίου.

§. 2. Ἐξ ὧν ἀνωτέρω ἀνεφέραμεν κα-

τανοεῖται, ὅτι διὰ νὰ συμβῆ ἐκλείψις σεληνακῆ, πρέπει ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη νὰ εὐρεθῶσιν εἰς ἀντίθεσιν, τουτέστι νὰ παρεντίθῃται μετὰ αὐτῶν ἡ γῆ τοῦτο δὲ γίνεται κατὰ τὴν πανσέληνον· διὰ νὰ συμβῆ δὲ τοῦ ἡλίου ἐκλείψις, πρέπει τὰ δύο σώματα ὁ ἥλιος καὶ ἡ σελήνη νὰ εὐρεθῶσιν εἰς συζυγίαν, τουτέστιν ἡ σελήνη νὰ παρεντίθῃται μετὰ τοῦ ἡλίου καὶ γῆς· τοῦτο δὲ λαμβάνει χώραν κατὰ νομηνίαν.

§. 3. Ἐάν τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς τῆς γῆς συνεταυτίζετο μετὰ τοῦ ἐπιπέδου τῆς τροχιάς τῆς σελήνης, ἠθέλομεν ἔχει κατὰ πᾶσαν μὲν πανσέληνον ἐκλείψιν σεληνακῆν, κατὰ πᾶσαν δὲ νομηνίαν ἠλιακὴν. Τοῦτο ὅμως δὲν συμβαίνει, διότι τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιάς τῆς γῆς κατὰ γωνίαν ὀλίγην μείζονα τῶν 5° ἐπομένως εἶνε δυνατὸν κατὰ τὴν πανσέληνον νὰ διέλθῃ ἡ σελήνη χωρὶς νὰ ἐγγίσῃ τὸν κῶνον τῆς σκιᾶς τῆς γῆς. Διὰ νὰ συμβῆ λοιπὸν ἐκλείψις σελήνης πρέπει, ἢ τὸ κέντρον αὐτῆς νὰ εὐρεθῆ εἰς τὸ πέρασ τῆς γραμμῆς τῆς ἐνωουστής τοῦς δύο δεσμοῦς (σημεῖα ἔνθα τέμνεται ἡ τροχιά τῆς σελήνης μετὰ τῆς τροχιάς τῆς γῆς), ἢ πλησιέστατα αὐτῶν ἐν ἄλλαις λέξεσιν, ἢ τὸ πλάτος τῆς σελήνης εἶνε μηδὲν, ἢ ἐλάχιστον (1). Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν ἡ ἐκλείψις εἶνε ὀλική, εἰς δὲ τὴν δευτέραν μερικὴ.

§. 4. Τὸ ὕψος τῶν κῶνων τῆς γῆς σκιᾶς κατὰ μέσον ὄρον εἶνε ἴσον πρὸς 216 γῆνας ἀκτῖνας, ταλαντευόμενον μετὰ τῶν 212 καὶ 220. Τῆς ἀποστάσεως δὲ τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου πλανήτου οὕσης ἴσης, κατὰ μέσον ὄρον, πρὸς 59 ἀκτῖνας γῆνας, εἶνε φανερόν, ὅτι ἐάν συνέπιπτον τὰ ἐπίπεδα τῆς τροχιάς τῶν δύο τούτων σωμάτων, ἠθέλομεν ἔχει κατὰ πᾶσαν πανσέληνον ἐκλείψιν σεληνακῆν.

§. 5. Ἡ ἀκτίς τοῦ κύκλου, ὁ ὁποῖος πα-

(1) Πλάτος τῆς σελήνης, λέγεται τὸ τόξον τὸ περιλαμβανόμενον μετὰ ἐκλειπτικῆς (τροχιάς τῆς γῆς) καὶ σελήνης, τοῦ καθέτου ἐπὶ τὴν ἐκλειπτικὴν μεγίστου κύκλου, τοῦ διερχομένου διὰ τοῦ πόλου τῆς ἐκλειπτικῆς καὶ τῆς σελήνης. Μῆκος δὲ τὸ τόξον τῆς ἐκλειπτικῆς, ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ μέχρι τοῦ ποδὸς τοῦ ῥηθέντος καθέτου ἐπὶ τὴν ἐκλειπτικὴν μεγίστου κύκλου.

ράγεται ἐκ τῆς τομῆς τοῦ κῶνου τῆς σκιᾶς τῆς γῆς, καὶ τοῦ σεληνακοῦ δίσκου, διερχομένου ταύτην, εἶνε ἴση πρὸς τὰ 8/11 τῆς γῆνης ἀκτῖνος ὡς ἔγγιστα. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀκτίς τῆς σελήνης εἶναι μόνον τὰ 3/11 τῆς γῆνης ἀκτῖνος, ἔπεται, ὅτι ἡ τομὴ τοῦ κῶνου τῆς σκιᾶς εἶνε πολὺ μείζον τοῦ σεληνακοῦ δίσκου, ὅπερ ἀποδεικνύει, ὅτι εἶνε δυνατόν ἡ σελήνη νὰ εἰσδύσῃ ὀλόκληρος ἐντὸς τῆς γῆνης σκιᾶς, δηλαδὴ νὰ παραχθῆ ἐκλείψις ὀλικὴ τῆς σελήνης.

§. 6. Τὸ δὲ ὕψος τοῦ κῶνου τῆς σεληνακῆς σκιᾶς εἶνε κατὰ μέσον ὄρον 58, 6 ἀκτῖνες γῆνοι, ταλαντευόμενον μετὰ τῶν 57, 6 καὶ 59, 6 τῆς ἀποστάσεως τῆς γῆς ἀπὸ τῆς σελήνης, οὕσης κατὰ μέσον ὄρον, ὡς εἴρηται, ἴσης πρὸς 59 γῆνας ἀκτῖνας, ἢ κορυφὴ τοῦ κῶνου τῆς σκιᾶς τῆς σελήνης, ὅτε μὲν ἐγγίξει ἢ συναντᾷ τὴν γῆν, ὅτε δὲ μένει πλησιέστατα αὐτῆς.

§. 7. Εἰς τὴν παραγωγὴν τοῦ φαινομένου τῶν ἐκλείψεων μεγάλως ἐπενεργεῖ ἡ ὀρινομένη τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἡμιδιάμετρος· διὸ διὰ νὰ παραχθῆ ἐκλείψις σελήνης καθὼς καὶ ἡλίου, πρέπει ἡ μὲν φαινομένη ἡμιδιάμετρος τῆς σελήνης νὰ μὴ εἶνε μεγαλύτερα τῶν 16' 45'', οὐδὲ μικρότερα τῶν 14' 41'', ἢ δὲ ἡμιδιάμετρος τοῦ ἡλίου νὰ μὴ εἶνε μεγαλύτερα τῶν 16' 18'', οὐδὲ μικρότερα τῶν 16' 45'' (1).

§. 8. Καὶ ἡ ἀπόστασις δὲ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς σελήνης ἀπὸ τῆς γῆς ἔχει ἐπιρροὴν μεγάλην ἐπὶ τοῦ φαινομένου τούτου· διὰ τοῦτο διὰ νὰ συμβῆ ἐκλείψις σεληνακῆ ἢ ἠλιακῆ, δεόν αἱ ὀριζόντιαι παραλλάξεις τῶν δύο σωμάτων, ὑφ' ὧν ἐξαρτᾶται ἡ ἀπόστασις αὐτῶν ἀπὸ τῆς γῆς νὰ εἶνε, τοῦ μὲν ἡλίου οὔτε μεγαλύτερα τῶν 9'', οὔτε μικρότερα τῶν 7'', τῆς δὲ σελήνης, οὔτε μικρότερα τῶν 16' 24'', οὔτε μικρότερα τῶν 53' 48'' (2).

(1) Φαινομένην σώματος τινος οὐρανοῦ διάμετρον καλοῦσι τὴν γωνίαν, τὴν σχηματιζομένην ὑπὸ δύο ὀπτικῶν ἀκτῖνων, ἀναχωρουσῶν ἐπὶ τοῦ κέντρου τῆς γῆς καὶ φθανουσῶν εἰς δύο ἐκδιαμέτρου ἀντίθετα σημεῖα τοῦ φαινομένου δίσκου τοῦ σώματος.

(2) Καλοῦσιν ὀριζοντίαν παράλλαξιν σώματος τινος, τὴν γωνίαν ὑπὸ τὴν ὁποῖαν ὁ κάτοικος τοῦ σώματος, ὄντος εἰς τὸν ὀριζόντα, βλέπει τὴν ἀκτίνα τῆς γῆς.

§. 9. Το πλάτος δὲ τῆς Σελήνης, ὡς ἀνωτέρω εἶπομεν, εἰς τὰς Σελήνακας καὶ Ἡλιακάς ἐκλείψεις, πρέπει νὰ εἶνε μικρόν. Οὕτω εἰς μὲν τὰς Σελήνακας ἐκλείψεις πρέπει νὰ εἶνε μικρότερον τῶν 52' πέραν δὲ τῶν 63' ἐκλείψεις δὲν ὑπάρχει καὶ μεταξὺ τῶν 52' καὶ 63' ἀμφιβάλλεται· εἰς δὲ τὰς Ἡλιακάς, ὅταν τὸ πλάτος τῆς Σελήνης εἶνε μικρότερον 1° 24' ἢ ἐκλείψεις εἶνε θεβαία· ὅταν δὲ μεγαλύτερον 1° 24' καὶ μικρότερον 1° 34' 18" ἀμφιβάλλεται.

§. 10. Διὰ νὰ λάβῃ χώραν ἐκλείψεις ὀλικῆ τοῦ Ἡλίου, πρέπει ὁ κῶνος τῆς Σελήνακῆς σκιάς νὰ συναντηθῇ τῆς γῆς τὴν ἐπιφανείαν, ὅποτε οἱ κάτοικοι τοῦ μέρους τῆς γῆς, τοῦ περιβαλλομένου ὑπὸ τῆς σκιάς, ἔχουσιν ἐκλείψιν ὀλικὴν τοῦ Ἡλίου, τὰ περίξ δὲ αὐτοῦ εἰς μικρὰν ἀπόστασιν μερικὴν· ὅταν δὲ ὁ κῶνος τῆς σκιάς τῆς Σελήνης δὲν ἐγγίση τὴν ἐπιφανείαν τῆς γῆς, τότε εἰς ἓν μόνον σημεῖον ἢ ἐκλείψις θὰ εἶνε δακτυλιοειδής, εἰς εἰς δὲ τὰ περίξ τούτου μερικὴ· εἰς τὰς δακτυλιοειδείς ἐκλείψεις ὁ δίσκος τοῦ Ἡλίου ὑπερεχειρίζεται τὸν τῆς σελήνης καὶ φαίνεται ὡς φωτεινὸς δακτύλιος· εἰς δὲ τὰς ὀλικὰς ὁ δίσκος τῆς σελήνης καλύπτει ἐντελῶς τὸν δίσκον τοῦ ἡλίου.

§. 11. Ἀποδεικνύεται, ὅτι εἰς τὴν θέσιν, εἰς ἣν ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη εὐρίσκονται κατὰ μίαν αὐτῶν ἐκλείψιν, εὐρίσκοντο εἰς τὴν αὐτὴν πρὸ 18 ἐτῶν καὶ 11 ἡμερῶν, καὶ θέλουσιν εὐρίσκεισθαι εἰς τὴν αὐτὴν καὶ μετὰ ἰσάριθμον χρονικὸν διάστημα· ὥστε, εἴαν τις σημειώσῃ τὰς ἐκλείψεις τὰς συμβάσας εἰς τὸ διάστημα 18 ἐτῶν καὶ 11 ἡμερῶν, δύναται νὰ προείπῃ, οὐχὶ θεβαίως μετὰ μεγάλης ἀκριβείας, καὶ τὰς συμβησομένας εἰς τὸ ἐπόμενον ἰσάριθμον χρονικὸν διάστημα. Διὰ τοῦ μέτρου τούτου ὑπελόγιζον οἱ ἀρχαῖοι τὰς ἐκλείψεις· ἐκάλουν δὲ τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν οἱ μὲν Ἕλληνες χρυσοῦν ἀριθμὸν, ἢ κύκλον τοῦ Μέτωνος, οἱ δὲ Χαλδαῖοι Σάρον. Ἡ δὲ παρατήρησις ἀποδεικνύει, ὅτι κατὰ μέσον ὄρον εἰς τὸ διάστημα ἐνὸς τοιούτου ἀριθμοῦ, συμβαίνουσιν 70 ἐκλείψεις, ἐξ ὧν 29 σελήνακαὶ καὶ 41 ἡλιακαί. Εἰς τὸ διάστημα ἐνὸς ἔτους περισσότεροι τῶν ἐπτὰ ἐκλείψεων δὲν συμβαίνουσιν, ἀλλ' οὐδ' ὀλιγώτεροι τῶν δύο· εἴαν δὲ εἰς ἓν ἔτος συμβῶσι μόνον δύο, πάντες αὐταὶ θὰ εἶνε ἡλιακαί· ὑπῆρξαν ὅμως καὶ ἔτη, καὶ ἢ οὐδεμία ἐκλείψις ἔλαβε χώραν· τοιαῦτα δὲ ἦσαν τὰ ἔτη 1763, 1767, 1788 καὶ 1789.

§. 12. Ἄν καὶ, ὡς ἄνω εἶδομεν, αἱ ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου εἶνε συχνότεραι τῶν Σελήνακων, ὀλικὴ ὅμως Ἡλιακὴ εἰς τὸν αὐτὸν τόπον διὰ νὰ παρατηρηθῇ πρέπει νὰ παρεμβληθῇ μέγα χρονικὸν διάστημα. Εἰς τοὺς Παρισίους π. χ. μία ἐκλείψις ὀλικὴ συνέβη εἰς τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα, ἢ τοῦ 1724· εἰς δὲ τὸν δέκατον ἑννατον οὐδεμία μέχρι τοῦδε συνέβη, οὐδὲ μέχρι τέλους θὰ συμβῇ. Εἰς τὸ Λονδίνον ἢ ὀλικὴ ἐκλείψις ἐπαυλῆθη μετὰ 575 ἔτη, ἀπὸ 1140 μέχρι τοῦ 1715· ἔκτοτε οὐδεμία μέχρι τοῦδε συνέβη εἰς ταύτην τὴν πόλιν. Ὁ υπολογισμὸς δὲ ἀποδεικνύει, ὅτι ἡ μεγίστη δυνατὴ διάρκεια ἡλιακῆς ἐκλείψεως εἶνε 4 ὥρ. 29' 44" διὰ τοὺς ἐπὶ τοῦ Ἰσημερινοῦ κειμένους τόπους· ὅσα δὲ ἀπὸ τοῦ Ἰσημερινοῦ προχωροῦμεν πρὸς τοὺς πόλους ἢ διάρκεια αὕτη ἐλαττοῦται· εἰς τοὺς Παρισίους π. χ. εἶνε 3 ὥρ. 26' 32". Ἡ ὀλικότης τῆς ἐκλείψεως εἰς μὲν τὸν Ἰσημερινὸν δύναται νὰ διαρκῆσῃ τὸ πολὺ 7' 58", εἰς δὲ τὰ μικρότερα πλάτη ὀλιγώτερον· εἰς τὴν Λευκάδα π. χ. ἡ ὀλικότης διήρκεσε κατὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς 10 Δεκεμβρίου 1870 μόνον 1' 30".

§. 13. Ἐπὶ πολὺν καιρὸν οἱ ἄνθρωποι, μὴ γνωρίζοντες τὴν αἰτίαν τῶν φαινομένων τούτων, εθεώρουν αὐτὰ ὡς θείας ἐκδικήσεις· ἀναφέρουσιν ὅτι εἰς τὴν ἐκλείψιν τοῦ 1654 ἄνθρωποι ἐκρύβησαν εἰς τὰ σπήλαια. Εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας ἐπίστευον ὅτι ὅταν ὁ Ἥλιος καὶ ἡ Σελήνη ἐκλείπουσι, δράκων τις ἐκτείνει τοὺς μελανωπῆτους αὐτοῦ ὄνυχας, προτιθέμενος νὰ συλλάβῃ τοὺς δύο ὑπ' αὐτῶν ὡς θεοὺς λατρευμένους λαμπτήρας· τότε δὲ ἠδύνατό τις νὰ παρατηρήσῃ τοὺς ποταμοὺς πεπληρωμένους Ἰνδικῶν κεφαλῶν, ἃς ἔθετον μέχρι τοῦ λαμποῦ νομίζοντες, ὅτι τοιουτοτρόπως ὑπερήσπιζον τοὺς θεοὺς αὐτῶν ἐναντίον τοῦ ἀπειλοῦντος αὐτοῦ φοβεροῦ δράκοντος. Ὁ Ἡρόδοτος ἐν βιβλίῳ ἐβδόμῳ ἱστορῶν τὰ περὶ τῆς ἐκστρατείας τοῦ Ξέρξου ἀναφέρει ὅτι, ὅταν ὁ Ξέρξης ἀπὸ τῶν Σάρδεων ὤρματο εἰς τὴν Ἀσθδὸν, ὁ Ἥλιος ἐξέλιπε, χωρὶς νὰ ὑπάρχωσι νεφέλαι καὶ ἀντὶ ἡμέρας ἐγένετο νύξ. Ὁ δὲ Ξέρξης ἐκπλαγεὶς διὰ τὸ φαινόμενον ἠρώτησε περὶ αὐτοῦ τοὺς μάγους· οὗτοι δὲ ἀπήντησαν, ὅτι οἱ Ἕλληνες θέλουσιν ἀπολέσει τὰς

πόλεις αὐτῶν, διότι ὁ μὲν Ἥλιος προμηνύει τὰ τῶν Ἑλλήνων, ἡ δὲ Σελήνη τὰ τῶν Περσῶν. «Ὀρμημένω δὲ οἱ ὁ Ἥλιος ἐκλείπων τὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἑδρῆν, ἀφανὴς ἦν, οὐτ' ἐπινεφελῶν ἐόντων, αἰθρίας τε τὰ μέγιστα ἀντὶ ἡμέρας τε νύξ ἐγένετο. Ἰδόντι δὲ καὶ μαθόντι τούτο τῷ Ξέρξει ἐπιμειλῆς ἐγένετο καὶ εἴρατο τοὺς μάγους· τὸ εἶλετο προφαίνειν τὸ φάσμα. Οἱ δὲ ἐφράζον ὡς Ἕλλησιν προδεικνύει ὁ θεὸς ἐκλείψιν τῶν πολιῶν· λέγοντες Ἥλιον εἶναι Ἑλλήνων προδέκτορα, Σελήνην δὲ Περσῶν. Πυθόμενος δὲ ταῦτα ὁ Ξέρξης περιχαρὴς ἐὼν ἐποίηστο τὴν ἔλασιν.»

§. 14. Ὑπῆρξε καὶ μερὶς ἀνθρώπων, ἧτις ἐπίστευον, ὅτι ὅταν ἡ Σελήνη ἐκλείψῃ, καταβιβάνει εἰς τὰ χόρτα καὶ ἐρωτωμένη ὑπὸ τῶν καταβυβάζοντων αὐτὴν μάγων περὶ τῶν μελλόντων, ἀπαντᾷ. Εἰς τὴν Ἀμερικὴν ἐνόμιζον, ὅτι κατὰ τὰς ἐκλείψεις ὠρρίζοντο πρὸς ἀλλήλους οἱ δύο ἀστέρες, καὶ ὅτι ὁ θεὸς παρεμβαινὼν μόλις κατορθοῖ νὰ τοὺς συμφιλιώσῃ.

§. 15. Λέγουσιν, ὅτι ὁ Θωκὴς πρῶτος ἐπέστησε τὴν προσοχὴν του ἐπὶ τῶν Σελήνακων ἐκλείψεων· μετ' αὐτὸν ὁ Ἀναξαγόρας ἐγκώρισε τὴν αἰτίαν τῆς παραγωγῆς αὐτῶν· ὁ Θουκιδίδης ἐγκώριζεν, ὅτι αἱ Ἡλιακαὶ ἐκλείψεις γίνονται κατὰ τὴν νοσηρικὴν ἰδοῦ τὴν περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου συμβάσεως· ἐκλείψεως λέγει ὁ Θουκιδίδης ἐν βιβλίῳ δευτέρῳ παραγράφῳ 28. «Τοῦ δ' αὐτοῦ θέρους νοσηρικῆ κατὰ Σελήνην, ὡσπερ καὶ μόνον δοκεῖ εἶναι γίνεσθαι δυνατόν, ὁ Ἥλιος ἐξέλιπε μετὰ μεσημβρίαν καὶ πάλιν ἀνεπληρώθη, γενόμενος μνησιδής καὶ ἀστέρων τινῶν ἐκφανέντων.» Ὅτι ἐγκώριζον ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Περικλέους, οἱ καταχρινόμενοι εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὴν αἰτίαν τῶν ἐκλείψεων, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἐξῆς χωρίου τοῦ Πλουτάρχου, ὅπου ἀναφέρεται, ὅτι γενόμενης ἡλιακῆς ἐκλείψεως, καθ' ἣν ἡμέραν ἐμελλε νὰ ἐκπλεύσῃ ὁ Ἀθηναϊκὸς στόλος, καὶ ἐκπλαγέντος τοῦ κυβερνήτου, ὁ Περικλῆς ἔθηκε τὴν γλαυῦδα πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του, ἐρωτήσας, ἂν τὸ γενόμενον ἐσήμαινε κακόν τι ἀπάντησαντος δὲ τοῦ κυβερνήτου οὐδὲν, ὁ Περικλῆς εἶπεν· τί λοιπὸν τοῦτο διαφέρει ἐκείνου, ἢ ὅτι τὸ παραγαγὼν τὸν σκοτισμὸν εἶνε μείζον τι τῆς γλαυῦδος. «Ἦδη δὲ πεπληρωμένον τῶν νεφῶν, καὶ τοῦ Περικλέους ἀ-

ναβέβηκός ἐπὶ τὴν ἑαυτοῦ τρίτην, τὸν μὲν Ἥλιον ἐκλείπειν συνέβη καὶ γενέσθαι σκότος, ἐκπλαγῆναι δὲ πάντας ὡς πρὸς μέγα σημεῖον. Ὁρῶν οὖν ὁ Περικλῆς περιφρόβον τὸν κυβερνήτην καὶ διαπορημένον ἀνέσχε τὴν γλαυῦδα πρὸ τῆς ὄψεως αὐτοῦ, καὶ παρακαλύψας ἠρώτησε, μή τί δεινόν, ἢ δεινοῦ τινος αἴεται σημεῖον· ὡς δὲ αὐτὸς ἔφη, τί σὺν, εἶπεν, ἐκεῖνο τούτου διαφέρει πλὴν ὅτι μείζον τι τὸ πεποικῆς τὴν ὀπισκότησιν.» (Πλουτάρχ. Βίος Περικλέους §. 35).

§. 16. Κατὰ τὰς ἡλιακὰς ἐκλείψεις τοσοῦτον σκότος συμβαίνει πολλάκις, ὥστε οὐδὲ τὸν πόδα τις νὰ πατήσῃ δύναται, ὄντος τοῦ σκότους περισσοτέρου τοῦ τῶν νυκτῶν. Ἡ ἐκλείψις τοῦ Ἀναθοκλέους παράγαγε τοσοῦτον σκότος, ὥστε ἀνεφάνησαν ἀστέρες εἰς πάντα τοῦ ὀρίζοντος τὰ μέρη. Κατὰ τὴν ἐκλείψιν δὲ τοῦ 1715 ὁ Halley παρετήρησε διὰ γυμνοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ κατὰ τύχην τὴν Ἀφροδίτην καὶ τὸν Ἑρμῆν. Εἰς τι δὲ μέρος τοῦ οὐρανοῦ, ὅπου ἡ ἀτμοσφαῖρα ἐφάνετο ἥττον πεφωτισμένη παρετήρησε δι' ἀόπλου ὀφθαλμοῦ 22 ἀστέρας. Εἰς ταύτην τὴν ἰδίαν ἐκλείψιν ἄλλος τις διαρείται, ὅτι δὲν ἔβλεπε νὰ ἀναγνώσῃ ἂν καὶ διέκρινε τὰς γραμμὰς τῆς γραφῆς.

§. 17. Μεταξὺ τῶν ἀξίων λόγου ἐκλείψεων δύναμεθα ν' ἀναφέρωμεν τὴν τῆς 20 Μαρτίου 1764, ἧτις δακτυλιοειδής οὕτα ὤφθη εἰς πλείστα μέρη καὶ διήρκεσε 5 ὥρ. 32' 30". Εἰς τὸν δέκατον ἑννατον αἰῶνα συνέβησαν πολλάκις ἐκλείψεις ὁραταὶ εἰς διάφορα μέρη· ἐνταῦθα δὲ ὀλικὴ οὐδεμία ἢ παρουσίαστα τὴν μεγαλειτέραν φάσιν εἶνε ἢ τῆς 10 Δεκεμβρίου 1870, ἧτις τοῦ καιροῦ ὄντος νεφελώδους δὲν παρετηρήθη.

§. 18. Τὸ παραδοξότερον τοῦ φαινομένου εἶνε, ὅτι λαμβάνει χώραν μεταβολὴ τῶν χρωμάτων τῶν γήινων ἀντικειμένων, διάφορος κατὰ τὸν διάφορον σκοτασμὸν τοῦ Ἡλίου. Ἀναφέρουσι περὶ τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως τῆς 12 Μαΐου 1706, ὅτι κατὰ τὸν ὄγδον δάκτυλον (1), τουτέστι ὅταν τὰ 2/3 τῆς διαμέτρου τοῦ ἡλίου ἦσαν ἐσκοτισμένα,

(1) Συνειθίζουσιν οἱ Ἀστρονόμοι νὰ υποθέτωσι διηρημένην τὴν φαινομένην διάμετρον τοῦ Ἡλίου εἰς δώδεκα ἴσα μέρη, ὧν ἕκαστον καλοῦσι δάκτυλον.

τὰ ἀντικείμενα ἐφαινότο κίτρινα νεραντζοειδή· ὅτε δὲ προσχώρησεν ἡ ἔκλειψις ὀλίγη περισσότερο, ἐφαινότο ὡς τηρούμενα ἐντὸς ὕδατος. Ὁ Halley διηγεῖται τὰ περὶ τῆς ἐκλείψεως τοῦ 1715 ὡς ἐξῆς· ὅταν ἡ ἔκλειψις ἔφθασεν εἰς τὸν 10ον δάκτυλον, ἡ θάλασσα καὶ τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ ἤρχισαν νὰ μεταβάλλωνται· τὸ κυανὸν κατέστη χρώματος κιτρινωποῦ, μμιγμένου μετὰ χρώματος πορφυροῦ. Αἱ μεταβολαὶ αὗται, αἵτινες οὐδὲν τὸ μυστηριώδες ἔχουσι, καὶ αἵτινες συμβαίνουσι κατὰ τοὺς νόμους τῆς ὀπτικῆς παρατηρήθησαν ἔπειτα ὑφ' ὄλων τῶν ἀστρονόμων.

§. 19. Κατὰ τὰς ὀλικὰς ἐκλείψεις τοῦ Ἡλίου, ἡ Σελήνη εἶνε περιβεβλημένη ὑπὸ στεφάνου φωτεινοῦ χρώματος ἀργυρίζοντος. Τοῦτο τὸ χρῶμα ἐδείχθη ἐν ὄλῃ αὐτοῦ τῆ καθαρότητι κατὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς 26 Ἰουνίου 1842. Συνίστατο ὑπὸ ζώνης κυκλοπεροῦς συνεχομένης μετὰ τοῦ πέρατος τοῦ δίσκου τῆς Σελήνης καὶ μιᾶς ἄλλης ἥττον ζωνῆς, συνεχομένης μετὰ τῆς πρώτης. Τὸ φῶς τῆς δευτέρας ταύτης ἐβαινε ἐξασθενούμενον ἐκ τῶν ἐξω πρὸς τὰ ἔσω. Παρατήρησαν πρὸς τούτους κατὰ τὰς αὐτὰς περιπτώσεις ἐξοχὰς χρυσιζούσας ἐπὶ τῶν διαφόρων σημείων τοῦ Σεληνικοῦ δίσκου. Αὐταὶ αἱ ἐξοχαὶ ὑπετέθησαν φλόγες, νέφη, ὄρη. Κατὰ τὸν Ἀραγῶ, αἱ ἐξοχαὶ αὗται ἐξηγοῦσι τὴν ὑπόθεσιν τῶν κυμαινόμενων νεφῶν τῶν ὑπαρχόντων εἰς τὴν διαφανῆ Ἀτμοσφαῖραν, ἣτις περιβάλλει τὴν φωτὸσφαιραν τοῦ Ἡλίου.

§. 20. Ὡς ἐκ τῆς παραδόξου μεταβάσεως τῆς ἡμέρας εἰς τὴν νύκτα κατὰ τὰς ὀλικὰς τοῦ Ἡλίου ἐκλείψεις, τὰ ζῶα πάσχουσι παθήσεις τινὰς, ὧν ὀλίγας θέλομεν καὶ ἐνταῦθα ἀναφέρει.

Διηγούνται ὅτι κατὰ τὴν ἐκλείψιν τῆς 26 Ἰουνίου 1842, νυκτερίδες νομίζουσαι τὴν νύκτα ἀρχομένην, ἐγκατέλειπον τὰς φωλεὰς αὐτῶν· μία γλαυκὴ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ πύργου τοῦ Ἁγίου Πέτρου. Αἱ χελιδόνες ἠφαινόθησαν, αἱ ὄρνιθες ἔτρεξαν εἰς τὰς κότερας τῶν βόες, οἵτινες περιεφέροντο ἐλευθέρως εἰς κοιλάδα τινὰ διευθετήθησαν κύκλῳ, συσπειρωθέντες οἱ μὲν πρὸς τοὺς δὲ, ὡς ἐάν ἐπρόκειτο ν' ἀποκρούσωσιν ἐνδεχόμενον κίνδυνον. Εἶδον, λέγει σοφός τις, ἵππους νὰ κατακλιθῶσιν, ἀμὰ ἀρξαμένης τῆς ἐκλεί-

ψεως, καίτοι πρότερον ἐβάδιζον· πρόβατα διεσκορπισμένα ἐπὶ λεμῶνος νὰ ἐνωθῶσι ταχέως, ὡς εἰς ἀπόκρουσιν κινδύνου· ὄρνιθὰ νὰ συσπειρωθῶσιν ὑπὸ τὰς πτέρυγας τῆς μητρὸς· περιστερὰν ἐκπεπληγμένην ὑπὸ τοῦ σκότους νὰ πέσῃ καταζαλισμένη καὶ νὰ ἀνασηκωθῇ μετὰ τὴν ἐκ νέου ἐμφάνισιν τοῦ Ἡλίου.

§. 21. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐκλείψιν ἀναφέρει ὁ Ἀραγῶ, κύριός τις εἶχε στερήσει τὸν κύνα αὐτοῦ τροφῆς· εἰς δὲ τὴν στιγμήν, καθ' ἣν ἐμελλε νὰ συμβῇ ἡ ὀλικὴ ἐκλείψις, ἐρύφη τεμάχιον ἄρτου εἰς τὸ ζῶον, ὅπερ ἤρχισε νὰ καταβιβρώσκη αὐτό, ὅταν αἱ τελευταῖαι ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἐχάνοντο. Αἴφνης ὁ κύων ἀπῆκε τὸν ἄρτον καὶ τὸν ἔλαβε πάλιν μετὰ τὸν ὀλόκληρον φωτισμὸν τοῦ ἡλίου. Εἰς ἄλλος κύων κατέφυγε μετὰ τῶν κνημῶν τοῦ κυρίου αὐτοῦ, ὅταν ὁ ἥλιος ἐκρύβη.

§. 22. Εἰς μίαν πεδιάδα λέγει ὁ αὐτὸς Ἀραγῶ, ὀμιλῶν περὶ τῆς αὐτῆς ἐκλείψεως, ὄρνιθες εἰς τὴν στιγμήν τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως ἐγκατέλειπον τὰς κριθὰς, ἃς πρὸ ὀλίγου εἶχον δώσει αὐταῖς, καὶ κατέφυγον εἰς τὴν κοίτην αὐτῶν. Μία ὄρνις περιστοιχιζομένη ὑπὸ τῶν νεοσσῶν ἔσπευσε νὰ συναθροίσῃ αὐτοὺς ὑπὸ τὰς πτέρυγας αὐτῆς.

§. 23. Ὁ Rambosson λέγει ὅτι εἶχε τις τρία πτηνὰ, ἅτινα πρὸ τῆς ἐκλείψεως εἶδεν ὑγιέστατα, μετὰ δὲ τὴν ἐκλείψιν εἶχεν ἀποθάνει τὸ ἐν αὐτῶν. Μύρμηκες βαδίζοντες ἐσταμάτησαν καθ' ἣν στιγμήν ὁ ἥλιος ἠφανίσθη ἐξ ὀλοκλήρου, ἀλλὰ δὲν ἐγκατέλειπον τὸ φορτίον, ὅπερ παρέσυρον· ἐξηκολούθησαν δ' ἔπειτα τὸν δρόμον αὐτῶν, ὅταν τὸ φῶς ἐπανέλαβε δυνάμιν τινα. — Μέγας ἀριθμὸς μελισσῶν, αἵτινες εἶχον ἐγκαταλείψει τὴν κυψέλην αὐτῶν ἀνατείλαντος τοῦ ἡλίου, ἐπανῆλθον πρὸ τῆς στιγμῆς τῆς ὀλικῆς ἐκλείψεως, ἐξελοῦσαι, ὅταν τὸ ἐκλιπὸν ἄστρον ἐπανέλαβε τὴν λάμψιν αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 29 Δεκεμβρίου 1870

Γ. Α. ΜΑΝΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΑΟΥΛΑ Η ΒΑΣΤΙΑΝΗ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΚΟΡΣΙΚΑΝΟΝ

[Μετάφρασις]

— Ἀπιστε! Καθ' ἣν στιγμήν οἱ Γενουῖται ἠτομάζοντο νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν διὰ τῆς Πύλης τοῦ Ἐσταυρωμένου, οὐ εἶδες εἰς τὸν Γάλλον στρατηγὸν τὴν οἰκίαν τοῦ Βιβάλδι ὡς τὴν μᾶλλον εὐκόλον πρὸς εἰσπήδησιν.

— Τρομερὸν ψεῦδος! κατὰ τὴν ὥραν ἐκείνην ἰστάμην ὀπισθεν τοῦ Λέοντος καὶ ἀπὸ τῆς λέμβου μου ἔστειλα εἰς τὸν Ἄδην πλείστους ἐκ τῶν ἐπιζητούντων τὰ τεῖχη Λιγυστινῶν (1) καὶ Γάλλων.

Οὕτως ἐφιλονεῖκον ἐν τῷ καταλύματι τοῦ ἁγίου Ἰακώβου παρὰ τὸν λιμένα τῆς Βαστίας (2) δύο γενναῖοι νέοι Κορσικανοί, ὧν ὁ εἰς ἦν στρατιώτης τῆς γραμμῆς, ὁ δ' ἕτερος δεκανεὺς ἐν τῇ ναυτοφυλακῇ.

Συνέβαινε δὲ τοῦτο κατὰ τὸ 1768, κατ' ἣν ἡμέραν ἡ Κορσικὴ μετὰ τὰς ἡρωϊκότητας αὐτῆς πράξει πρὸς ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῆς κυριαρχίας τῶν Γενουιτῶν, ἠττήθη καὶ ὑπετάγη τῇ συμπτῶσει τῶν Γάλλων, εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ Ἁγίου Γερμανοῦ. Τὸ ξηνοδοχεῖον τοῦτο ἦν πλήρες στρατιωτῶν καὶ ναυτικῶν Γάλλων, Λιγυστινῶν καὶ Κορσικανῶν, οἵτινες μετ' ὑβριστικῆς θρασύτητος ἐξεθείζον τὴν κατὰ τὴν μάχην ἀνδρείωντων καὶ τῶν εἰσβαλόντων τὴν γενναϊότητα.

Ὁ οἶνος καὶ ἡ ἔθνη φιλοτιμία ἐπὶ τοσοῦτον ἐξῆπτον τὴν ἔριν τῶν δύο ἐκείνων, ὥστε ἦσαν ἔτοιμοι νὰ κτυπηθῶσι διὰ τῶν μαχαιρῶν, ἀν' ἡ παρουσία τῆς χαριστάτης θυγατρὸς τοῦ ξηνοδόχου, ἐπιτηδείας νὰ φέρῃ ποτὰ καὶ φαγητὸν εἰς ἕκαστον ἐξ αὐτῶν καὶ νὰ γλυκοκυττάξῃ τοὺς μᾶλλον ἐξημμένους εἰς τὴν φιλονεικίαν, δὲν προσεπάθει νὰ τοὺς καταπραῖνῃ.

(1) Ἦτοι ἐκ τῆς Ἰταλικῆς ἐπαρχίας Λιγυστικῆς ἢ Λιγυστινῆς (Λατ. Liguria).

(2) Πόλις τῆς Κορσικῆς ἀνήκουσα εἰς τὴν Γαλίαν.

Ἡ Παύλα εὐχαριστήθησα διὰ τὴν νύκτα τῆς ὑπεξέφυγεν ἐκ τῶν ταρχυωδεστάτων φιλονεικιῶν, ὅπως ὑπηρετήσῃ πλοίαρχόν τινα, πρὸ μικροῦ ἐν τῷ ξηνοδοχεῖῳ εἰσελθόντα καὶ διατάξαντα κάτι τι ἵνα δειπνήσῃ· ὁ νεοελθὼν, τοποθετηθεὶς μακρὰν τῶν ἄλλων, ἐκάθητο εἰς τράπεζαν ἀπέναντι εὐπροσποῦς νεανίου ἐνδεδυμένου κατὰ τὴν συλήθειαν τῆς νῆσου.

— Γενουῖτα! οὐ μὲν προσφέρεις δαψιλεῖς χαρισισμοὺς εἰς τὴν Παύλαν, ἐνῶ αὐτὴ ἀπεναντίας μένει ψυχρὰ ἐνώπιον ἐνὸς Λιγυστινοῦ.

— Μὰ τὸν ἄγιον Γεώργιον! Κορσικανὲ, μὲ ὑβρίζεις· ἐγὼ ὀνομάζομαι Ἀμεδαῖος, ἐκ τοῦ ἁγίου Πέτρου τῆς Ἀρένης. Ἐξέλιθε ἀπ' ἐδῶ καὶ βλέπομεν ἂν θὰ ἐπιστρέψῃς· βλέπομεν ἂν θὰ σ' ἀρήσω εἰς τὴν ζωὴν.

Ὁ νέος Κορσικανὸς ἀπεποιήθη νὰ ἐξέλθῃ τοῦ ξηνοδοχεῖου. Ἡ δὲ Παύλα ἔσπευσε νὰ κατασβέσῃ ἔριδα ἀναφθεῖσαν ἐξ αἰτίας τῆς. Καθησύχασε τὴν θύελλαν, κατεπράυνε τοὺς δύο ἀνταρστας καὶ ἠθέλησε νὰ δώσῃ πρὸς ἀλλήλους τὴν χεῖρα καὶ νὰ πῶσι πρὸς σωτηρίαν τῆς δαμασθείτης, ἀλλ' οὐχὶ ἠττήθεισῃς Κορσικῆς.

— Καὶ ἐγὼ καλοῦμαι Βίτος Βακκιαγαλοῦπος— εἶπεν εἰς τὸν Λιγυστινὸν ὁ νέος Κορσικανὸς, ἅμὰ ἠσθάθη ἐαυτὸν ἐλεύθερον ὄρη. Ὁ πλοίαρχος ἐδείπνησεν ἡσύχως καὶ εἶτα ἀπῆκε τὸ ξηνοδοχεῖον χαριστικῶν τὴν Παύλαν καὶ τὸν Βίτον, οἵτινες καθαρὰ ἐφαινότο ὅτι ἦσαν ἐρασταί. Τὰ φύλλα κατὰ τὸ μελαγχολικὸν φρονώπωρον ἐγκαταλείπουσι τὸ δένδρον των, οἱ φίλοι τῆς παιδικῆς ἡλικίας καθίστανται ξένοι κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτῶν ἡλικίαν· ἀλλ' ὁ ἔρωις δὲν ἀποσπάται ἐκ τῆς καρδίας εἰς ἣν ἅπαξ ἰσχυρῶς προσκολληθῆ. Ὁ Ἀμεδαῖος ἐπέστρεψεν εἰς τὸ πλοῖόν του, διέταξε ν' ἀναπετάσων τὰ ἰστία ἵνα κινήσῃ διὰ τὴν Βρασίλην (1)· ἐπροσπάθησε νὰ λησμονήσῃ τὴν Παύλαν, οὐδὲ πλέον εἰσῆλθεν εἰς τὸ κατάλυμα τοῦ ἁγίου Ἰακώβου· ἀλλ' ἡ καρδία του ἦτο θαθεῶς τετραωμένη, καὶ ἐκ τῆς Βαστίας δὲν ἠδύνατο νὰ κάμῃ βῆμα. Παρῆλθον δώδεκα ἡμέραι ἀπὸ τῆς προεκτεθείσης σκηπῆς, ὅτε ὁ Βίτος Βακκιαγαλοῦπος ζηλοτυπῶν πρὸς τὸν πλοίαρχον Ἀμεδαῖον δὲ δὲν ἔβλεπε ἀναχωροῦντα ἐκ Βαστίας, κατακλήρη ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἀδημονίας, ὥστε προσέφερε τὴν συζυγικὴν του χεῖρα εἰς τὴν Παύ-

(1) Πόλις τῆς Σαρδηνίας.

λαν, και τῇ ὑπεστέθη· να τὴν φέρῃ εἰς τὴν Ἀμερικὴν, ἐνθα ἐξῆ εἰς θεὸς του, ὅστις ἀπειράκις τὸν παρεκάλεσε· να ὑπάγῃ να τὸν ἐπισκεφθῇ. Ὁ πατὴρ τῆς Πάουλας συγκατετίθη εἰς τὸν προταθέντα γάμον, και κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς εὐτυχούς ταύτης τῆς μνηστούσεως ἡμέρας ὁ Βίτος παρεκάλεσε τὴν Πάουλαν να ἐξέλθῃ μετ' αὐτοῦ εἰς διακτέδαπν.

Ὁ οὐρανὸς ἦτο γαλήνιος ἢ θάλασσα ἤρεμος, ὡς ἡ ψυχή τοῦ δικαίου· μαρτυρική και θελοκτικὴ ἦν ἡ ὄψις τῆς φύσεως, ὡς ἡ τελευταία τῆς εὐδαιμονίας ἡμέρα.

— Πάουλα, ἀς ἐξέλθωμεν τοῦ λιμένος· ἀς ἀπολαύσωμεν μᾶλλον ἐλευθέραν τὴν θέαν τῆς θαλάσσης, ἀπείρου και ἀτελευτήτου, ὡς ὁ ἔρως ὅστις μᾶς ἐνόει· πρὸς τὸ σπήλαιον τοῦ Κορσικικοῦ ἀκρωτηρίου!

— Δὲν βλέπεις τὸ σκοτεινὸν ἐκεῖνο νέφος, ὅπερ πρὸς νότον ἐγείρεται; Δὲν ἀκούεις τὸν συριγμὸν τῆς ἀλκυόνος, ἥτις ἀγγέλει τρικυμίας;

— Μὰ τὴν Παναγίαν μας! ὁ συριγμὸς τῆς ἀλκυόνος εἶναι ἄσμα ἔρωτος· οἱ ἀνεμοὶ τοῦ Ἀπεννίνου διώκουσι τὰ νέφη. Ἐλθέ, Πάουλα, ὑπάγωμεν εἰς τὸ σπήλαιον τοῦ Κορσικικοῦ ἀκρωτηρίου.

— Βιτέ μου, δὲν φοβεῖσαι σὺ τὰ πνεύματα τῆς θαλάσσης, τὰς περιπετείας τρικυμιάδους νυκτός;

— Ὅχι, Πάουλα. Τὰ πνεύματα τῆς θαλάσσης εἶναι σύμβολον τῆς μεγαλειότητος τοῦ Θεοῦ· παρηγοροῦσι τοὺς λυπημένους, οἵτινες ἐμπιστεύονται εἰς αὐτὰ τῆς καρδίας των τὰ μυστήρια. Ἐλθέ εἰς τὸ Κορσικὸν ἀκρωτήριο.

— Ὁ ἥλιος ἔδυσε, ἢ ἀλκυὼν ψάλλει πάλιν, τὰ νέφη πυκνοῦνται. Βιτε, φοβοῦμαι διὰ σέ.

Ἡ νεῆς τέλος ἐνέδωκεν. Ἐντὸς ὀλίγου οἱ δύο ἐραστὴ ἦλθον εἰς τὴν γλῶσσαν τῆς γῆς, ἥτις ὀδηγεῖ πρὸς τὸ Κορσικὸν ἀκρωτήριο. Εἰσῆλθον εἰς τὸ σπήλαιον πλήρεις ἔρωτος και δεόμενοι τοῦ Θεοῦ να τύχωσι τῆς παρκευασθείσης παρ' αὐτῶν εὐτυχίας.

Μόλις εἶχε δύσει ὁ ἥλιος, ὅτε πνεύτας βίαιος ἀνεμὸς ἐξήρπυε τὴν ὄρσην τοῦ οὐρανοῦ και τῆς θαλάσσης. Τὰ κύματα ἀφρίζουσι, πλῆττοντα μακροῦς· τὰ νῆα τοῦ σπήλαιου. Ἀναβάνουσαν εἰσδύουσαν εἰς τὴν ὄψη

αὐτοῦ· και οἱ εὐδαίμονες ἐρασταὶ κινδυνεύουσι να καταποντισθῶσι. Πέρι αὐτῶν σκότος και ἐρημία· πάντα ἤδη λέμβος, πᾶν πλοῖον ὠχυρώθη εἰς τὸν λιμένα. Τί θὰ κάμωσιν οἱ δυστυχεῖς οἵτινες δὲν δύνανται πλέον να ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ὁδὸν, ἣν ἡ μανία τῆς θαλάσσης ἐξήρπυε; *Il est si triste!*

— Βιτέ μου, δὲν σοὶ τὸ εἶπα; ἀς με θάψῃ ἡ θάλασσα, ἀλλὰ μετὰ σοῦ ἀνέκραξεν ἡ Πάουλα, ἀπειλησμένη κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην στιγμὴν και ἀναβᾶσα ἐπὶ τῆς ὀψείας ἀκρας τοῦ σκοπέλου, ἐξέβλεπεν τὸν λευκὸν κεφαλόδεσμόν της, ἵνα ὑψώσῃ σημεῖον βοήθειας. Ὁ Βίτος τὴν συνέσφιγγε· και μεθ' ὅσης ἡδύνατο πνοῆς ἐφύσησε τὸ ἐπὶ τῆς ζώνης του κεράτιον ὅπως προσκαλέσῃ πλοῖα· ῥόν τι πρὸς σωτηρίαν των.

Ἦσαν ὅλην διήρκεσεν ἡ ἀγωνία των, δεινότερα τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ὅτε μία γαλιέα, κινήσασα ἐκ τοῦ λιμένος διευθύνθη πρὸς τὸ Κορσικὸν ἀκρωτήριο.

— Ἐσώθημεν, Πάουλα, ἐσώθημεν· και οὕτω λέγων και κατασπαζόμενος τὴν ἐρωμένην του, καταβαίνει μετ' αὐτῆς εἰς τὴν θάλασσαν, ἵνα πηδήσωσιν εἰς τὴν λέμβον ἥτις ἤρχετο να τοὺς παραλάβῃ.

— Πρὸς τὸν σκοπέλον, πρὸς τὸν σκοπέλον, ἐφώναζον ἀλλήλοδιαδόχως τρεῖς ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς λέμβου· και ἦσαν ἤδη ἔτοιμοι να ἐγγίσωσι τὴν ἀκρὰν τοῦ ἀκρωτηρίου, ὅτε ὄρσιλον κύμα ἀπεμάκρυνεν αὐτοὺς ἰκανὸν διάστημα. Δὲν ἀπεχώρησαν ὅμως μετ' ὀλίγον εὐρίσκοντο πάλιν πλησίον τοῦ σκοπέλου· ἀλλ' οἱ δύο ἄνθρωποι οὗς ἦλθον να σώσωσι και ὀδηγήσωσιν εἰς τὸν λιμένα, ἀφανισθέντες και καταποντισθέντες ὑπὸ τῆς θαλάσσης, δὲν ἔτεινον πρὸς τοὺς ἐλευθερωτάς των πλέον τοὺς βραχίονας.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς βοῆς, τῆς τρικυμίας και τῶν μυκηθμῶν τῶν κυμάτων ἄτινα ἐμάστιζον τοὺς σκοπέλους ἐκεῖνους, ἠκούσθη φωνὴ ἀνθρώπου μεγαλοφώνως κράζοντος: Χίλια δουκᾶτα ἔχει ὅστις τὴν σώσει.— Ἦτον ὁ Βίτος, ὅστις μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἐξέβαλεν ἐκτὸς τῶν μαινωμένων κυμάτων τὴν κεφαλήν, ὅπως ζητήσῃ εὐσπλαγγίαν τοῦλάχιστον διὰ τὴν Πάουλαν, ἥτις κινδυνεύει να πνιγῇ.

— Ταχέως εἰς τὰ κύματα, κράζει ὁ κυβερνήτης εἰς τοὺς δύο τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Βίτος ἐξήλθη πρῶτος τῶν κυμάτων, ἀλλὰ με

κρανίον κατεθραυσμένον ἐπὶ τῶν σκοπέλων, ἐξήλθη πτώμα· ἡ δὲ Πάουλα ἠμιζώσα ἀπετίθη εἰς τὸ πλοῖον.

— Εἰς τὸν λιμένα, εἰς τὸν λιμένα και ταχέως· μὲ ὅλην τὴν δυνάμιν σας τὰς κώπας γενναῖοί μου, ἐκράνυσε τότε ὁ πλοίαρχος καταρώμενος τὰ σκότη, ἄτινα ἀπέκρυπτον τὴν ὄψιν τῆς παρ' αὐτοῦ ἐλευθερωθείσης νεανίδος.

Ἐπράνυετο ὁ ἀνεμὸς, ἐπανέκαμπεν ἡ ἠρεμία εἰς τὴν θάλασσαν, ὅτε ἡ ναὺς εἰσῆρχετο εἰς τὸν λιμένα. Ἡ Πάουλα, ἀνοίξασα τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶδεν αὐτὴν εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Ἀμεδαίου:— Προτιμῶ ν' ἀποθάνω ἢ να σωθῶ ὑπὸ σοῦ, — ἀνέκραξεν ἡ δυστυχὴς και ἐφίλησε τὸ πτώμα τοῦ νεκροῦ Βίτου, ὅστις ἔμενον εἰσέτι ἐπὶ τοῦ πλοίου.

Κομισθεῖσα εἰς τὴν Βαστίαν και ἀποδοθεῖσα εἰς τοὺς γονεῖς της ἡ Πάουλα ἠσθένησε τοσοῦτον βαρέως, ὥστε μετὰ δύο μῆνας ἐπανεῦρε τὸν σύζυγόν της εἰς τὸν οὐρανόν. Πολλοὶ διεγινῶνται ὅτι ἀπολέσασα τὸ λογικὸν της ἐρείρηθη εἰς τὴν θάλασσαν πλησίον τοῦ ἀπαισίου ἀκρωτηρίου, ὅπως ἀποθάνῃ εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν ἐξ ἧς ὁ Βίτος ἐξέβληθη πτώμα.

Ὁ ἐπισκεπτόμενος τὸ Σπήλαιον τοῦ Κορσικικοῦ Ἀκρωτηρίου παρὰ τὴν Βαστίαν ἀναμνησθεταὶ τοῦ θλιβεροῦ τέλους τῶν ἀπερισκέπτων και δυστυχῶν τούτων ἐραστῶν.

ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ

ΤΟΥ ΥΣΤΕΡΟΓΡΑΦΟΥ

[Adrien Huart]

Π ρ ὁ λ ο γ ο ς

Κυρίαί και κύριοι, ὅταν λαμβάνετε ἐπιστολήν μακρὰν ἢ σύντομον, μὴ λαμβάνετε τὸν κόπον να ἀναγνώσῃτε αὐτὴν ἅμα ὡς ἰδίητε ὅτι μετὰ τὴν ὑπογραφήν ἔπεται ὑστερόγραφον.

Ἡ ἐπιστολή οὐδὲν σημαίνει· τὸ ὑστερόγραφον δεικνύει τὸ πᾶν. Χάριν τοῦ ὑστερογράφου γράφονται πολλάκις τέσσαρες σελίδες.

Περὶ τούτου δυνάμεθα να εἰς φέρωμεν ἀπειρα παραδείγματα.

+

Ἐρωτικὴ ἐπιστολή.

Κυρία,

Τὰ πάντα γνωρίζω. Μὲ ἠπατήσατε ἀπρεπέστατα. Τὴν Κυριακὴν δὲν ἐξήλθατε μετὰ τῆς θείας σας, ἀλλὰ μετὰ τινος ἀξιοματικοῦ τοῦ ἱππικοῦ.

Δὲν θέλω να σᾶς ἐπανῶ δω πλέον. Διὰ τοῦτο διέταξα να σᾶς ἀπαγορεύσωσι τὴν ἐσοδὸν εἰς τὴν οἰκίαν μου, ὅτε ἦλθετε σήμερον τὸ πρῶτον.

Εἶναι βέβαιον ὅτι με λυπεῖ ὁ χωρισμὸς σας, διότι σᾶς ἠγάπων.

Σᾶς ἀποστέλλω τὰς ἐπιστολάς σας, και περιμένω τὰς ἐδικὰς μου.

Ἐγινάινετε και ἐστὲ εὐτυχῆς μετὰ τοῦ ἱππέως.

Ὁ ἄλλοτε ἐδικὸς σας

ΟΣΚΑΡ

Υ. Γ. Ἐπειδὴ ὁ φίλος μου Λέων εἶναι ὁ δι' ὑποψιζόμενος ὅτι σᾶς εἶδε μετὰ τοῦ θωρακοφόρου, ὁ δὲ ἀγαπητὸς αὐτοῦ Λέων εἶναι μύωψ, προτείνω να ἐξηγηθῶμεν ἵνα βεβαιωθῶ μήπως ἠπατήθη.

Σᾶς περιμένω αὐτὴν τὴν ἐσπέραν εἰς τὰς ἐπτὰ.

+

+

Ἐπιστολή Λορέττα.

Πουλάκι μου,

Ἐπεστέθη να γράψῃς εἰς τὴν μικρὰν Ὀρτανσίαν σου κατὰ τὴν ἀπουσίαν σου. Ἐν τούτοις πρὸ ὀκτῶ ἡμερῶν ἀνεχώρησες και ἐγὼ οὐδὲ μίαν ἐπιστολήν σου ἔλαβον.

Πολὺ ὑποφέρω.

Ἡ Ἐρριέτη ἠθέλησε να με ὀδηγήσῃ εἰς τὸ θέατρον, ἀλλ' ἀπεποιήθη διότι δὲν θέλω να διασκεδάσω κατὰ τὴν ἀπουσίαν σου, ἀν και ἦτο παράστασις δράματος. Τὴν πέμπτην ἐδειπνήσα παρὰ τῇ ἀδελφῇ μου. Διέρχομαι ἐν γένει τὰς ἡμέρας μου ἀναγινώσκουσα μυθιστορήματα τοῦ ὑποκόμητος Πονσὼν δὲ Τεράλ.

Κατακλίνομαι ἐνωρίς διὰ να σε ὄνειρεύομαι.

Γράψε μου ἀμέσως, ἄλλως θὰ σε τιμωρήσω ὅταν ἐπιστρέψῃς.

Ἐν τούτοις μυρία φιλήματα.

ΟΡΤΕΝΣΙΑ

Υ. Γ. Στείλε μοι διακόσια πενήτηντα φράγκα διὰ νὰ πληρώσω τὸ ἐνοίκιόν μου.

* *

Ἐπιστολὴ αἰτητικὴ συγγνώμης.

Κύριε,

Χθὲς τὸ ἑσπέρας εἰς τὸ καφενεῖον ἐδείχθητε ἀδέξιος καὶ ἐκαθήσατε ἐπὶ τοῦ πίλου μου· σὰς ἀπεκάλεσα εὐήθη· φαίνεται δὲ ὅτι ἢ ἐπίκλησις αὐτῆ δὲν σὰς ἤρесе, ὥστε ἐστειλάτε σήμερον ἓνα τῶν φίλων σας νὰ μοι ἀναγγείλῃ ὅτι πρέπει νὰ στείλω τοὺς μάρτυράς μου, ἂν δὲν ἀνακαλέσω τὴν λέξιν, ἢν χθὲς τὸ ἑσπέρας σὰς ἀπέδωκα.

Κύριε, σὰς εἰδοποιῶ ὅτι, καὶ ὅτε ἀκόμη ἔχω ἀδικον, δὲν συνειθίζω νὰ τὸ ἀναγνωρίζω. Ἄν θέλετε αἶμα, θὰ τρέξῃ ἐκ τοῦ σώματός μου ἢ ἐκ τοῦ ἰδικού σας.

Ἐκλέξατε τὸ πιστόλιον ἢ τὸ ξίφος, μοι εἶναι ἀδιάφορον.

Περιμένω τοὺς μάρτυράς σας.

Λαμβάνω τὴν τιμὴν νὰ σὰς χαιρετήσω.

ΛΑΟΛΕΣΧΟΣ,

Ἐπιλοχίας τῆς ἐθνοφυλακῆς.

Υ. Γ. Ἀνοίγω τὴν ἐπιστολήν μου ἵνα σὰς προσθέσω ὅτι διάκειμαι ἐν ἀπελπισίᾳ. Ἡ σύζυγός μου ἀνέγνωσεν ὑπεράνω μου ἰσταμένη ὅτι σὰς ἔγραψα ἀνωτέρω.

Ἐρόφθη ἐπὶ τοῦ τραχήλου μου δεομένη νὰ συλλογηθῶ τὰ τέκνα μας. Δὲν θὰ ἐδίδον προσοχὴν ἀλλ' εἶναι ἔγγυος πρὸ δεκαπέντε ἡμερῶν.

Ορεῖτε νὰ ἐνοήσετε, κύριε, ὅτι ἐν τῇ καταστάσει ἐν ἣ εὑρίσκειται ἡ παραμικρὰ συγκίνησις θέλει τῇ ἐπιφέρει τὸν θάνατον.

Τῇ ὠρίστην λοιπὸν νὰ μὴ μονομαχήσω. Εἶμαι ἔτοιμος νὰ καταπατήσω τὴν φιλοτιμίαν μου καὶ νὰ σὰς ζητήσω συγγνώμην.

Ἀνακαλῶ τὴν λέξιν εὐήθης.

* *

Ἀποποίησης συγκοικεσίου.

Ἀγαπητὴ κύριε Βριδού,

Εἶναι ἀληθὴς ἢ εἰδησις ἢν ἔμαθον;

Φαίνεται ὅτι ὁ ὑπάλληλός σας ὅστις κατεῖχε τὴν περιουσίαν σας ἀπέδρα εἰς Βέλγιον κλέψας ἑξακοσίας χιλιάδας φράγκων.

Εἶναι φοβερὸν δυστύχημα καὶ σὰς συλλυποῦμαι· διότι πρόκειται νὰ νυμφευθῶ τὴν κόρην σας.

Ἀλλὰ, μολοντί δὲν ἔχει πλέον προίκα, ἑξακολουθῶ ἐπιθυμῶν νὰ γίνω σύζυγός της. Εἶμαι τίμιος ἄνθρωπος ἐγώ, Κύριε Βριδού.

Εἶμαι νέος, θὰ ἐργασθῶ διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας πλέον περιουσίαν.

Σὰς γράφω ἀμέσως ὡς ἔμαθον τὸ ὀλέθριον συμβεβηκὸς καὶ σὰς διαβεβαίω ὅτι τηρῶ τὰς προτέρας διαθέσεις ὡς πρὸς τὴν δεσποινίδα.

Σὰς δεξιούμαι ἀπὸ καρδίας.

ΛΕΩΝ ΔΕ ΒΡΕΙΑ

Υ. Γ. Κατὰ σύμπτωσιν συνέβη καὶ εἰς ἐμὲ μέγα δυστύχημα. Ἡ Ἀμερικανὴς ἢν εἶχον γνωρίσει κατὰ τὴν ἐν Νέα Ὑόρκη διαμονήν μου ἦλθεν εἰς Παρισίους μετὰ παιδίον οὐτινος εἶμαι ὁ πατήρ, ὡς μοι ἀποδεικνύει, καὶ ἡ γυνὴ αὐτῆ δὲν εἶναι ἰκανὴ νὰ ψευθῇ. Τῇ ἐγνωστοποίησα τὰς προθέσεις μου· αὐτὴ δὲ μοι ἀπεκρίθη ὅτι δὲν ἐπιθυμῶ νὰ καταστρέψῃ τὸ μέλλον μου, ἀλλ' ἀπαιτεῖ ἵνα αὐτὴ καὶ τὸ τέκνον μας ζήσωμεν οἰκογενειακῶς μετὰ τῆς νομίμου συζύγου μου. Δὲν ἐτόλμησα νὰ ἀποποιηθῶ τὴν πρότασίν της, διότι δύναται νὰ φονεύσῃ ὑμᾶς, τὴν θυγατέρα σας καὶ ἐμέ.

Λάβετε τὴν καλοσύνην νὰ ἐρωτήσητε τὴν δεσποινίδα ἂν ἢ συμβίωσις αὐτῆ δὲν τῇ ἀπαρέσκη.

* *

Διὰ δυσφημισμῶν.

Ἀγαπητὴ μοι συμπατριῶτα,

Σπεύδω νὰ σὰς συγχαρῶ διὰ τὴν ἐπιτυχίαν σας. Ἴδου λοιπὸν ὑμεῖς βουλευτῆς! Εἶναι ὠραία νίκη, διότι ὁ ὑποψήφιος τῆς ἀντιπολιτεύσεως εἶχε μερίδα ἰσχυράν.

Ἦδη θὰ χαίρετε μεγίστην ἐπιρροὴν παρὰ τῇ κυβερνήσει· θέλετε ἐπομένως μὲ ὑποχρεώσαι ἀπέριωσ· ἂν ἠθέλατε διορίσει τὸν υἱόν μου Ἀνατόλιον παρὰ τινι ὑπουργείῳ.

Στηρίζομαι μετὰ πεποιθήσεως εἰς τὴν προστασίαν σας.

Ἄν κατορθώσητε νὰ διορισθῇ θέλετε τύχει τῆς εὐγνωμοσύνης τοῦ ἀρχαίου φίλου σας

ΒΑΛΑΝΔΑΡ

ΑΤΤΙΚΑΙ ΝΥΚΤΕΣ

ΟΙ ΑΔΕΛΦΟΙ

ἢ

ΓΑΛΑΤΕΙΑ

ΔΡΑΜΑ

Ἀρμερῶται Νικ. Οἰκονομίδης — εἰς Σμύρνην

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΩΤΗ

Θάλαμος κεκοσμημένος διὰ χρυσοῦ καὶ βύσσου. Κλίνη λευκόπεπλος μετὰ πολυπτύχων καὶ πλουσιωτάτων αὐλαϊῶν, εἰς τὸ βάθος. Ἀντικρὺ καὶ δεξιᾷ φαίνεται βωμός· τῆς ἡμιστοῦ ἐπάνω τῆς ὁποίας ἴσταται γιονυδὸς τῆς Ἀφροδίτης μαρμαρίνον ἀγάλμα. Μέτρι λαγόνος γυμνόν, καλύπτεται τὸ ὑπόλοιπον τοῦ σώματος διὰ λευκῆς καλύπτρας ἢ πέπλου λεπτοτάτου, οἰνοῖ πεσόντος, ἐλαφρῶς δ' ἐπικλινῆς πρὸς τὰ ἐμπρῶς· διὰ τῆς εὐωνύμου πειράται πῶς νὰ κρατήσῃ τὸν καταπίπτοντα πέπλον, διὰ δὲ τῆς δεξιᾶς κρατεῖ ἀβρῶς καὶ μετὰ χάριτος ἀνεκφράστου χρυσίζον μῆλον τῶν Ἑσπερίδων πρὸς ὃ νεύουσα προσμειδιᾷ. Κόμη πλουσία καὶ ἐν χλιδῇ εἰς βοστρύχους ἀναδεδημένους ὑπὲρ τὸ μέτωπον, ὡς ἐπὶ στέμματι. Εἰς τὴν κατὰ μέτωπον βαθμίδα τῆς παστάδος κεῖται γονυκλινῆς ὁ βασιλεὺς τῆς Κύπρου Πυγμαλίων. Εἶναι οὗτος ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἐννέα. Ἡ ὦρα περὶ λύχνων ἀφάς. Ἐν τῇ θαλάμῳ οὐδεὶς καίει λαμπτήρ, ἀλλ' ἐπικρατεῖ γλυκὺ σκιοφῶς, πλαττόμενον ἀπὸ τοῦ χρυσοῦ κυκλῶ κόσμου καὶ τῆς λαμπρότητος τοῦ ἀγάλματος. Ὑπερθεν τῆς κλίνης, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ πολυπτύχου κωνωπέου, φαίνεται καθήμενος μικρὸς πτερόεις Ἔρως καὶ βάλλιον οἰνοῖ χρυσᾷ κατὰ τοῦ Πυγμαλίωνος βέλη.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

Ἐξύπνα. Ἦλθον ἀπὸ τῆς ἐορτῆς σου ὅπου τόσοῦτον κῆρυθην νὰ λάβω γυναῖκα πρὸς σὲ ὁμοίαν ἢ μᾶλλον σὲ αὐτὴν, σέ. Ἐξύπνα, ὅτι μακρὸς ἤδη παρήλθε χρόνος ἐνῶ κλαίω ἐνώπιόν σου καὶ ἐκετεύω καὶ τήκομαι. ὦ, διατί νὰ μὴ μὲ ἀκούσης; Ἄν ἦσο μάρμαρον ἀπλοῦν, ἂν ἦσο ἔρημος βράχος, θὰ συνεκινῆσο εἰς τόσα μου δάκρυα, εἰς στεναγμούς μου τόσους· ἀλλὰ σιωπᾶς διότι ἔχεις

Υ. Γ. Ἐνθυμῆσθε τὰ εὐφρᾶ ἐπιγράμματα ἅτινα μοι ἐπέστελλατε κατὰ τὸ 1852; Τὰ ἀνέγνωσα πρὸ μικροῦ, καὶ δὲν τὰ εὑρίσκω ἐντελῶς κυβερνητικά. Ἄν τις ἐφημερίς τῆς ἀντιπολιτεύσεως εὑρίσκειν αὐτὰ ἤθελεν εὐχαριστήσῃ πάντας διὰ τῆς δημοσιεύσεως των! . . . Ἀλλὰ μὴ φοβῆσθε, αἱ ἐπιστολαὶ αὗται εἶναι τεθαμμέναι ἐντὸς κιβωτίου οὐτινος ἐγὼ μόνος κρατῶ τὴν κλεῖδα.

* *

Ἐπιστολὴ εὐήθους.

Φίλτατε διευθυντά!

Θέλετε μὲ ὑποχρεώσαι ἂν μοι παραχωρήσητε ἐν θεωρεῖον τὴν ἐσπέραν ταύτην. Χάρης εἰς τὴν στενήν φιλίαν μας ἐλπίζω νὰ μὴ ἀναγκασθῶ νὰ δαπανήσω τριακοντάδα τινὰ φράγκων.

Σὰς θλίβω ἐκ καρδίας τὴν χεῖρα καὶ σὰς εὐχαριστῶ χιλιάκις.

ΚΡΕΤΙΝΕ

Υ. Γ. Ἡ σύζυγός μου ὑπὸ καταρροῆς προσβληθεῖσα μοι λέγει ὅτι δὲν ἐργεταὶ ἀπόψε εἰς τὸ θέατρον φοβουμένη μὴ πάθῃ.

Μὴ κρατήσητε λοιπὸν θεωρεῖον δι' ἐμέ· σὰς προειδοποιῶ δὲ διότι δὲν ἤθελον δυνηθῆ νὰ ἐπωφεληθῶ τῆς καλῆς διαθέσεώς σας. Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τούτων, διατελῶ πάντοτε εὐγνώμων πρὸς ὑμᾶς.

* *

Ἐπίσθης ἤδη, φίλε ἀναγνώστα;

Λοιπὸν, ὅταν λαμβάνης ἐπιστολήν ἔχουσαν ὀστεροῦ γραφὸν περιορισθητι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν αὐτοῦ: θὰ σὲ διδάξῃ πλείωτερα ὀλοκλήρου τῆς ἐπιστολῆς.

Β.

στήθη ανθρώπινα και βλέμματα θεού; Ἦ Ἀφροδίτη, ἡ προσφιλέστατη, ἡ μακάριος τῆς ψυχῆς μου ἀγαθία, σὲ ἀγαπῶ, ἀγαπῶ εἰς σὲ τὴν μορφήν καὶ οὐχὶ τὴν ἐνοικοῦσαν, τὴν εἰκαζομένην θεότητα. Ὁμιλήσον με, λαβὲ πνοήν, ἔστω καὶ ἂν μὲ εἴπῃ ἡ πνὴή σου αὕτη: ἂ Ἀπόθανον, ἀνέρε! ὦ, ἂς σεισθῶσι τὰ βλέφαρά σου, ἔστω καὶ ἂν τοῦτο γείνη ἵνα μὲ ἴδωσιν οἱ ὀφθαλμοὶ σου μετὰ τινος στιγμῆς ἀπνουν καὶ ἀναίσθητον.— ὦ, χίλια στήθη ἂν ἦν οὐνοὶ εἰς ἐν, θὰ μὲ συνεκίνουν τοσοῦτον πυρίνωσ ὅπως μὲ ἐκκαίεις σὺ, μάρμαρον παγετῶδες καὶ ἀφωνοῦ; Ὁμιλήσον με, διότι ἂν ὀμιλήσῃς, θὰ ἀνατείλῃ πρῶτα ὀμιλήσον με, διότι ἂν ὀμιλήσῃς θὰ ἐνωτισθῇ ἡ γῆ τῆς φωνῆς τῶν θεῶν. Ὅχι, λάλησον με, διότι ἡ σιωπὴ σου εἶναι ἔρημος τῆς Διθύης χωρὶς κλῶνον ἕνα, ἕνα ρύακα λάλησον με, διότι ἡ σιωπὴ σου εἶναι σκληρότερα τῶν θηρίων τῆς Ἰγκανίας, ἀνηλεεστέρα τῶν φίλων θετταλῆς μαχίσσης.

Ἄ, τίποτε, τίποτε!

Σιωπῆ κατακλίνων τὴν κεφαλὴν.

ΣΚΗΝΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

Ὦς ἄνω. Εἰσέρχεται τις

ΘΕΡΑΠΩΝ

Κύριε, θέλετε ν' ἀνάψω φῶς; Ὁ ἥλιος ἔδυεν.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

Ὅχι. Ἀφήσατέ με μόνον.

Ὁ θεράπων ἀπέρχεται.

ΣΚΗΝΗ ΤΡΙΤΗ

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

Ὅχι. Ἀφήσατέ με μόνον. Θέλω ἡ αὐτὴ σκοτία καὶ λύπη νὰ περιβάλλῃ τὴν φύσιν ὅποια καὶ τὴν ψυχὴν μου. Ἡ νύξ γαλουχεῖ τοὺς δυστυχεῖς, ὡς μήτηρ. Θέλω ἅμα εἰς βαθύ νυκτὸς σκότος νὰ λάμπῃ ἐν τῷ οὐρανῷ ὁ Ἐσπερος, ἐπὶ τῆς γῆς τὸ ἀγαλμά μου, θεότης ἀνίλευς.

(Ἀνεγειρόμενος καὶ ἀνατείνων τὰ χεῖράς του)

ὦ θεοί, εἶπατέ με: εἰάν ἀνάγκη, ἐγὼ μεταγγίζω ἀπὸ τῶν φλεβῶν μου εἰς τὰς φλέβας τῆς αἵμα, ἐγὼ δωροῦμαι ἀπὸ τῆς ζωῆς μου ἔτη αὐτῇ ὅλα, ὑπολειπομένων μοι μόνον ὀλίγων ὥρων! Ἀλλ' ἂς κινηθῇ τὸ

στήθος αὐτῆς τέλος, τὸ χεῖλος αὐτῆς, τὸ βῆμα τὸ ἀπαλόν... Ὁ θάλασσα ὑπὲρ τῶν μῶν, θεοί, ἐκάτομβην, θέλω ἀνεγείρῃ καὶ τῇ Ἀφροδίτῃ τοσοῦτον διαπρεπῆ καὶ ὠραῖον, ὥστε ἀπὸ τὰ βάθη ἀγκώστων ἐν τῷ κόσμῳ χωρῶν, ἀπὸ τοὺς αἰγιαλοὺς ἀπώτατου καὶ ἀτέρμιανος ὠκεανοῦ, συγκινουμένη διὰ τῆς καλῆς φήμης ἡ κόρη θέλει ἔρχεται καὶ λύη πρὸ τοῦ βωμοῦ ἐκείνου τὴν ζώνην τῆς. Ἐλεήσατέ με ζῆτῶ οὐχὶ τῶν οὐρανίων τὴν ἀθανασίαν, ἀλλὰ ν' ἀσπασθῶ μόλις τὸ ἐνθεον κάλλος, νὰ ἴδω χρυσοῦν ὄνειρον ποιητοῦ λαμβάνον ζῶν, λαλιάν, βηματισμόν... Ἀλλ' ὦ θεοὶ ἐγώϊσταί' ἀρνεῖσθε καὶ σᾶς ἐνοῶ. Θὰ προύτιμάτε μᾶλλον νὰ μεταβάλλετε ἐμὲ εἰς θεόν, ὡς τὸν Γανυμήδην, οὐχὶ ὅμως τὸ θεῖον τοῦτο ἀγαλμα εἰς ὕλην παλλομένην, γελῶσαν ἀλλὰ καὶ μόρσιμον. Ἐρρετε!... Εἴθε σκληροὶ ὅσον τὸ μάρμαρον τοῦτο, ταπεινότεροι καὶ ἀπηνέστεροι τοῦτου, ἀφοῦ ὄντες θεοὶ καὶ οὐχὶ λίθοι οὕτω φέρεσθε!... Εἴθε πλήρεις φθόνου καὶ ἀμουσίας ἀφοῦ καλεῖσθε ἔφοροι τῶν ἀνθρώπων, πλαστουργοὶ τῆς ζωῆς, ἀφίνετε αὐτοὺς καὶ ὑποφέρετε νὰ καθοράτε ἐνεοῦς, ἀναπήρους, γωλοὺς, βαρβάρους, φονεῖς, ἀθλίους καὶ πᾶν ὅ,τι ἐν ἀνθρώποις κακόν! Ἐρρετε!... Δότε μοι τὸν θάνατον τότε ἂν θὰ σβεσθῶσι τὰ ὄμματά μου, θέλω ποτισθῇ τὴν λήθην.

ΤΟ ΑΓΑΛΜΑ λαλήσαν

Μὴ βλασφημῆς. Οἱ θεοὶ τιμωροῦσιν.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ στράφεις κατάκλητος,

Οὐρανέ!... Ἦτο ἡ φωνὴ τῆς; Ἦτο ἡ φωνὴ τῆς ἢ ἡ συνειδήσις μου;

[Περιπτώσων τὸ ἀγαλμα]

Εἰπές τι; Ἦνοιγη τὸ χεῖλος σου; Μὲ ἤκουσες, Ἀφροδίτη; Ἦσο σὺ ἡ λαλήτρια; ὦ, λάλει! Διότι ἤκουσα ἀπειλήν ὡστὲ τόνον βαρβίτου. Ἀφροδίτη!...

[Ὦσει ἀκροώμενος παρὰ τὰ στέρνα τοῦ ἀγάλματος]

Ἠρεμία, ἐρημία, μόνωσις, χωρὶς παλμῶν, χωρὶς ἔλεος!—Τίς ὅμως ἐλάλησεν; Ὅστις καὶ ἂν ἐλάλησε, θεὸς ἢ δαίμων, οἱ θεοὶ τιμωροῦσιν καὶ, τιμωροῦσιν ἀφοῦ μένεις ἀνάληγτος εἰς τόσας μου ἱκεσίας, τόσους γογγυσμούς.

Σιωπῆ ἀπελπίας.

ΣΚΗΝΗ ΤΕΤΑΡΤΗ

Ὦς ἄνω. Εἰσέρχεται ὁ

ΘΕΡΑΠΩΝ

Κύριε, ἀνθρωπὸς τις φθᾶς δραμαῖος καὶ ἀγνωστος, ζῆτῆ νὰ σᾶς ἴδῃ. Φαίνεται ἀγγελος εἰδήσεων χαρωπῶν.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

Ἄς ἔλθῃ. Εἴθε νὰ ἐπέμπετο οὐρανὸθεν, ἄγγελος γαλήνης καὶ ἰλαρότητος!

Ὁ θεράπων ἀπέρχεται.

ΣΚΗΝΗ ΠΕΜΠΤΗ

Ὦς ἄνω.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ πρὸς τὸ ἀγαλμα

Διατί σιωπᾶς; Τί ὄνειροπολεῖς ἔτι, φίλη μου, σιωπηλῆ ὡς ὁ οὐρανός; Ὁ ἄρρει, ἔρχου ἐπὶ τοῦ κόσμου τοῦτου ἂν μηδὲν ἄλλο θὰ εὔρης κἂν, θὰ εὔρης ἐμέ. ὦ, πόσον σὲ ἠγάπησα, πόσον σὲ ἠγάπησα!

ΣΚΗΝΗ ΕΚΤΗ

Ὦς ἄνω. Εἰσέρχεται ὁ θεράπων καὶ μετ' αὐτοῦ ὁ ἄγγελος. Δύο ἄλλοι τῶν θεραπόντων κρατοῦσι πυρσοῦς πρὸ καὶ ὀλίγον ἀπωτέρω τῆς εἰσόδου.

Ο ΘΕΡΑΠΩΝ

Κύριε, ἴδου ὁ ἄγγελος.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ προσερχόμενος

Χαῖρε ὁ ξένος. Πῶς, πόθεν;

Ο ΑΓΓΕΛΟΣ

Χαῖρε, βασιλεῦ. Μετὰ τινος στιγμῆς ὁ πλανηθεὶς ἐν μέσῳ τῶν βαρβάρων λαῶν τῆς Σκυθικῆς, ὁ μνηθεὶς τὰ ἱερὰ σκότη τῆς Αἰγύπτου, ὁ ἀναμετρήτας τὰς ἀβύσσους τοῦ ὠκεανοῦ ναυαγός, ὁ ἀπόβλητος τῆς πατρικῆς στραγγῆς καὶ ἐστίας, ὁ ἀδελφός σου Ρέννος, φθάνει ἐνώπιόν σου. Ἐγὼ πιστὸς αὐτοῦ ἱππῆς, φέρω πρῶτος τὰ εὐαγγέλια καὶ χαιρετίζω τὸν βασιλέα καὶ ἀδελφόν.

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

Ὁ ἀδελφός μου Ρέννος!... Φθάνει ἐνώπιόν μου μετὰ τινος στιγμῆς!... ὦ θεοί, σύγνωτε, σύγνωτέ με γογγύσαντα!

[Πρὸς τὸν ἄγγελον]

Χαῖρέ μοι καὶ αὐτῆς ὁ τὸ κάλλιστον ἐπειπὼν ἐν τῷ βίῳ μου ἔπος, χαῖρέ μοι ὁ ἑπαιχτός καὶ ἀδελφός τοῦ ἀδελφοῦ μου! ὦς

εὔ παρεστῆς καὶ μετὰ σοῦ οἱ θεοὶ παρ' ἡμῖν καὶ τῇ πατρίδι!

[Πρὸς τὸν θεράποντα]

Δότε τῷ ἀγαθῷ φίλῳ ἡδὺ λουτρόν καὶ βασιλείον δεῖπνον καὶ ἀπαλὴν κλίνην. Ἐγὼ μένω ὑπανοίγων τὴν ἀγκάλην πρὸς Ρέννον τὸν ἀδελφόν. Φέρετέ μοι, σπεύδετε, δέξασθε, φέρετέ μοι τὸν Ρέννον!

Ὁ ἄγγελος καὶ οἱ θεράποντες ἀπέρχονται.

ΣΚΗΝΗ ΕΒΔΟΜΗ

Πυγμαλίων μόνος. Τὸ ἀγαλμα

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ

Φέρετέ μοι τὸν Ρέννον. Ἐλθέ, ἀδελφέ μου, νὰ εὔρω εἰς τὰ θερά σου γείλη τὸ φίλημα ὑπερ τοσοῦτον ἢ ψυχῆ μου ἐδίψησε καὶ μοὶ ἠρνήθη ὁ κόσμος. Ἢ ἀπλετος στοργῆ μου λησμονεῖ τὴν ἐπὶ σὲ πατρικὴν κατάρτην.—Συγγνώμην, Ρέννε, ἂν ὁ δύσεως ἔρος μου με κρατῇ ἐδῶ δέσμιον ἐνῷ ἔρχεσαι πρὸς με· ἀλλ' ἐλθέ νὰ ἴδῃς ποῖον τὸ δεσμεῦόν με γόητρον!

[Ἀπογορησῆς ἀνάπτει πυρσὸν λαμπρότατον καὶ ἔρχεται πρὸς τὸ ἀγαλμα]

ὦ καλλονὴ καὶ ἀβρότης καὶ χάρις καὶ ἀριπρέπεια! Ἐλθέ, Ρέννε, ἐλθέ νὰ ἴδῃς...

Ἄφες με νὰ σὲ καλῶ Γαλάτεια, διότι εἶσαι λευκοτέρα τοῦ γάλακτος, διότι εἶσαι σκληρὰ ὅσον ἡ Νηρηΐς ἐκείνη πρὸς τὸν Πολύτημον. Δὸς εἰς ἐμὲ τὸ μῆλον, Γαλάτεια. Ἰδέ!

[Φέρει τὸ φῶς πρὸς τὰ στέρνα τοῦ ἀγάλματος]

Εἶδεν ὁ Πάρις τοιοῦτον κάλλος εἰς τὴν γυμνὴν Ἀφροδίτην; ὦ, εἰς τοιαῦτα στήθη εἶναι δυνατὸν νὰ μὴ ἀκούσται εἰς παλμὸς ζωῆς!

[Ἀφῆνης ἡ παρειὰ τοῦ ἀγάλματος πορφυροῦται ἀπὸ αἵδους, ἡ ἀριστερὰ χεὶρ κινεῖται αἴρουσα πρὸς τὰ ἐπάνω τὴν ἐσθῆτα, διανοίγονται ἐρασμῶς τὰ βλέφαρα ἐνῷ ἡ δεξιὰ ὀρέγεται προσφέρουσα τὸ χρυσοῦν μῆλον τῷ Πυγμαλίῳ καὶ ἡ μαρμαρινὴ κόμη λύεται πίπτουσα εἰς μελιγρόσους βοστρύχους.]

ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ ἐν ἐκστάσει χάρις ἀποβῆσκει τὸν πυρσὸν καὶ ἐνχαλιζόμενος τὴν Γαλάτειαν

ὦ θεοί!... εἶναι ἀληθές;

ΓΑΛΑΤΕΙΑ κλίνουσα πρὸς τὴν ἀγκάλην του

Πυγμαλίων, εἶσαι εὐτυχής;...

Τέλος τῆς πρώτης πράξεως.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΕΙΣ ΣΑΡΑΝ

Εκ τῶν τοῦ Ι. Ι. ΡΟΥΣΣΩ.

[Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ]

Ἐπιστολὴ πρώτη.

Εἶσαι καρδιωγώστης μου, νῆα Σάρα· σὺ μὲ κατενόησας, τὸ ἤξεύρω, τὸ αἰσθάνομαι. Ἐκατοντάκις τῆς ἡμέρας ὁ ὀφθαλμός σου περιέρχεται, κατασκοπεύει τὸ ἀποτέλεσμα τῶν θελημάτων σου. Ἀπὸ τοῦ εὐχαριστοῦ σου προσώπου, ἀπὸ τῶν σκληρῶν ἀγαθοεργιῶν σου, ἀπὸ τῶν περιφρονητικῶν θωπειῶν σου, βλέπω ὅτι ὑπερευφραίνεσαι ἐνδομύχως διὰ τὴν δυστυχίαν μου· σὺ ἐγκαυχᾶσαι μετὰ μειδιάματος ἀπελπισίας, εἰς τὴν καταβυθίζεις δυστυχίᾳ, δι' ἣν ὁ ἔρωσ δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ὄνειδος. Ἀπατᾶσαι, Σάρα· εἶμαι μὲν ἀξιολογῆτος, ἀλλ' οὐχὶ ἀξιόμιστος· δὲν εἶμαι ποσῶς ἀξιῶς περιφρονησεως, ἀλλ' ἐλέους, ἐπειδὴ δὲν ἐπαίρομαι, οὔτε ἐπὶ τῆς ηλικίας μου, οὔτε ἐπὶ τοῦ προσώπου μου· ἀγαπῶν, αἰσθάνομαι ἑαυτὸν ἀνάξιον τοῦ ἀρέσκειν, καὶ ἡ ὀλεθρία ἀπάτη, ἣτις μὲ πλανᾷ, μ' ἐμποδίζει νὰ σὲ βλέπω οἷα εἶσαι, χωρὶς νὰ μ' ἐμποδίζῃ νὰ βλέπω ἑμαυτὸν οἷος εἰμὶ. Δύνασαι εἰς πάντα νὰ μ' ἀπατᾷς, ἐκτὸς ἐπ' ἑμαυτοῦ· δύνασαι νὰ μὲ πείσης περὶ πάντων εἰς τὸν κόσμον, ἀλλὰ δὲν δύνασαι νὰ συμμερισθῆς τοῦ ἀνοήτου ἔρωτός μου. Ἡ χειροτέρα δὲ τῶν βασάνων μου εἶναι νὰ μὲ βλέπῃς, ὡς μὲ βλέπεις· αἱ ἀπατηλαὶ σου θωπεῖαι οὐδὲν ἄλλο εἶναι δι' ἐμὲ, ἢ μεγαλειτέρα ταπεινώσεις, καὶ ἀγαπῶ με τὴν φρικτὴν βεβαιότητα ὅτι δὲν θὰ δυναθῶ ν' ἀνταγαπηθῶ.

Ἔσο λοιπὸν εὐχαριστημένη. Ὡ! μάλιστα, σὲ λατρεύω· ναι, φλογίζομαι διὰ σὲ ἐκ τοῦ σφοδρτέρου ἔρωτος. Ἀλλὰ δοκίμασον, ἐάν τολμᾷς, νὰ μὲ σύρῃς μετὰ τὸ ἄρμα σου, ὡς πολὺν ἐραστὴν, ὡς γρηναῖον ἐραστὴν, θέλοντά νὰ ἐνασμενίζῃται, καὶ εἰς τὴν ἀλλόκοτον παρκορᾶν του φανταζόμενον ὅτι ἔχει δικαίωμα ἐπὶ νέας παρθένου. Οὐδέποτε θὰ ἀπολαύσῃς τοῦτο ὡς Σάρα, μὴ τὸ ἐλπίζῃς· οὐδέποτε θὰ μὲ ἴδῃς πρὸ τῶν ποδῶν σου, θέλοντά νὰ σὲ διασκεδάξω μετὰ τὴν γλώσσαν

τοῦ ἔρωτος, ἢ λέγοντά· περιπαθεῖς λέξεις. Σὺ δύνασαι νὰ μοι ἀποσπάσῃς δάκρυμα, προερχόμενα μᾶλλον ἐκ λύπης ἢ ἐξ ἔρωτος. Μειδιάσον, ἐάν θέλῃς, διὰ τὴν ἀδυναμίαν μου· δὲν θὰ γελάσῃς τοῦλάχιστον διὰ τὴν μωροπιστίαν μου.

Σοὶ ὁμιλῶ μετ' ὑπερβολῆς τοῦ πάθους μου, διότι ἡ ταπεινώσις εἶναι πάντοτε σκληρὰ, καὶ ἡ περιφρόνησις εἶναι δυσβάστακτος· ἀλλ' ὁ ἔρωσ μου, καίτοι ἐμμανῆς, δὲν παραφέρεται ποσῶς· εἶναι δὲ πάντοτε ζωηρὸς καὶ γλυκὺς ὡς σὺ· Στερηθεῖς πάσης ἐλπίδος, ἐγὼ οὐδεμίαν πλέον ἀναμένω εὐτυχίαν, καὶ δὲν ζῶ, ἢ ἐκ τῆς ζωῆς σου. Αἱ τέρψεις σου, εἰσὶν αἱ μόναι μου τέρψεις· δὲν δύναμαι νὰ ἔχω ἄλλας ἀπολεύσεις, ἢ τὰς ἰδικὰς σου, οὐδὲ θὰ συλλάξω ἄλλους πόθους, ἢ τοὺς πόθους σου. Ὁὐκ ἠγάπων δὲ καὶ αὐτὸν τὸν ἀντίζηλόν μου, ἐάν σὺ τὸν ἠγάπῃς· ἐάν σὺ δὲν τὸν ἠγάπῃς, ἐπεθύμουν νὰ ἴδωμαι ν' ἀξιοθῆ τοῦ ἔρωτός σου· νὰ εἶχε τὴν καρδίαν μου, ἵνα σὲ ἀγαπᾷ ἀξιοπρεπέστερον καὶ σὲ καταστήσῃ εὐτυχιστέραν. Οὗτος εἶναι ὁ μόνος πόθος παντός τολμῶντος ν' ἀγαπᾷ, χωρὶς ν' ἀνταγαπᾶται. Ἀγάπα, καὶ ἄς σὲ ἀγαπῶσιν, ὡς Σάρα! Ζῆσε εὐχαριστημένη, καὶ ἐγὼ θ' ἀποθάνω εὐχαριστημένος.

Ἐπιστολὴ δευτέρα.

Ἐπειδὴ ἅπαξ σοὶ ἔγραψα, θέλω καὶ πάλιν νὰ σοὶ γράψω· τὸ πρῶτόν μου σφάλμα συνεπάγεται δεύτερον. Ἀλλὰ θ' ἀναγκασθῶ ἑμαυτὸν, ἔσο βεβαία. Καὶ διὰ τοῦ τρόπου τούτου θέλεις μεταχειρισθῆ ἑμὲ κατὰ τὴν παραφροσύνην μου, ἣτις θέλει ἀποκρισθεῖς τὰ πρὸς σὲ αἰσθήματά μου, μέχρις οὗ συνέλθω. Μάτην προποιεῖσαι ὅτι δὲν ἀνέγνωσας τὴν ἐπιστολήν μου, ψεύδεσαι· τὸ ἤξεύρω, τὴν ἀνέγνωσας, χωρὶς οὐδὲν νὰ μοι εἴπῃς, δεικνύουσα ἀδιαφορίαν καὶ νομίζουσα ὅτι διὰ ταύτης μὲ ἀπατᾷς. Ἐάν σὺ ἦσαι ἡ αὐτὴ, οἷα καὶ πρότερον, τοῦτο προέρχεται, διότι ὑπῆρχας πάντοτε δολία· καὶ ἡ ἀπλότης, ἣν πρὸς ἐμὲ δεικνύεις, μοὶ λέγει ὅτι οὐδέποτε εἶχες τοιαύτην. Σὺ δὲν παροῖς τὴν παραφροσύνην μου, εἰμὶ ἵνα τὴν ἐπαυξήσῃς· σὺ δὲν εὐχαριστεῖσαι μόνον νὰ σοὶ γράψω, ἀλλὰ θέλεις προσέτι νὰ μὲ ἴδῃς πρὸ τῶν ποδῶν σου· θέλεις νὰ μὲ καταστήσῃς τοσοῦτω γελοῖον, ὅσον δυνατὸν νὰ γείνω· θέλεις νὰ μὲ θεατρί-

σῃς εἰς σεαυτὴν, ἴσως καὶ εἰς τοὺς ἄλλους· καὶ δὲν νομίζεις ὅτι θριαμβεύεις ἀρκούντως, ἐάν δὲν ἀτιμασθῶ.

Βλέπω πάντα ταῦτα, κόρη πονηρὰ, ἐκ τῆς προσπεποιημένης σεμνότητος, δι' ἣς ἐλπίζεις νὰ μὲ ἀπατήσῃς· ἐκ τῆς προσπεποιημένης σου ἀδιαφορίας, δι' ἣς φαίνεται ὅτι θέλεις νὰ μὲ παροτρύνῃς νὰ λησμονήσω τὸ σφάλμα μου, φαινομένη ὅτι σὺ ἡ ἴδια οὐδὲν γκωρίζεις. Σοὶ τὸ ἐπαναλέγω, ἀνέγνωσας τὴν ἐπιστολήν μου· τὸ ἤξεύρω, τὸ εἶδον. Ἐγὼ σὲ εἶδον, εἰσερχομένην εἰς τὸ δωμάτιόν σου, ἀφίνουσαν ταχέως τὸ βιβλίον, ἐντὸς τοῦ ὁποίου τὴν εἶχον θέσει· σὲ εἶδον ἐρυθρῶσαν καὶ στιγμιαίως δεικνύουσαν ταρχίην. Ταρχίην ἐρωτικὴν καὶ σκληράν, ἣτις εἶναι ἴσως ἀκόμη μία τῶν παγίδων σου, καὶ ἣτις μ' ἐπροξένησε περισσότερον κακὸν ἢ ὅλα τὰ βλέμματά σου. Τίς δ' ἐγενόμην ἐκ τῆς θέας ἐκείνης, ἣτις μὲ ταράττει ἀκόμη; Ἐκατοντάκις εἰς ἐκάστην στιγμὴν, ἔτοιμος νὰ ριθῶ εἰς τοὺς πόδας τῆς ἀγερώχου, ὁπόσας μάχας, ὁπόσους ἀγῶνας δὲν κατέβαλλον, ἵν' ἀναχατήσω ἑμαυτὸν! Ἐξῆλθον ἐν τούτοις, ἐξῆλθον, πάλιν ἀπὸ χαρᾶς ὅτι ἀπέφυγον τὴν ἀναξίαν χαμέρπειαν, ἣν ἐμελλον νὰ πράξω. Ἡ στιγμὴ μόνη αὕτη μ' ἐδικαίει δι' ὅλα τὰ ὄνειδά σου. Ἔσο ὀλιγώτερον ὑπερήφανος, ὡς Σάρα, περὶ κλίσεως, ἣν δύναμαι νὰ νικήσω, ἀφ' οὗ ἅπαξ εἰς τὴν ζωὴν μου ἐθριαμβεύουσα κατὰ σοῦ.

Δύστηνος! ἀποδίδων εἰς τοὺς μύθους τῆς φιλαυτίας σου τὸν ἔρωτά μου, εἴθε νὰ εἶχον τὴν εὐχαρίστησιν νὰ πιστεύσω ὅτι σὺ ἐνασχολεῖσαι δι' ἐμὲ, ἔστω καὶ πρὸς τυραννίαν μου. Ἀλλὰ νὰ καταδεχθῆς νὰ τυραννήσῃς πολὺν ἐραστὴν, τοῦτο θέλει εἶναι μεγαλειτέρα ἀκόμη δι' αὐτὸν τιμὴ. Ὅχι, σὺ ποσῶς δὲν ἔχεις ἄλλην τέχνην, ἢ τὴν ἀδιαφορίαν σου· ἡ περιφρόνησίς σου, ἀποτελεῖ ἅπασαν τὴν ἐρωτοτροπίαν σου· μὲ καταβλίβεις, χωρὶς κἄν νὰ μὲ συλλογίζεσαι. Εἶμαι δυστυχὴς καὶ μὴ δυνάμενος νὰ σ' ἀπασχολήσω τοῦλάχιστον νὰ μὲ θεωρῆς γελοῖον, περιφρονεῖς τὴν παραφροσύνην μου, μὴ καταδεχόμενη κἄν νὰ μὲ ἐμπαιζῇς. Ἀνέγνωσας τὴν ἐπιστολήν μου καὶ τὴν ἐλησμόνησας· οὐδὲν μοὶ εἶπας περὶ τῶν βασάνων μου, ἐπειδὴ δὲν σὲ μέλλει πλέον. Τί! οὐδὲν εἶμαι λιπὸν διὰ σέ! Αἱ μανίαι μου, αἱ βάσανοί μου, μακρὰν τοῦ νὰ ἐξεγείρωσι τὴν αἰκτὴν σου, δὲν

προσελκύουν τοῦλάχιστον τὴν προσοχὴν σου! Ἄχ! ποῦ εἶναι ἐκείνη ἡ γλυκύτης, τὴν ὁποίαν οἱ ὀφθαλμοί σου δεικνύουσιν; ποῦ εἶναι τὸ αἰσθητὴ ἐκείνο τὸ τῶσον περιπαθῆς, τὸ ὁποῖον φαίνεται ὅτι τοὺς ἐμψυχώνει; . . . Γυνὴ βάρβαρος! . . . ἀνάληπτος πρὸς τὸν ἔρωτά μου, τακῶς βεβαίως καὶ πρὸς πᾶν τίμιον αἰσθητὴ εἶσαι. Τὸ πρόσωπόν σου δεικνύει ψυχὴν εὐαίσθητον, ἀλλ' ἀπατᾷ, σὺ οὐδὲν ἔχεις ἄλλο ἢ θηριωδίαν. . . Ὀἴμοι, Σάρα! ἤλπίζον ἐγὼ ἐκ τῆς καλῆς σου καρδίας, παρὰ γορίαν τῆς θλίψεώς μου.

[Ἐπεται τὸ τέλος.]

Α. Ι. ΟΛΥΜΠΙΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΑΤΤΙΚΟΝ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟΝ

ΕΙΡΗΝΑΙΟΥ ΑΣΩΠΙΟΥ

Τὸ καὶ ὑφ' ἡμῶν πρότινος χρόνου μετ' εὐχαριστήσεως ἀγγελεθὲν ὡς μέλλον νὰ ἐκδοθῆ περισπούδαστον καὶ κομψὸν Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον, μετὰ διετῆ ἐκλειψίν, ἀνέτειλεν ἐφέτος ἐν τῷ Ἀττικῷ ὀρίζοντι πλήρες λαμπρότητας καὶ μεγαλοπρεπειᾶς. Ἀνθοδέσμη ζηλευτῆ, ἐν ἣ ἡ καλλιτεχνικὴ τοῦ ἐκπαιδύτου ἐκδότου Κυρίου Βίβ. Ἀσωπίου χεῖρ, συνήρμωσεν ἀβρῶς καὶ ἐπιχαρίτως τὰ τρυφερά τῶν κήπων ῥόδα, τὰ μεγαλοπρεπῆ τῶν δασῶν ἄνθη, τὰ γλαυκὰ τῶν πεδιάδων ἴα. Album πολύτιμον περιέχον ὀνόματα σοφίας, γνώσεων καὶ ἀγάπης· τὰ σεβαστὰ καὶ εὐχρημα ὀνόματα τῶν Κυρ. Κ. Ἀσωπίου, Μ. Ρενιέρη, Σ. Καστόργη, Κ. Παπαρηγοπούλου, Π. Λάμπρου, Δ. Πανταζῆ καὶ ἄλλων τὰ προσφιλῆ καὶ φιλόμουσα τῶν κυρίων Ε. Ροῦδου, Α. καὶ Γ. Παράσχων, Δ. Παπαρηγοπούλου, Ν. Καζάκη καὶ ἄλλων εὐπαιδευτῶν νέων. Βιβλιοθήκη πλουσία παντοίων φιλολογικῶν, ἐπιστημονικῶν, κοινωνικῶν, τερπνῶν καὶ ὠφελίμων γνώσεων. Φιάλη τέλος ἐκχέουσα ἀρωματώδη ποιητικὴν εὐωδίαν. Τοιοῦτον τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ 1871, τὸ τελειό-

τερον και σπουδαιότερον των Ἑλληνικῶν ἡμερολογίων.

Λυπούμεθα μὴ δυνάμενοι, ἐλλείψει χώρου, νὰ ἐκτανθῶμεν πλείοτερον εἰς κατάδειξιν τῶν ἀπείρων καλλονῶν τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀνθῶνος, εἰς ὃν ἕκαστος τῶν παρ' ἡμῖν λογίων ἐφιλοτιμήθη νὰ προσφέρῃ πολυτίμον τι ἄνθος. θέλομεν ὁμῶς προσεχῶς μεταφθεύσει εἰς τὴν Ἑθνικὴν Βιβλιοθήκην, πρὸς εὐχαρίστησιν τῶν ἡμετέρων ἀναγνωστῶν, ἓν ἐκ τῶν πολλῶν ἐν αὐτῇ ὑπαρχόντων.

Ὁ καλλιθέσθητος ἐκδότης τοσοῦτον μεριμνήσας περὶ ὕλης ἐκλεκτῆς καὶ ποικίλης, φιλολογικῆς καὶ τερπνῆς, δὲν ἠμέλησε καὶ περὶ τοῦ τυπογραφικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ κόσμου τοῦ Ἡμερολογίου του, εἰς οὐδὲν ἀναλογισάμενος τὰ μεγάλα ἐν Ἑλλάδι εἰς ἐκτέλεσιν τριούτων ἔργων προσκόμματα, τοὺς ἀπείρους κόπους, τὰ ἀπειρά ἐξόδα ἀλλὰ ζηλωτῆς παντὸς εὐγενοῦς καὶ ὠραίου, ἐφήρμωσεν ἐν αὐτῷ, καθ' ὅσον δύναται τις παρ' ἡμῖν, τὴν κομψότητα καὶ ὠραιότητα τῶν Ἑυρωπαϊκῶν Ἡμερολογίων, πλουτίσας αὐτὸ δι' εἰκόνων ἐκλεκτῶν, τύπου καλοῦ, δεσμάχτος πολυτελοῦς κεκοσμημένου δι' ἐπιχρυσῶν γραμμῶν καὶ τοῦ Παρθενῶνος.

Ἐλπίζομεν ὅτι πάντες οἱ φιλόμουσοι καὶ οἱ τὰ καλὰ ποθοῦντες, ἐκτιμῶντες τὸ σπουδαῖον τοῦτο σύγγραμμα καὶ τὴν προθυμίαν τοῦ ἐκδότου εἰς τὸ νὰ πράξῃ τι τέλειον καὶ νὰ προσφέρῃ αὐτοῖς δῶρον κομψὸν διὰ τὸ νέον ἔτος 1871, θέλουσι προθύμως ζητήσῃ ν' ἀποκτήσωσι τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον, συντρέχοντες οὕτω τὸν πολλὰ μοχθήσαντα καὶ δαπανήσαντα εὐγενῆ ἐκδότην, ὅστις ὅπως καταστήσῃ αὐτὸ τοῖς πᾶσι προσητὸν ἐτίμησεν ἀντὶ τεσσάρων μόνον φράγκων, τιμῆ διδομένη συνήθως εἰς ἀγορὰν σχολαστικῶν βιβλιῶν ἡμίσεως ὄγκου καὶ ἀξίας. ἢ εἰς τρίμηνον συνδρομὴν πατριωτικῆς ἐφημερίδος στρεφομένης εἰς πᾶν πολιτικὸν φύσημα ὡς ὁ ἐπὶ τῆς καπνοδόχης ἀλεκτρυῶν.

Τέλος συγκαίροντες τὸν ἀξιότιμον ἐκδότην τοῦ Ἀττικοῦ Ἡμερολογίου, εὐχόμεθα ὅπως καὶ κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος χαιρετίσωμεν τὴν ἀνατολὴν τοῦ φιλολογικοῦ τούτου ἀστέρου τοῦ τσαούτην διαχέοντος λάμψιν.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

— — — — —
ΣΥ

Ὅποταν ἀνεζήτησα φαιδρὰν ἐρώτων πάλην
τίνος παρθένου πλόκαμοι μ' ἐθώπευσαν χρυσοί;
τίς φίλη μου ἐπρότεινεν ἐρωτικὴν ἀγκάλην;

Σύ!

Ὅποταν σεληναία νύξ τοῦ θέρους ἐξηπλοῦτο
καὶ ἔλαμπον τοῦ οὐρανοῦ οἱ τρέμοντες πυρροί,
τίς ἐν ὠραίων ῥεμβασμῶν μὲ ἐκυλίνδου πλούτη;

Σύ!

Καὶ ὅταν νέφος πλήξῃς ἐσκότισε τὸ ὄμμα
τίς ἀγλή τὸ ἐφώτισε γλυκετὰ καὶ χρυσοί;
τίς τὴν ἐλπίδα ἔθεσεν εἰς τὸ γλυκὺ τῆς στόμα;

Σύ!

Καὶ ὅταν σκύψῃ τῶν ἐτῶν καὶ συμφορῶν ὄ
καὶ νέκρωσιν μαντεύσῃς τῆς Μοίρας οἱ πεσσοί,
τίς θά φανῇ ἀνάμνησις ἐν μέσῳ τῶν ρυτίδων;

Σύ!

(1869) TIM. AMHEΛΑΣ

ΚΟΙΜΑΤΑΙ!

Κοιμάται ἤδη ἥσυχος τὸν ὕπνον τῶν παρθένων
τῆς δυστυχοῦς μεϊδιᾶμα ἀγνὸν τὰ χεῖλη στέφει.
Ἴδετε, πλὴν τὸ μέτωπον, ὠχρὸν καὶ τεθλιμμένον,
ἐπισκιάζουσι θοὰ κρυφίου πόνου νέφη.

Ἴδετε... ἔτι φαίνονται τὰ ἔχνη ἀσπασμῶν
πυρῶδες ἀποτύπωμα ἀπέλιπον τὰ χεῖλη.

Ἴδε... ἡ κόρη ἔδουσε πρὶν ἔτι ἀνατεῖλῃ,
καὶ φέρεται τὸ πνεῦμά της εἰς χάος λογισμῶν.

ὦ! ἄς κοιμᾶται κἀν ἐκεῖ εἶναι ἀγνή εἰσέτι
ἐκεῖ εὐρίσκει εὐτυχίης τὴν πρώτην τῆς χαρὰν.
Εἰς ὕπνον ἄς διέρχωνται τὰ νεαρά της ἔτη,
ἄς φεύγῃ τὴν ἀλήθειαν τὴν τόσῃ θλιβεράν!...

Ναί, ἄς κοιμᾶται! τὴν ψυχὴν ὁ ὕπνος θαλασσο-
κ' εἰς ὄνειρα ἠδονικὰ τὸ πνεῦμα ἀποπλάνη.

ὦ! ἄς κοιμᾶται! πάουσι τοῦ στήθους της οἱ
Καὶ λήθῃ διαδέχεται τὰ τόσα της δεινὰ.

II

Ἦτο ἀγνή ὡς λογισμὸς θηλάζοντος παιδιοῦ,
χρυσόμαλλος ὡς ἡ ἠώς, ὠραία ὡς ἡ πλάσις
ἠγνόνει τὸν πολὺσαλον Ὠκεανὸν τοῦ βίου
κ' ἐτέρπετο θυβίζουσα τὸν νοῦν της εἰς ἐκ-
στάσεις.

Τῆς Εὐας κόρη ὡς αὐτὴ κ' ἡ Κλαίρη ἠπα-
ὄσφις μὲ τοῦ Κλέωνος παρέστη τὴν μορφήν.
Κόρη δειλὴ ὡς τρέμον φῶς, ταχέως παρεσύρθη
ἐπὶ ἀγνὰ αἰσθήματα εἰς ἔνοχον τρυφήν.

ὦ ἔλεος! εἰς ἄπειρον κ' εὐαίσθητον καρδίαν.
Ἄνῆμαρτε τὸ σῶμά της πλὴν ὄχι κ' ἡ ψυχὴ της
εἰς ἔραστοῦ ὑπέκυψεν ἡ κόρη γοητεῖαν,
κ' ἔγεινε παίγνιον σκληρὸν ἀπάτης ἡ τιμὴ της.

Μεθύσατα ὑπ' ἀληθῶν πλὴν πλάνων αἰσθημά-
ἐρρίφθη εἰς τὸ βάραθρον τοῦ αἴσχους, τῆς
ὅπως παράφρων ρίπτεται ἐν μέσῳ τῶν κυ-
εἰς ἀπογνώστως στιγμῆν, εἰς ὠραν τρικυμίας.

III

Ταλαίπωρος! θά ἐγερθῇ, ἵνα ἰδῇ καὶ πάλιν
μὲ φρίκην τὴν ἀπαίσιον μορφήν τῆς ἀτιμίας
καὶ ἔρημον τὴν ἄλλοτε παρθενικὴν ἀγκάλην,
ἣν ἐθεοθήλωσε ποτὲ ὁ πλάνος νεανίας.

Μὲ μετανόιας δάκρυα, Μαγδαληνῆ Μαρία,
συγγνώμην μάτην θά ζητῇ, εἰς μάτην θά
δέν εἶναι πολυεὺσπλαγγνος Χριστὸς ἡ κοινωνία,
ἀμειλικτος τὸν πάσχοντα ὡσεὶ περιφρονεῖ.

15 Σεπτεμβρίου 1870.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΜΑΤΑΡΑΓΚΑΣ.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ

Ὁ στρατάρχης δὲ Καστελλῶν νομίζεται
ἐπὶ καὶ νῦν ἐν τῷ Γαλλικῷ στρατῷ ὡς τύπος
χαρακτήρος ὅπως ἀλλοκότου καὶ ἐκκεντρι-
κοῦ: Ἴδου ἐν ἓκ τῶν πολλῶν εἰς αὐτὸν ἀνα-
φερομένων ἀνεκδότων.

Ἡμέραν τινὰ ὁ στρατάρχης οὗτος ἐτέρπε-
το θεώμενος ὄμιλον παιδιῶν παιζόντων τὸν
πόλεμον.

— Ἐροδὸς! ἀνέκραζεν αἰφνης δει-
κνύων εἰς τοὺς ἐπταστέεις ἢ ἑνεαστέεις τοὺτους
στρατιώτας πλακουντοποιεῖον.

Μετὰ μακρὰν καὶ εὐχάριστον σφαγὴν, ὁ
στρατηγὸς εἰσελθὼν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ, ἐ-
πλήρωσε τὰ ἐξόδα τῆς μάχης συμποσοῦμε-
να εἰς διακόσια φράγκα.

Ὁσάκις δὲ συνήκα αὐτὸν ὁ μάχιμος καὶ
εὐγενὴς ὄμιλος προσέτρειχεν εἰς προῦπάντη-
σίν του, κραυγάζων:

— Ἐροδὸς! στρατάρχα, πρέπει νὰ ἐφορ-
μήσωμεν;

— Ἀργότερα, παιδιὰ μου, ἀπεκρίνετο ὁ
Καστελλῶν. Ὁ πόλεμος, τὸ βλέπετε, εἶναι
κάλλιστος, ἀλλὰ κοστίζει πολὺ.

— Ὁ Κ. Δεσαίντ, νόθος υἱὸς τοῦ στρατάρχου
Βασσοματέρρου λέγει, ὅτι νύκτα τινὰ ἐξύ-
πνησεν, ἀκούσας ἐν τῷ κοιτῶνί του κρότον
πιστολίου. Τί εἶναι; — Τίποτε, Κύριε, ἀπε-
κρίθη ὁ ὑπὸ κρητῆς, ἐφρόνευσα ἓνα ποντικόν,
ροβήθεις μήπως σὰς ἐξυπνήσῃ.

Ἡ λαδὸν Κάρτερελ, γυνὴ τοῦ ἀντιβασι-
λέως τῆς Ἰρλανδίας, ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ εἰς
τὸν δόκτορα Σούριτ: «Ὁ ἀπὸ τῆς γῶρας σας
εἶναι κάλλιστος.» «Δ' ἀγάπην θεοῦ, ἐφώνη-
σεν οὗτος, σὰς ἱκετεύω, νὰ μὴ τὸ εἶπητε εἰς
τὴν Ἀγγλίαν, διότι θά αὐξήσωσι τοὺς φό-
ρους.»

Ὁ Βιλλάρ, ὁ ὅποιος οὐδὲως διεκρί-
νετο ἐπὶ ἀφιλοκερδείᾳ, ἠνάγκασε πόλιν τινὰ
τῆς Γερμανίας νὰ συνθηκολογήσῃ. Ὁ δήμαρ-
χος ἐλθὼν νὰ τῷ ἐγγειρίσῃ τὰς κλεῖς τῆς
πόλεως, αἰτίνες ἔτυχε νὰ ἦναι χρυσᾶς καὶ
ἀποτείνων εἰς τὸν νικητὴν ταπεινὴν πρόβλα-
λιάν, ἐφρόντισε νὰ προσθήῃ ὅτι ὁ Κ. Τυρέν-
τος εἰς παρομοίαν περίστασιν ἔσπευσε νὰ ἀ-
ποδώσῃ εἰς τὴν πόλιν τὰς πολυτίμους ταύ-
τας κλεῖς: «Κύριε, τῷ λέγει ὁ Βιλλάρ, ὁ
Κ. Τυρέντος εἶναι ἀμνηστὸς ἄνθρωπος,» καὶ
λαμβάνων τὰς κλεῖς ἔθηκεν αὐτάς εἰς τὸ
θηλάκιόν του.

— Ὅταν ὁ Σκίντ-Ὀλαίρ ἐπροτάθη ἵνα
ἐκλεγθῇ Ἀκαδημαϊκός, ὁ Βοαλὼ ἀντετάχθη

ΕΙΔΟΠΟΙΗΣΕΙΣ.

ΟΙ προμηθεύοντες 10 συνδρομητάς εις τὴν Ἐθνικὴν Βιβλιοθήκην προπληρώνοντας τὴν ἑτησίαν συνδρομὴν των λαμβάνουσιν ἐπὶ ἓν ἔτος αὐτὴν δωρεάν.

ΟΙ ἀλλάσοντες διαμονὴν συνδρομηταὶ ὀφείλουσι νὰ εἰδοποιῶσιν ἐγγράφως τὴν διεύθυνσιν περὶ τούτου, ἵνα γνωρίζῃ ποῦ πρέπει νὰ στέλλῃ τὰ φυλλάδια· εἰ δὲ μὴ τὰ ἀπολεσθέντα ἀναπληροῦνται ἀντὶ λεπτῶν 50 ἑκαστον.

ΟΥΔΕΙΣ τῶν ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις γίνεται συνδρομητής, ἀν δὲν πέμψῃ συγχρόνως τῇ κίτῃσιν καὶ τὴ ποσὸν τῆς ἑτησίας συνδρομῆς.

ΠΑΣΑ ἐπιστολὴ μὴ ἀπηλλαγμένη ταχυδρομικῶν τελῶν εἶναι ἀπαράδεκτος.

Αἱ ἐπιστολαὶ ἐπιγράφονται οὕτω :

Πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τοῦ περιοδ. συγγράμ. « Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. »

Εἰς Ἀθήνας.

Αἱ περιέχουσαι γρήματα ἐπιστολαὶ πρέπει νὰ στέλλωνται ἐπὶ συστάσει.

Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται τὴν 1 Ὀκτωβρίου καὶ λήγουσι τὴν 30 Σεπτεμβρίου.

Αἱ συνδρομαὶ γίνονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ παρὰ τῷ Βιβλιοπωλείῳ Περρῆ-Βαμπᾶ καὶ τῷ τυπογραφίῳ Καναριώτου. — ΕΝ ΣΥΡΩΙ παρὰ τῷ Κ. Γ. Μίμμω βιβλιοπώλῃ. — ΕΝ ΠΑΤΡΑΙΣ παρὰ τῷ Κ. Αναστ. Γκολφινεπούλῳ καὶ τῷ καθηγητῇ Ν. Νεστορίδῃ. — ΕΝ ΧΑΛΚΙΔΙ παρὰ τῷ Κ. Ἀλεξ. Οἰκονόμῳ. — ΕΝ ΛΕΙΒΑΔΕΙΑΙ παρὰ τῷ Κ. Ν. Μπουφίδῃ. — ΕΝ ΣΠΑΡΤῃ παρὰ τῷ Αντων. Λούλῳ. — ΕΝ ΓΥΘΕΙΩΙ παρὰ τῷ ταχ. ἐπιστάτῃ. — ΕΝ ΝΑΥΠΛΙΩΙ παρὰ τῷ βιβλιοπωλείῳ Σοφῆ καὶ Κ. Εὐθυμιοπούλῳ βουλευτῇ. — ΕΝ ΣΙΦΝΩΙ παρὰ τῷ Κ. Κωνστ. Πρεβελεγγίῳ. — ΕΝ ΚΑΡΥΣΤΩΙ παρὰ τῷ Ἀριστείδῃ Στρατῇ. — ΕΝ ΘΗΒΑΙΣ παρὰ τῷ Εὐσταθίῳ Κελέπαιδι. — ΕΝ ΛΑΜΙΑΙ παρὰ τῷ Κ. Αντωνίῳ Πεταλᾶ πρωτοδίκη. — ΕΝ ΚΕΦΑΛΛΗΝΙΑΙ παρὰ τῷ Κ. Γ. Φλωριᾶ δικηγόρῳ καὶ τῷ γραφεῖῳ τῆς « Σφήκας ». — ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩΙ παρὰ τῷ Κ. Γ. Σφήκᾳ. — ΕΝ ΠΑΞΟΙΣ παρὰ τῷ ἐπαρχεύοντι Θεογ. Ἡλιοπούλῳ. — ΕΝ ΛΑΡΙΣΣῃ παρὰ τῷ Κ. Στεργίῳ Πιππιωάννου. — ΕΝ ΒΩΛΩΙ παρὰ τῷ Κ. Παπακωστοπούλῳ ἱεροξένῳ τῆς Ἑλλάδος. — ΕΝ ΔΑΞΑΝΔΡΕΙΑΙ παρὰ τῷ Κ. Δ. Μακρῇ (Grand-casino). — ΕΝ ΚΑΙΡΩΙ παρὰ τῷ Κ. Β. Ματαράγκα. — ΕΝ ΠΟΡΤ-ΣΑΪΤ παρὰ τῷ Εὐαγγελινῷ Στρατῇ δικηγόρῳ. — ΕΝ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚῃ παρὰ τῷ Ι. Ζαχαριάδῃ δικηγόρῳ. — ΕΝ ΣΕΡΡΑΙΣ παρὰ τῷ Κ. Ν. Κοκκινῳ. — ΕΝ ΣΑΜΩΙ παρὰ τῷ γραφεῖῳ τῆς Ἐφημ. « Σάμος ». — ΕΝ ΚΡΗΤῃ (Ρέθυμνον) παρὰ τῷ Κ. Ἐπαμ. Κολομενοπούλῳ. — ΕΝ ΜΙΤΤΑΙΝῃ παρὰ τῷ Θεμιστοκλεῖ Μαρίνου. — ΕΝ ΣΜΥΡΝῃ παρὰ τῷ Κ. Σπυρίδωνι Ρίκῃ. — ΕΝ ΦΙΛΙΠΠΟΥΠΟΛΕΙ παρὰ τῷ Γ. Ν. Καλλιθένῃ μουσικῷ. — ΕΝ ΧΙΩΙ παρὰ τῷ Λεωνίδᾳ Ἀργυροπούλῳ γραμματεῖ τῷ Ἕλλην. προξενεῖου. — ΕΝ ΜΕΛΙΤῃ παρὰ τῷ Κ. Εὐστρ. Πετροκοκκινῳ. — ΕΝ ΜΑΝΧΕΣΤΕΡ παρὰ τῷ Κ. Κλεάνθῃ Μιχαηλίδῃ. — ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ παρὰ τῷ βιβλιοπωλείῳ δ « Δόγιος Ἑρμῆς » Δ. Φιλικῷ καὶ Σακ (Γαλατᾶς ἀριθ. 24 Πόστα Γκολού).

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΑ.

Ο ΥΙΟΣ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ [παράρτημα « Ἐθνικῆς Βιβλιοθήκης »] μυθιστόρημα Παύλου Φεβᾶλ. Τόμος Α' καὶ Β'. δραχ. 6.

Οἱ Ψυγάδες. Δράμα μετὰ μακρῶν προλεγομένων περὶ Πόντου ὑπὸ Η. Τριανταφυλλίδου. Τύποις Περρῆ-Βαμπᾶ δραχ. 6.

Φάουστ. Μελόδραμα. Μετάφρασις ἑμμετρος καὶ πεζῆ ὑπὸ Π. Ματαράγκα, γρόσια 5.

Ἑβραία. Μελόδραμα. Μετάφρασις ἑμμετρος καὶ πεζῆ ὑπὸ Π. Ματαράγκα γρόσια 5.

Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα. Τόμος Α' φυλλ. Α'. Δημιώδη Παραμύθια. Ἐκδίδονται ὑπὸ τοῦ Συλλόγου « Παρνασσῶ » καὶ τιμῶνται δραχ. 1 ἑκαστον φυλλάδιον.

Μῦθοι Κ. Κατακουζηνοῦ δραχ. 5.

Τὸ Παραθηναϊκὸν Στάδιον καὶ αἱ ἐν αὐτῷ ἀνασκαφαὶ ἔκθεσις Σπ. Λάμπρ.

ΤΙΜΗ ΕΤΗΣΙΑΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΠΡΟΠΛΗΡΩΤΕΣ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ.

Εν Ἑλλάδι δραχ. 10.

Εν Τουρκίᾳ φράγ. 16.

Εν Μολδοβλαχίᾳ φλωρ. 2.

Εν Ρωσίᾳ ρούβ. ἀργ. 5.

Εν τῇ λοιπῇ Εὐρώπῃ ἐν γενεῖ φράγ. 16.